

T.C.

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ

**ORTAOKUL 6. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE
İLKÇAĞ TARİHİ KONULARINDAN KADEŞ
ANTLAŞMASININ BARIŞ EĞİTİMİ KAPSAMINDA VE
ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ**

AYTEN BOZGÖZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

PROF. DR. GÜNGÖR KARAUĞUZ

KONYA 2017

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	Ayten BOZGÖZ
	Numarası	148302041006
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İlköğretim / Sosyal Bilimler Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tezin Adı	Ortaokul 6. Sınıf Sosyal Bilimler Dersinde İlkokul Tarihi Konularından Kadeş Antlaşmasının Barış Eğitimi Kapsamında ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası
(İmza)

A.B.Z

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Ayten BOZGÖZ
	Numarası	148302041006
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İlköğretim / Sosyal Bilimler Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Gengör KARAGÜZ
Tezin Adı	Ortaokul 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde İlkokul Tarihi Konularından Kazanç Anlaşımının Barın Eğitimi Kapsamında ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi	

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan ..... başlıklı bu çalışma ..10.../...08./2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Danışman ve Üyeler	İmza
Prof. Dr. Gengör Karagüz	Danışman	
Yrd. Doç. Dr. Tuğba C. Özkoral	Üye	
Yrd. Doç. Dr. Nihal Yıldız Timur	Üye	

Öğrencinin	Adı Soyadı	Ayten BOZGÖZ
	Numarası	148302041006
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İlköğretim / Sosyal Bilgiler Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Güngör KARAĞUZ
	Tezin Adı	Ortaokul 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde İlkçağ Tarihi Konularından Kadeş Antlaşmasının Barış Eğitimi Kapsamında ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi

ÖZET

Bu araştırmanın amacı Ortaokul 6. Sınıf Sosyal Bilgiler dersi İlkçağ tarihi konularından Hititler konusunun öğretilmesinde Hititlerin yapmış oldukları Kadeş Antlaşması'nın barış eğitimi bakış açısıyla öğrenci görüşlerine göre değerlendirilmesidir.

Araştırma 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Konya ili Kulu ilçesi Kırkpınar Ortaokulu 6. sınıfta okuyan 17 öğrenci ile yapılmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. 6. sınıf öğrencilerinin görüşlerini almak için öncelikle Hitit ve Mısırlılar arasında yapılmış olan Kadeş Antlaşması anlatılmış, daha sonra da araştırmacı tarafından geliştirilen açık uçlu sorulardan oluşan görüşme formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır.

Sonuç olarak araştırmada Kadeş Barış Antlaşması'nın yardımlaşma ve eşitlik ilkelerini ön plana çıkaran adil ve önemli bir antlaşma olduğu, öğrencilerin barış kavramını eşitlik ve özgürlük kavramlarıyla bağdaştırdıkları ayrıca geçmişteki barış kavramının günümüze gelene kadar değiştiğini düşündükleri sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu sonuçlardan yola çıkarak, ders kitabında sadece bir cümle ile anlatılan Kadeş Barış Antlaşması'nın öğrencilerin ilgisini çekecek şekilde daha ayrıntılı olarak anlatılmasının hem döneme olan ilgiyi artıracak hem de o dönemde var olan barış kavramının çok daha iyi anlaşılmasını sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Sosyal Bilgiler, Hititler, Barış Eğitimi, Kardeşlik ve Barış, Öğrenci Görüşleri.

Öğrencinin	Adı Soyadı	Ayten BOZGÖZ
	Numarası	148302041006
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İlköğretim / Sosyal Bilgiler Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Güngör KARAĞUZ
	Tezin İngilizce Adı	Evaluation Of Kadesh Treaty From Ancient History Issues According To Peace Education and Student Opinions in Secondary School 6th Grade Social Studies Class

SUMMARY

The purpose of this study is to evaluate the Kadesh Treaty of the Hittites according to the students' opinions from the point of view of peace education in teaching the topic of Hittites which is of one of the topics of ancient history in social studies of the Grade 6 of Secondary School Grade 6.

The study was carried out in 2015-2016 school year with 17 students studying in the Grade 6 of Kırkpınar Secondary School, Kulu County, Konya City. Qualitative research method was used in the study. To be able get the opinions of the Grade 6 students, first of all, the Kadesh Treaty between the Hittites and the Egyptians was explained and then the interview form consisting of open ended questions developed by the researcher was used. Content analysis was used in the analysis of the data.

As a result, it is concluded that the Kadesh Peace Treaty was a fair and important agreement featuring the principles of solidarity and equality, that students correlated the concept of peace with the concepts of equality and freedom and that they think that the concept of peace in the past changed until today. From these results, it is thought that more detailed explanation of the Kadesh Peace Treaty mentioned with only one sentence in the textbook, will both increase the interest in that era and provide better understanding of the concept of peace which was existing in that period of time.

Key words: Social Studies, Hittites, Peace Education, Brotherhood and Peace, Student Opinions.

ÖNSÖZ

İlkçağda Anadolu'da yaşamış önemli uygarlıklardan biri olan Hititler, hem yaşadıkları coğrafyaya hem de dünya tarihine önemli izler bırakmışlardır. Bu denli etkili olmalarının önemli sebeplerinden biri de kendilerinden önce yapılmamış olan bir çok uygulamayı hayata geçirmelerinden kaynaklanmaktadır. Onlardan kalan binlerce tablet bize haklarında önemli bilgiler vermektedir. Bu tabletlerin yanı sıra, çok daha büyük önem taşıyan bir diğer yazılı belge de Kadeş Antlaşması'dır. Bu araştırmada Hititler ve Mısırlılar arasında yapılan Kadeş Antlaşması, barış eğitimi kavramı çerçevesinde ve öğrencilerin bakış açısıyla değerlendirilecektir.

Bu tez çalışmasını hazırlamamı öneren, kaynaklara ulaşmamda beni yönlendiren ve çalışma süresince yardımlarını benden esirgemeyen danışmanım Prof. Dr. Güngör KARAÜĞUZ' a saygılarımı sunar, teşekkür ederim. Tez çalışmamın yazılması sürecinde eleştiri, görüş ve önerileriyle bana yardımcı olan Sayın Tuğba Cevriye ÖZKARAL'a da sağladığı katkılardan dolayı teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	i
TEZ KABUL FORMU	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	viii
TABLolar LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
BÖLÜM 1: GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Amacı	4
1.2. Araştırmanın Önemi	4
1.3. Sınırlılıklar.....	4
1.4. Tanımlar	5
BÖLÜM 2: KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE LİTARATÜR BİLGİLERİ.....	6
2.1. Sosyal Bilgiler	6
2.2. Barış Eğitimi.....	16
2.3. Barış Eğitimi ve Sosyal Bilgiler	27
2.4. Eskiçağ Siyasal Antlaşmalarından Örnekler	30
2.5. MÖ. 2. Binde Anadolu ve Mısır.....	33
2.5.1. MÖ. 2. Binde Anadolu'da Siyasi Durum	33
2.5.2. MÖ. 2. Binde Mısır'da Siyasi Durum	38
BÖLÜM 3: ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	40
3.1. Çalışma Grubu.....	40
3.2. Verilerin Toplanması.....	40
3.3. Verilerin Analizi	47

3.4 Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenilirliği	47
BÖLÜM 4: BULGULAR VE YORUM	48
4.1. Yardımlaşma ve Eşitlik Getiren; Savaşı Sonlandıran, Önemli ve Adil Bir Anlaşma: Kadeş Barış Antlaşması.....	48
4.2. Kadeş Barış Antlaşmasıyla Birlikte Hititlere İlginin Artması; <i>Daha Zevkli, Somut ve İlgi Çekici</i> Bir Sosyal Bilgiler Dersi.....	48
4.3. Barış Kavramına Yüklenen Anlamlar: Birlik, Beraberlik, Adalet, Özgürlük, Eşitlik, Doğruluk, İyilik, Dürüstlük, Dostluk, Savaşın Olmaması, Küs Olmama, Demokrasi, Huzur, Kardeşçe Yaşamak, Mutlu ve Huzurlu Bir Yaşam	49
4.4. Adil, Barışçı, Çok Tanrılı ve Çivi Yazısını Kullanan Gelişmiş Bir Devlet: HİTİT DEVLETİ	50
4.5. Barışın Gereği Katı Kurallar	51
4.6. Barış Anlayışının Evrimi.....	52
BÖLÜM 5: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	53
KAYNAKÇA.....	56
EKLER.....	61
Ek-1: Kadeş Antlaşması Orijinal Metni	62
Ek-2: Kadeş Antlaşması'nın Öğrencilere Anlatılan Sadeleştirilmiş Metni.....	66
Ek-3:Ortaokul 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde İlkçağ Tarihi Konuların Kadeş Antlaşmasının Barış Eğitimi Bakış Açısıyla ve Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesinde Kullanılacak Açık Uçlu Sorulardan Oluşan Görüşme Formu	69
Ek-4: Ders kitabında yer alan Kadeş Antlaşması ve Hititler ile ilgili kısımlar	72
Ek-5: Ders İşlenişi Sırasında Öğrencilere Gösterilen Görseller (Mısırlılar, Hititler ve Kadeş Antlaşmasına Dair Görseller)	74
ÖZGEÇMİŞ.....	86

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ÇHS	Çocuk Hakları Sözleşmesi
DBT	Demokratik Barış Teorisi
E	Erkek
K	Kız
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MÖ	Milattan önce
NCSS	Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi
s.	Sayfa
vb.	Ve benzeri
vd.	Ve diğerleri

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 3.1.	Çalışma grubunu oluşturan 6. Sınıf öğrencilerinin cinsiyete göre dağılımı	40
Tablo 4.1.	Öğrencilerin Kadeş Antlaşması'na dair fikirleriyle ilgili bulgular	48
Tablo 4.2.	Öğrencilerin Hititler konusunun Hititlere ait bir antlaşma ile anlatılmasını nasıl bulduklarına dair bulgular	48
Tablo 4.3.	Öğrenciler için barış kavramının neler ifade ettiğine dair bulgular	49
Tablo 4.4.	Öğrencilerin Kadeş barış antlaşması sayesinde Hititler hakkında neler öğrendiklerine dair bulgular	50
Tablo 4.5.	Kadeş Antlaşması'nın maddeleri hakkında öğrencilerin fikirlerine dair bulgular	51
Tablo 4.6.	Öğrencilerin geçmiş ve günümüz barış antlaşmalarına dair fikirleriyle ilgili bulgular	52

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1	Sosyal Bilimler Disiplinleri	11
Şekil 2	Gerçek Barışın Üç Boyutu	21

1. BÖLÜM

GİRİŞ

İnsan, sosyal bir varlık olmasından dolayı, başka insanlarla bir arada yaşamak, türü için karşılanması elzem olan bir ihtiyaçtır. İnsanların toplu olarak yaşadığı ortamlarda da birçok sorun ortaya çıkar. Hepimiz insan olmakla birlikte, duygu ve düşünceleri, hayattan beklentileri farklı olan varlıklar olduğumuzdan dolayı birbirimizle anlaşma konusunda sıkıntılar yaşarız. Yaşadığımız bu sorunların belki de en büyük sebebi hepimizin sahip olduğu egolarımız, nefsimizdir. Bunlara bir de bencillik eklenince insan dediğimiz varlık diğer canlılar ve en önemlisi de diğer insanlar için en büyük tehdit halini almaktadır.

İlk insanla ilgili bilimsel ya da dini kaynakların veya eski medeniyetlere ait destanların farklı farklı açıklamaları vardır ama hepsindeki ortak nokta ilk insanlardan beri kavga, savaş ve insanlar arası mücadelenin var olduğudur. Her şey zıddıyla bilindiği için savaşın olduğu yerde barıştan da bahsetmek bir zorunluluktur. Barış ilk insandan, en eski medeniyetlerden beri kalıcı olarak tesis edilmeye çalışılan bir sistemdir. Bu istek günümüz dünyası içinde geçerlidir. Fakat ne var ki bu isteği hayata geçirmek maalesef şimdiye kadar geçici dönemler dışında mümkün olmamıştır. İnsanlık tarihi, savaşlar ve mücadelelerle doludur. Barışa sürekli peşinden koşulan, elde edilmesi ile kaybedilmesi bir olan, ulaşılmaz bir ütopya gibidir.

Barış kavramıyla ilgili her şeyi en açık haliyle özetleyen aşağıdaki Kızılderili atasözü aslında fazla söze gerek bırakmamaktadır demek hiç de yanlış olmaz sanırım.

“ Üç barış vardır: Birinci barış, en önemli barıştır. İnsan ruhundadır o. İnsan, kainatla ve kainatın bütün güçleri ile olan ilişkisini, beraberliğini fark ettiğinde, kainatın merkezinde Büyük Ruh'un durduğunu ve bu merkezin her yerde, her birimizin içinde olduğunu fark ettiğinde birinci barış sağlanmıştır. Bu gerçek barıştır, diğerleri sadece bunun akisleridir. İkinci barış iki fert arasında olan barıştır. Üçüncü barış ise iki millet arasında yapılır. Fakat hepsinden önce, anlamalısınız ki 'gerçek barış' dediğim birinci barış, insanın ruhundaki barış yoksa ne fertler ne de milletler arasında barış olabilir.”

Barış dediğimizde insanların kafasında ilk beliren ve ayrıntısıyla düşünülmediğinde yeterliymiş gibi görülen durum savaş olmaması, insanların ölmemesi ya da insanların temel ihtiyaçlarını karşılamaları olarak tarif edilir genellikle. Ancak barış bu kadar basit bir kavram değildir. Savaş olmaması ya da yeme içme gibi ihtiyaçlarını karşılayarak hayatta kalmak

insan türü için hiçbir zaman tam bir barış ortamı olarak kabul edilemez. Çünkü sadece yaşamak, yemek, içmek insanın huzurlu, mutlu ve ruhsal anlamda rahat olması için yeterli değildir. Bunlar belki en temel ihtiyaçlar olup insanların canlılığını devam ettirmesi için gerekliyken, sonrasında insanın ruhsal sağlığını koruyabilmesi ve tam bir bütünlük içerisinde huzurlu yaşayabilmesi için kendini ifade edebilme, istediği şekilde baskıdan uzak olarak davranabilme, toplum kurallarının belirlenmesinde söz sahibi olma, istemediği davranışları yapmama konusunda özgür olma, kültürel, dini seçimlerini özgür bir şekilde yapma ya da yapmama, düşüncelerini özgür bir şekilde ifade edebilme gibi bir çok hakka da sahip olması gerekir. Ancak bunlar da sağlandıktan sonra barış ortamı tam olarak gerçekleşmiş olur. Aksi takdirde yaşadığı toplumda dışlanan, ötekileştirilen, farklı konularda baskılara maruz kalan, özgür bir şekilde duygu ve düşüncelerini ifade edemeyen, istemediği şekilde davranmak zorunda bırakılan ve ikinci sınıf insan muamelesi gören birisi asla barış ortamında yaşadığını düşünmeyecek ve söylemeyecektir. Psikolojik baskının var olduğu, hoşgörünün bulunmadığı toplumlarda, sözde barış ortamının –sadece savaşızsızlık durumu- varlığından söz etsek de bu durum her daim diken üstünde bulunmak ve farklı konulardan baskı görececek kesimlerin fırsatını bulduklarında kendilerine bu baskıyı reva gören hakim güce isyan etmeleri sonucunu ortaya çıkaracaktır. Bu durum sözde var olan barış ortamını fiilen de ortadan kaldıracaktır. Tüm bu sebeplerden dolayı barış kavramını bir toplumda hakim kılmak çok zor bir durumdur.

Gerçek bir barış ortamının oluşturulabilmesi için olması gereken en temel duygu hoşgörü olarak söylenebilir. Çünkü hoşgörü kendin gibi olmayana, olduğu gibi kabul etmek ve onun varlığına bir bütün olarak saygı duymak anlamına gelir. Bu özellikleri hakim kıldığımız bir toplum ve sonrasında da bir dünyada savaştan, çatışmalardan bahsetmek mümkün olmayacaktır. Aksi takdirde hakim olan gücün zorbalıkla kafasındaki düzeni hayata geçirip buna da barış ortamı demek kendimizi kandırmaktan başka bir şey olmayacaktır. Örneğin eski Almanya'nın lideri olan Adolf Hitler'in kafasında ki düzen de ona göre bir barış ortamıydı fakat bunu hayata geçirebilseydi acaba kaç kişi onunla aynı fikirde olurdu ? İşte tam da bu sebepten ötürü gerçek barış ortamını, çoğunluğun ya da güçlü olanın istediğinin olduğu bir çatışmasızlık ortamı olarak değil, tam tersine toplumu oluşturan tüm kesimlerin ortak mutabakatıyla kuralların belirlendiği ve hepsinin belli ölçülerde isteklerine kavuştuğu bir anlaşma ortamı olarak tarif etmek hiç de yanlış olmayacaktır.

Bireylerin sadece istediğini yapması değil, istemediği şeyleri ise yapmama özgürlüğüne sahip olması özgürlük kavramı için çok önemlidir. Barış ve özgürlük kavramları birbirlerini tamamlayan ve biri olmadan diğeri yarım kalan yapılardır diyebiliriz.

Özgürlüklerini kaybeden ya da tehlikede gören toplumlar ya da devletlerin barışı tehdit ettiklerini söylemek bir genelleme olmakla birlikte zannımca çok da yanlış bir tespit değildir. Bunların dışında özgürlük ve hakimiyet alanlarını genişletmek isteği de yine devletlerin barış ortamını bozan, çatışmasızlık halini sonlandıran savaşlar başlatmalarının sebeplerindedir.

Geçmişten günümüze kadar insanlık tarihine baktığımızda savaşı geçiren sürenin hiçe yakın olduğunu görürüz. Savaşlar ne kadar uzun ve kanlı olmuşsa barışa olan özlem de o boyutta artmıştır. Bu ortamı değiştirmek ve huzuru sağlamak adına geçmişten günümüze kadar barış antlaşmaları yapılmıştır. Bunların içeriğine baktığımızda geçmişteki barış antlaşmalarının günümüzdekilere nazaran daha yüzeysel ve güce dayalı somut maddeler içerdiğini söyleyebiliriz. Günümüzdeki antlaşmalar ise daha komplike ve detaylı maddeler içermektedir. Ama sonuç olarak baktığımızda günümüz dünyasının geçmişten daha huzurlu ve daha barışçıl olduğunu söylemek çok da mümkün değildir. Dünyanın farklı yerlerinde yaşanan savaş hali dışında kültürel çatışmalar, yozlaşma ve ötekileştirme gibi durumlar ulaştığımız teknolojik ve bilimsel ilerlemeye rağmen ilk insandan beri peşinde koştuğumuz barış ortamını sağlamayı başaramadığımızı açık bir şekilde tüm insanlığa göstermektedir.

Barışçıl olma, insana öğretilen bir duygu durumudur. Bu sebeple de insanın yetiştiği aile, yaşadığı çevrenin yapısı, aldığı eğitim, arkadaş ortamı vb. birçok özellik barış kavramının hayatındaki yerini artırır ya da azaltır. Bu sebeptir ki insana bu bilincin daha çocukken aileden başlayarak sonrasında da okulda devam edecek şekilde verilmesi gerekir. Aksi takdirde ilerleyen yaşlarda sorunlarını kaba kuvvetle çözmeyi öğrenmiş, kendi gibi olmayı öcü olarak gören kişilere bu bilinci aşlamak çok zor hatta imkansız olacaktır. Bu yapıdaki kişiler ve toplumlar sonraki dönemlerde barış bilinci değil güçlerinin yetmediği noktalarda ilerde intikam alma düşüncesine sahip olmaktan öteye gidemeyeceklerdir. Bu ise insanlık için en büyük tehlikelerden biridir. Çünkü günümüzde dünyanın en büyük sorunlarından olan terör örgütleri tam da ötekileştirilmiş ezilmiş insanların bu duygusunu kullanıp kendileri için kullanılacak birer terörist haline getirmektedirler. Bu sebeptir ki insanlar küçük yaştan itibaren hem ailesinde hem de okullarda aldıkları eğitimlerde barışın önemi hakkında bilinçlendirilmelidirler. Ancak bu şekilde önce kendi çevremizde sonrasında da tüm dünyada kalıcı bir barış ortamını yaratmamız mümkün olacaktır.

Barış hiçbir insanın, hiçbir toplumun ve hiçbir devletin vazgeçemeyeceği kadar hayati öneme sahip bir zorunluluktur. Barıştan ne kadar taviz verilirse insanlığın varlığını devam ettirmesinden de o kadar vazgeçiliyor demektir.

1.1. Araştırmanın Amacı

İnsanlığın kurtuluşunun belki de tek çaresi olan barış doğuştan bilinen değildir. Aslında sonradan öğrenilen - öğretilen bir kavramdır.

Günümüzde dünyanın her ülkesinde Çocuk Hakları Sözleşmesi (Convention on the Rights of the Child) onaylanmıştır. Ayrıca, birçok ülkede bu beyannameyi çocuklar arasında yaygın bir şekilde tanıtılabilmek için eğitim materyalleri geliştirilmiştir. ÇHS eğitimi barış eğitimi ile ilgili temel kavramları geliştirmek ve pekiştirmek için bir dizi fırsatlar sunmaktadır. Bu beyannameye yer alan ifade ve düşünce özgürlüğü hakkı, ayrımcılığa karşı korunma hakkı, vicdan ve din gibi hakların çoğu çatışmaların kaynakları veya çözümleri ile ilgili birçok konuyla doğrudan ilişkilidir (Damirchi, 2014, s. 68). Bu bağlamda, Çocuk Hakları Sözleşmesi gibi geçmiş ya da günümüzden çeşitli sözleşmeler, antlaşmalar değerlendirilerek barış eğitimi yolunda önemli adımlar atılabilir.

Bu çalışmada barış kavramının ilkçağ medeniyetlerinden Hititlerin devlet hayatında nasıl bir karşılığının olduğu, Hitit tarihinin en önemli antlaşmalarından olan Kadeş Antlaşması çerçevesinde ele alınmıştır. Hititler ve Mısırlılar arasında yapılan Kadeş Antlaşmasının, barış eğitimi kavramı çerçevesinde ve öğrencilerin bakış açısıyla değerlendirilmesi amaç edinilmiştir.

1.2. Araştırmanın Önemi

6. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde öğretilen Hititler konusunda çok kısa olarak (sadece bir cümle) yer alan Kadeş Antlaşması'nın, öğrenci bakış açısıyla incelenmesi ve barış eğitimi kavramı açısından ele alınması bu çalışmayı önemli kılmaktadır.

1.3. Sınırlılıklar

- a) Bu araştırma 2015-2016 eğitim öğretim yılı ile sınırlıdır.
- b) Araştırma Konya ili, Kulu İlçesi, Kırkpınar Mahallesi'ndeki Kırkpınar Ortaokulu 6. Sınıfında bulunan 17 öğrenci ile sınırlıdır.
- c) Veri toplama aracı olarak kullanılan görüşme formundan edinilen bilgilerle sınırlıdır.
- d) Araştırma 6. sınıf Sosyal Bilgiler programında "Yeryüzünde Yaşam" ünitesinde geçen "Hititler" konusu ile sınırlıdır.

e) Araştırma, Güngör Karauğuz'un "Boğazköy ve Ugarit ivi Yazılı Belgelerine Göre Hitit Devleti'nin Siyasi Antlaşma Metinleri" adlı kitabındaki "Mısır lkesi İle Yapılan Antlaşma. II. Ramses ve III. Hattuşili Arasındaki Antlaşma (Kadeş Antlaşması) (Sayfa 240-248)" bölümünün araştırmacının geliştirdiği şekli ile sınırlıdır.

1.4. Tanımlar

Barış; Irk, cins, din, görünüş, yaş gibi özelliklere saygı gösterme, farklılıkları takdir etme, dayanışma, yardımlaşma, hoşgörü ve adil olmayı içeren bir değerler yumağıdır (Coşkun Keskin & Keskin, 2009, s. 72).

Barış Eğitimi; şiddet içermeyen uyulmazlık dönüşümü, insan haklarına saygı ve aktif katılıma katkıda bulunan, yeterlilik geliştiren bütünsel, çok disiplinli ve dönüştürücü bir süreçtir (Habitat Kalkınma ve Yönetişim Derneği, 2014, s. 10).

Sosyal Bilgiler; ğretim amacıyla sosyal bilimlerden seçilmiş, basitleştirilmiş ve düzenlenmiş konulardır, bilgiler bütünüdür (Köstüklü, 2006, s. 11).

Antlaşma; iki veya daha çok devletin saldırmazlık, savaşta işbirliği vb. konularda kararlaştırdıkları ilkelere uygun davranmayı kabul etmeleri durumu, ahit, muahade, ahitleşme, pakt (www.tdk.gov.tr).

2. BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE LİTERATÜR BİLGİLERİ

2.1. Sosyal Bilgiler

İnsanları ve yaşamı konu alan sosyal bilgiler kendimizi ve diğerlerini daha iyi tanımamızı sağlar. Sosyal bilgileri tanımlamak zordur çünkü sosyal bilgiler disiplinler arası ve çok disiplinli bir alandır. Ayırıcı iki temel özelliği vatandaşlık yeterliliklerini kazandırmayı amaçlaması ile bütüncül ve disiplinler arası bir alan olmasıdır (Doğanay, 2003, s. 16). Sosyal bilgiler eğitiminin ne zaman ve nerede başladığı kesin olarak bilinmiyor. Yalnız, “insanoğlu var olduğu andan itibaren hem fen hem de sosyal bilgiler eğitimi başlamıştır” denilebilir; çünkü insan, doğal ve toplumsal bir ortamda doğar, büyür, gelişir, yaşlanır ve ölür. Bu süreç içinde ona en azından yiyecek bulmak, yemek, içmek, giyinmek, korunmak, savunmak vb. etkinlikler ile ilgili bilgi, beceri ve duyumlar kazandırılır. Eğer kazandırılmazsa kişi yaşamını sürdüremez. Tüm bu etkinlikler doğada ve bir toplum içinde olmaktadır. İnsan yaşamak için hem doğanın hem de toplumun bazı ilkelerini öğrenmek zorundadır. Durum böyle ele alınınca, “fen ve sosyal bilimler insanoğlunun yaşamı kadar eskidir” savı ileri sürülebilir (Sönmez, 1994, s. 7). Sosyal bilgiler eğitimi, aslında insanoğluna yaşamı öğretme çabasıdır demek hiç de yanlış olmayacaktır.

Sosyal bilgilerin kapsamına giren konular büyük medeniyetler kuran batı toplumlarında ilkçağlardan itibaren okullarda okutulmuştur. Selçuklu Nizamiye medreselerinden başlayan gelenekle, Türk İslam devletleri ve Osmanlı medreselerinde de sosyal bilgiler konularına yer verilmiştir (Bilgili, 2006, s. 19). Binlerce yıl öncesinde başlayan sosyal bilgiler eğitimi zaman içerisinde gelişmiş, değişmiş ve belli özelliklere sahip olmuştur.

Sosyal bilgiler dersinin sahip olduğu vazgeçilmez özellikleri etkili vatandaşlık, kültürlenme, yöntem ve zaman (geçmiş, bugün, gelecek) şeklinde sıralayabiliriz (Safran, 2008, s. 5). Sosyal bilgilerin öğretilmesinin en başta gelen amacı demokrasiye inanmış, demokratik yaşam düzenine uyan iyi vatandaşlar yetiştirmektir. Her devletin kendine özgü vatandaş ölçütleri vardır ve bunlara sahip vatandaşlar yetiştirebilmek için de en kritik rol eğitim sistemine aittir (Karagözoğlu, 1966, s. 11).

Sosyal bilimler içerisindeki farklı disiplinlerin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuş öğretim programı olan sosyal bilgilerin birçok farklı tanımı yapılmaktadır. Bu tanımların

ortak noktalarından hareket ederek sosyal bilgilerin amaçlarını; öğrencilerin yaşadıkları toplumun sahip oldukları değerleri aktararak iyi vatandaşlar olmalarını sağlamak, öğrencilere evrensel ve milli değerlerle ilgili bilgi, beceri ve tutum kazandırmak, son olarak da öğrencilerin bireysel ve sosyal problemleri tanıyıp bunları çözme kabiliyetlerini geliştirmek olarak sıralayabiliriz (Bilgili, 2006, s. 6-7). Sosyal bilgiler programı geçmişteki ve bugün var olan sosyal ilişkileri anlamayı, bunlar üzerindeki fiziki çevre etkisini ortaya çıkarmayı hedeflerken, insanlar arası sosyal ilişkilerin benimsenmesine de çok önem verir. Ayrıca toplumun temel ihtiyaçlarının karşılanmasında karşılaşılan problemlerin belirlenmesi ve çözüm yolları üretilmesi, insanlar arası ilişkilerin geliştirilmesini sağlamak yine sosyal bilgilerin görevleri arasındadır. Toplumsal yaşam içerisinde insanlara iyiyi ve güzeli göstermek öncelikle sosyal bilgiler dersinin görevidir (Karagözoğlu, 1966, s. 8-9).

Sosyal bilgiler, toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonunda elde edilen dirik bilgiler olarak tanımlanabilir (Sönmez, 1994, s. 8). Sosyal Bilgiler eğitimiyle ilgili en büyük kuruluşlardan biri olan ABD Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi [NCSS] ise sosyal bilgileri şöyle tanımlamıştır; “Sosyal Bilgiler, vatandaşlık yeterlilikleri kazandırmak için sanat, edebiyat ve sosyal bilimlerin disiplinler arası bir yaklaşımla birleştirilmesinden oluşan bir çalışma alanıdır. Okul programı içinde Sosyal Bilgiler, antropoloji, arkeoloji, ekonomi, coğrafya, tarih, hukuk, felsefe, siyasal bilimler, psikoloji, din, sosyoloji ve sanat, edebiyat, matematik, ve doğa bilimlerinden uygun ve ilgili içeriklerden süzülen sistematik ve eşgüdümlü bir çalışma alanı sağlar. Sosyal bilgilerin temel amacı, birbirlerine bağımlı, global bir dünyada, kültürel farklılıkları olan demokratik bir toplumun vatandaşları olarak, kamu yararına bilgiye dayalı, mantıklı kararlar verebilme yeteneği geliştirmek için genç insanlara yardımcı olmaktır (Aktaran: Doğanay, 2003, s. 16). Türkiye’de Sosyal Bilgilerle ilgili en kapsamlı tanım ise 2005 yılında sosyal bilgiler programını hazırlayan komisyon tarafından şu şekilde yapılmıştır:

“Sosyal bilgiler, bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir” (Aktaran: Safran, 2008, s. 3). Görüldüğü gibi sosyal bilgilerin bir çok farklı kaynaklarda çok çeşitli tanımları mevcuttur. Bunların hepsinde

geçen ortak kavramları anladığımızda, sosyal bilgilerin ne olduğuna ve neyi hedeflediğine dair kafamızda çok daha net bilgiler oluşacaktır.

Sosyal bilgiler tanımlanırken geçen ortak kavramları şu şekilde açıklamak mümkündür; (Doğanay, 2003, s. 17-18).

Etkili Vatandaşlık: Tüm devletlerin temel hedeflerinden olan etkili vatandaş yetiştirmeye ulaşabilmek için temel görev okula ve okul sistemi içerisinde de sosyal bilgiler dersine düşmektedir. Demokratik ülkelerde, sosyal bilgilerin ana amacı, demokratik süreci geliştirecek etkili vatandaşlar yetiştirmektir. Çünkü demokrasi ancak demokrasiye inanmış, onun gereği olan bilgi, değer ve becerilerle donatılmış insanlar sayesinde gelişir (Doğanay, 2003, s. 17).

Bir ülkeye vatandaşlık bağıyla bağlı olmak etkin ve etkili vatandaş olunduğu anlamına gelmez. Ya da sadece belli dönemlerde seçimlerde oy kullanmak da etkin vatandaş olunduğunun göstergesi değildir. Hak ve sorumluluklarını bilen ve bunları yeri ve zamanı geldiğinde aktif olarak kullanan kişiler etkili vatandaş olarak adlandırılabilir. Ancak bu vatandaşların artmasıyla ülkelerde demokrasi gelişir ve güçlenir. İşte bu niteliklerde vatandaş yetiştirmek de sosyal bilgiler dersinin ana hedefi olarak karşımıza çıkar.

Toplumsallaşma ve Karşı Toplumsallaşma: Her toplum sahip olduğu değerleri genç kuşağa kazandırmak ve devamlılığını sağlamak ister. İşte yeni yetişen kuşağın bu değerleri kazanma sürecine toplumsallaşma denir. Toplumsallaşmanın amacı, toplum üyeleri arasındaki birliği koruyarak, toplumun devamını sağlamaya yardımcı olmaktır. Aileler, öğretmenler, akran grupları, çevre ve medya bu süreçte önemli etkiye sahiptirler. Fakat demokratik toplumlarda sosyal bilgiler öğretiminin amacı mevcut toplumsal düzeni sorgulamadan kabul eden vatandaşlar yetiştirmek olmamalıdır. Kendilerine kazandırılan toplumsal değerleri sorgulayan, yeni değerler üreten, eleştirel vatandaşlara ihtiyaç vardır. Bu tür toplumsallaşmaya karşı toplumsallaşma denir ve bunun özünü düşünme ve sorumlu toplumsal eleştiri oluşturur. Karşı toplumsallaşma demokrasinin gelişmesi için çok gerekli iken, mevcut toplumsal değerlerin reddedilmesi gibi kesinlikle algılanmamalıdır. Bu durum mevcut değerlerin sorgulanmaya dayalı değerlendirilmesidir.

Demokratik vatandaş kendisine verilen her şeyi sorgulamalı ve sonrasında akıl süzgecinden geçirerek hayatına uygulamalıdır. Bu şekilde toplumsal değerler dönemin koşullarına göre yeniden şekillenecek ve gelecek kuşaklara daha sağlıklı şekilde

aktarılacaktır. Toplumsallaşma ve karşı toplumsallaşma birbirinin zıddı gibi görünse de aslında birbirini destekleyen ve besleyen mekanizmalardır.

İnsan Deneyimlerinin Bütünlüğü: İnsanlar hem yaşadıkları yerin sahip oldukları koşullar hem de etraflarındaki diğer insanlarla etkileşerek yaşarlar. Bu süreçte oluşan deneyimler sosyal, politik ve ekonomik açılardan bütünlük oluştururlar. Sosyal bilgiler içerik olarak sosyal bilim dallarının tamamını kapsamaktadır. Bu yönüyle sosyal bilgiler insanla ilgili tüm bilimlerden ve bilgilerden yararlanan bir program olarak tanımlanmaktadır.

Bilimsel Düşünme Yöntemi: Sosyal bilgiler içerisinde bilimsel düşünme yöntemini de kapsamalıdır. Sosyal bilgilerin genel amacı olan etkili demokratik vatandaş yetiştirebilmesi için, vatandaşın insan ve yaşamla ilgili bilgileri anlayabilmesi ve ek olarak bu bilgileri bilimsel bakış açısıyla yaşamı anlamlandırma yolunda düşünme aracı olarak kullanabilmesi gerekir.

Zaman(Geçmiş-Bugün-Gelecek) Boyutu: Sosyal bilgiler bir bütün olarak insanları ve yaşamı anlamayı hedefler. Bunu yaparken sadece bugünün anlaşılması yeterli değildir. Aynı zamanda geçmişin incelenerek dersler çıkarılması, geçmiş ve bugün elde edilen deneyimlerden yola çıkılarak da geleceğe dair çıkarımlarda bulunulması gerekir.

Sosyal bilgiler dersinin öğrencilere kazandırmayı hedeflediği özellikleri üç ana başlık altında toplayabiliriz. Birincisi anlayıştır. Öğrencilerin içinde yaşadıkları dünyayı anlamaları ve yorumlayabilmeleri çok önemlidir. İkincisi ise davranıştır. Öğrencilerin sadece bilgiye sahip olmaları yetmez. Sonrasında da öğrendikleri bu bilgileri davranış halinde hayatlarına yansıtmaları gerekir. Ancak bu şekilde tam bir başarıya ulaşıldığı söylenebilir. Üçüncüsü becerilerdir. Bundan kasıt öğrencinin derste kazandıklarını içselleştirmesi ve karşısına çıkan farklı durumlarda çözümler üretmeyi başarabilmesidir (Karagözoğlu, 1966, s. 14-15). Sosyal bilgiler insanların içinde yaşadıkları topluluğu ve dünyayı anlamak amacıyla sosyal görüşlerini genişletmeyi ister. Sosyal bilgiler eğitiminin ana hedefi iyi vatandaşlar yetiştirmektir. Bununla birlikte demokrasinin manasını anlatmak ve geliştirilmesine katkı sağlamak da sosyal bilgilerin diğer gayeleridir. Yaşama sanatı, sosyal bilgiler dersinin yardımcı ile öğrenilen bir güzel sanattır (Moffatt, 1957, s. 20-21).

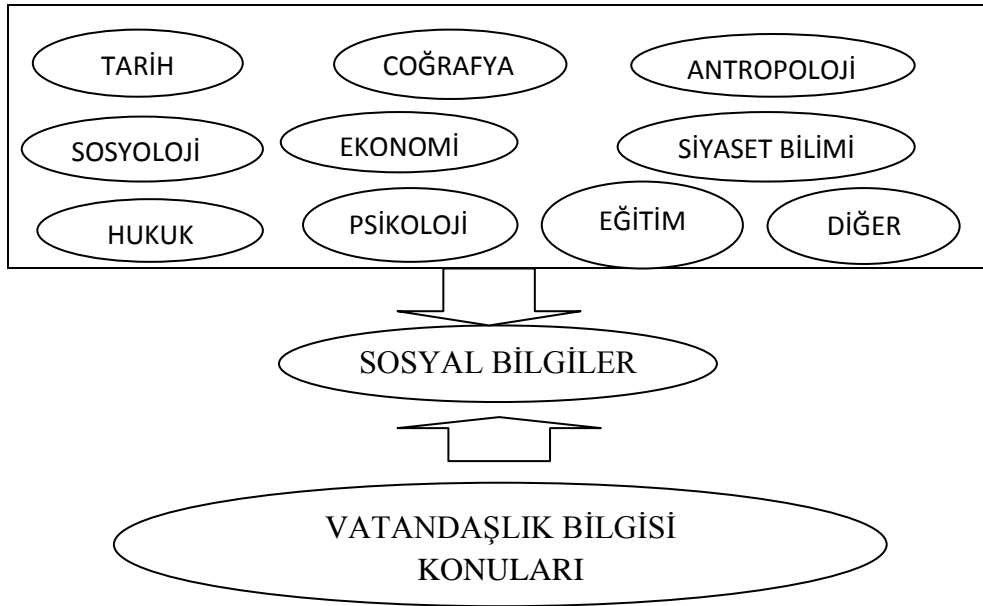
Devletlerin varlıklarını devam ettirmelerinde sosyal bilgiler dersi çok önemli bir göreve sahiptir. Dünyada ki birçok devletin eğitim sisteminde var olan sosyal bilgiler dersi sayesinde , devletine bağlı etkin vatandaşların yetiştirilmesi hedeflenmektedir. Bu konuda

Amerika Birleşik Devletleri'nin tarihine bakmak faydalı olacaktır. Çok kültürlü bir yapısı olan Amerika'da vatandaşlık bunalımı 1900'lü yılların başında toplumsal bir sorun olarak ortaya çıkmıştır. Bu sorunu çözmeye amacıyla Amerika'da okutulmaya başlayan sosyal bilgiler dersi Amerikan vatandaşı yetiştirme konusunda önemli başarılarla imza atmıştır.

Ülkemizde de okutulan sosyal bilgiler dersinde, istenilen düzeye ulaşıldığı söylenemez. Ülkesine ve birbirine Atatürk milliyetçiliği çerçevesine bağlı, cumhuriyetin kazanımlarına sahip çıkan, geleneksel değerlerini de koruyup geliştiren ve çağdaş ve evrensel değerler içerisinde kendini geliştiren bireyler yetiştirmek sosyal bilgiler eğitimimizin başlıca görevleridir. Ülkemizde iyi, etkin, sorumlu, üretken, birbirine saygılı ve vatanperver bireyler yetiştirmek iyi bir sosyal bilgiler eğitimi ile mümkün olacaktır (Safran, 2008, s. 13-15).

Sosyal bilgiler öğretimi ile bireyin içerisinde yaşadığı topluma uyum sağlaması, sosyalleşmesi amaçlanır. Toplumun bundan beklentisi ise devamlılığını sağlamak için nitelikli nesiller yetişmesidir. Vatandaşlık konusu ile bireyin ailesinde, okulunda, yaşadığı toplumda nasıl davranması ya da nasıl davranmaması gerektiğini öğrenmesi ve içselleştirmesi hedeflenir. Bu kriterler toplum tarafından belirlenir. Bireyin yaşadığı çevre de sosyal bilgiler için çok önemlidir. Çünkü çevrenin sahip olduğu özellikler, bireyin yaşamını doğrudan etkileyen etkenlerdir (Akdağ, 2009, s. 5).

Sosyal bilgilerin herkes tarafından kabul edilir bir tarifini, kısaca yapmak oldukça güçtür. Fakat yerli ve yabancı birçok bilim insanının yaptıkları tanımları incelediğimizde karşımıza ortak özellikler çıkar. Bu ortak özellik de sosyal bilgilerin bir "yurttaşlık eğitim programı" olarak kabul edilmesidir (Öztürk & Otluoğlu, 2002, s. 5). Sosyal bilgilerin ürettiği bilgilerin özellikle sosyal bilimlerden oluştuğu söylenebilir. Bundan yola çıkarak sosyal bilgiler, sosyal bilimlerin ürettiği bilgileri etkili vatandaş yetiştirme amacı içerisinde kullanan bir müfredat programıdır. Sosyal bilgiler bir müfredat programıdır, çalışma alanıdır ve bu alanda çalışanlar sosyal bilimler eğitimcisi olarak nitelendirilirler (Tay, 2010, s. 19). Sosyal bilgilerin tanımlarına baktığımızda da göreceğimiz gibi, sosyal bilgilerin temel kaynağı sosyal bilimlerdir. Tarih, sosyoloji, felsefe, coğrafya, psikoloji vb. gibi sosyal bilim dallarının bütünü sosyal bilgileri oluşturmaktadır. Sosyal bilgiler; öğretim amacıyla sosyal bilimlerden seçilmiş, basitleştirilmiş ve düzenlenmiş konular ve bilgiler bütünüdür (Akdağ, 2009, s. 4).

Şekil 1: Sosyal Bilimler Disiplinleri (Akdağ, 2009, s. 4).

Sosyal Bilgiler eğitimi, Amerika Birleşik Devletleri'nin 1800'li yılların sonları ile 20. yüzyıl başlarında sosyal, kültürel, ekonomik vb. alanlardaki büyük dönüşümün doğurduğu sonuçlara çözüm arama kaygısından doğmuştur. Sosyal Bilgiler “ilköğretim okullarında iyi ve sorumlu vatandaş yetiştirmek amacıyla Sosyal Bilimler disiplinlerinden seçilmiş bilgilere dayalı olarak öğrencilerin toplumsal yaşamla ilgili bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazanıldığı bir çalışma alanı” olarak belirlenebilir (Akdağ, 2009, s. 14). Sosyal bilgilere bir eğitim programı halinde ilk kez ABD’de rastlarız. Amerika'ya yapılan yoğun göçler ve bu sebeple sahip olduğu çok kültürlü yapı ayrıca sanayi devrimi sonrasında ekonomik ve kültürel yapısında ortaya çıkan sorunlar Amerikan toplum liderlerinde “yeni Amerikan toplumu yaratmak” fikrini ortaya çıkarmıştır. Bunu başarmak için de eğitimi araç olarak görmüşlerdir. 1892’de topladıkları Ulusal Eğitim Konseyi, Anglo-Sakson kültür temelli milli toplum anlayışını oluşturmak üzere sosyal bilgiler dersi programı hazırlamıştır. Bu ders aynı isimle günümüze kadar getirilmesine rağmen zaman içerisinde ülkede yaşanan siyasi ve sosyal olaylara göre içeriğinde değişiklikler yapılmıştır. Sosyal bilgiler programı ABD’den örnek alınarak Japonya, Güney Kore, İrlanda, Danimarka, Finlandiya gibi ülkelerde de uygulanmaktadır (Bilgili, 2010, s. 19-20).

Sosyal bilgiler bir ders adı olarak ilk kez 1916 yılında ABD’de kullanılmıştır. Bu tarihte yürürlüğe giren eğitim programında tarih, coğrafya ve vatandaşlık bilgisi dersleri çok disiplinli yaklaşımla okutulmuştur. ABD’de 1930’lu ve 1940’lu yıllarda yeniden kurmacılık akımı ve çocuk merkezli eğitim yaklaşımını benimseyen eğitimciler sosyal bilgilerin

gelişmesi için çaba harcamışlar; fakat yinede sosyal bilgiler dersi tarih ve coğrafya ağırlı olarak 1960'lı yıllara dek devam etmiştir (Safran, 2008, s. 11-12).

Sosyal bilgiler, ABD'de doğmuş ve gelişmiş bir öğretim yaklaşımı olmakla birlikte, bu ülkenin eğitim sisteminden etkilenen başka ülkelerde benimsemiştir. Bunlar arasında, Türkiye, Japonya ve Güney Kore gibi ülkelerde bulunmaktadır. Bununla beraber gerek ABD'de gerekse başka ülkelerde birçok eğitici, sosyal bilgiler öğretimi yaklaşımına karşı çıkmıştır. Bunlar sosyal bilimlerin birbirinden bağımsız olarak öğretilmesinin vatandaşlık eğitimi bakımından daha etkili olacağını savunmaktadır. Nitekim köklü bir eğitim geleneğine sahip olan ve bu geleneği sürdürmekte ısrar eden İngiltere'de bu ikinci yaklaşımı tercih etmiş ve böylece ilköğretimin her sınıf düzeyinde tarih, coğrafya gibi dersler birbirinden bağımsız olarak okutulma gelmiştir (Öztürk, Keskin & Otluoğlu, 2012, s. 9).

Sosyal bilgilerin amacının bireyin dünyaya ve içinde yaşadığı topluma uyumunu sağlamak olduğunu söyleyebiliriz. Sosyal bilgiler bu genel amacına ulaşmak için eğitim programları, medya, sanat, kültür, güncel olaylar, edebiyat, fen bilimleri vb. gibi bir çok araçtan faydalanabilir (Akdağ, 2009, s. 8). Sosyal bilgiler terimi de, eğitim tarihinde ilk defa 1916'da Amerika'da bir eğitim komitesi tarafından kullanılmıştır. Sosyal bilgiler, okullardaki insanların sosyal etkinliklerini ve çevresiyle doğrudan ilişkilerini anlatan bütün dersleri içine alır. Çoğu zaman sosyal bilgiler ve sosyal bilimler birbirine karıştırılmaktadır. Bu iki alan arasında kesin bir sınır çizmek mümkün olmasa da, her ikisi de amaç, metot ve muhteva bakımından farklı özelliklere sahiptirler (Karagözoğlu, 1966, s. 7). Sosyal bilgiler dersi bir çok ülkede var olmakla birlikte, her ülke kendi eğitim sistemi içerisinde yapısına ve kültürüne uygun bir sosyal bilgiler programı oluşturması zaruridir. Programa uygun planlar ve çalışmalar da hazırlanmalıdır (Akdağ, 2009, s. 4). Sosyal bilgiler ülkeler ve dünya bazında insanlığı ilgilendiren muhtevaya sahip bir derstir. Her toplum kendilerini daha ileriye götürecek nesiller yetiştirmek ister ve bunu da eğitim müfredatları ile gerçekleştirmeye çalışırlar. Sosyal bilgiler de öğretim kademesinde bu amaçlara yönelik bir ders olarak bulunmaktadır (Akdağ, 2009, s. 21).

Sosyal bilgiler geçmişten günümüze kadar değişik anlayışlar çerçevesinde öğretilmiştir. Bu anlayışları üç kategoride toplayabiliriz. Bunlar; vatandaşlık aktarımı olarak sosyal bilgiler, sosyal bilim olarak sosyal bilgiler ve yansıtıcı inceleme olarak sosyal bilgiler öğretimidir (Tay, 2010, s. 14).

Sosyal bilgiler, disiplinler arası bir disiplin olarak adlandırılabilir. Çünkü toplumsal yaşamı düzenleyen bütün ilke ve genellemeler bu alanın konusu içerisine girer. Sosyal bilgiler dersinde olgular bir bütün içerisinde verilmelidir çünkü insanlar her türlü olguyu bütün içerisinde görür ve bu şekilde çok daha kolay öğrenir. Bütün olarak öğretmek çocuğun gelişim ve öğrenme ilkelerine de daha uygundur. Yaşam bir bütündür ve ilkokul çağındaki çocuklar tarafından somut işlemler döneminde bütün olarak algılanır. Olayların çok boyutluluğunu görmesi açısından sosyal bilgiler öğrencilere bir bütünlük içerisinde sunulmalıdır. Sosyal bilgilerin konuları arasında çok sıkı bir ilişki vardır, çünkü temele alınan insan ve toplumdur (Sönmez, 1994, s. 8-10). İlköğretim, eğitim sistemi içerisinde eğitim biliminin gereklerine uygun, ilkeli ve duyarlı olunması ve üzerinde özel olarak durulması gereken bir dönemdir. Sosyal bilgiler öğretimi de bu bahsettiğimiz ilköğretim kısmında yer almaktadır. İçeriği ve yaş aralığı bakımından da özel öneme sahip bir derstir (Akdağ, 2009, s. 2).

Piaget'in geliştirdiği eğitim kuramını benimseyen eğitim psikologları, okula gelen çocukların dünyayı entegre yani bir bütün olarak algıladıklarını belirtirler. Okul yaşantısı da bu entegre edilmiş dünyanın sözcüklere, tanımlara, kavram ve genellemelere dökülmesidir. Bu durum tüm dersler için geçerlidir ve sosyal bilgiler de hiçbir zaman bunun dışında değildir (Öztürk & Otluoğlu, 2002, s. 7).

Ülkemizde sosyal bilgiler programı öncelikle etkin ve üretken vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlar. İlköğretimde farklı sınıflarda okutulan Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Türkiye Cumhuriyeti Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi derslerinin genel amacı da budur. Ayrıca ilköğretimin amaçlarının genel olarak gerçekleştirilmesini sağlayan başlıca dersin de sosyal bilgiler dersi olduğunu söylemek hiç de yanlış olmayacaktır (Akdağ, 2009, s. 6). Sosyal bilgiler öğretiminin ulusal amaçları, ülkelerin eğitim politikalarını belirleyen ilkelere ve amaçlara göre oluşturulmaktadır. 1973 yılından beri Türk milli eğitim sistemi de, bu tarihte çıkan Milli Eğitim Temel Kanunu'na göre yapılanmaktadır. Bu bağlamda, tüm öğretim programlarının da bu yasa da belirtilen amaçlar doğrultusunda hazırlanması gerekmektedir (Öztürk & Deveci, 2011, s. 6).

Sosyal bilgiler dersi eğitim sistemimiz içerisinde çok eski olmayan bir derstir. İlkokullara 1968-1969 öğretim yılında, ortaokullara ise deneme niteliğinde 1970-1971 öğretim yılında eklenmiştir. Sosyal bilgiler içinde sosyal bilimlerin de yer aldığı çok geniş bir derstir. Sosyal bilgiler dendiğinde, bireyin incelenmesi, sosyal ve fiziki çevreyle etkileşimi ve

bu durumun dünü, bugünü ve yarınının gözden geçirilmesini anlamamız gerekir. İnsan ilişkileri sosyal bilgilerin en çok önem verdiği konulardandır. Ayrıca insanların sosyal kurumlarla, eşya ve dünya ile olan ilişkileri, dünya da var olan problemlerin farkına varma ve bunların çözüm yollarının bulunması, dünya ve ülkelerin kültürel mirasını öğrenme ve koruma gibi konular sosyal bilgiler dersinin konularını oluşturur (Güngördü, 2002, s. 130). 1968'de sosyal bilgiler dersi okutulmaya başlamadan önce bu dersin içeriğindeki konular tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi derslerinde ayrı ayrı olarak okutulmaktaydı (Bilgili, 2006, s. 7-8). Sosyal bilgiler dersi Türk eğitim sisteminde resmi olarak 1968 yılından itibaren tüm ilkokullarda, 1975 yılından itibaren ise bütün ortaokullarda okutulmaya başlanmıştır (Güngördü, 2002, s. 132).

1997-1998 öğretim yılından itibaren uygulanan İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı 4,5,6 ve 7. sınıflarda haftada üçer ders saati olarak, her sınıf için 36 haftada 108 saatlik süre olarak belirlenmiştir (Güngördü, 2002, s. 34). Ülkemizde sosyal bilgiler dersleri 4. sınıfta başlar ve 7. sınıfa kadar devam eder. Günümüzde uygulanan 4 ve 5. sınıf sosyal bilgiler dersi programları 2005 yılında, 6. sınıf sosyal bilgiler dersi programı 2006 yılında ve 7. sınıf sosyal bilgiler dersi programı ise 2007 yılında uygulamaya koyulmuştur. Sosyal bilgiler programı çok disiplinli ve disiplinler arası yaklaşıma dayalıdır. Sebebi ise sosyal bilgilerin içeriğinin bir çok bilimden oluşmasıdır. Tarih, coğrafya, hukuk, antropoloji, siyaset, ekonomi, edebiyat ve matematik bunlardan başlıcalarıdır (Aktaran: Safran, 2008, s. 10). Türkiye'de 2004 yılında düzenlenen, yeni sosyal bilgiler öğretim programında yapılan en önemli değişiklik, eski programın davranışçı yaklaşımından vazgeçilerek yapılandırmacı anlayışta öğrenme ilkesinin benimsenmesidir. Derslerin aktif öğrenmeye dayalı ve öğrenci etkinlik merkezli işlenmesi de kararlaştırılmıştır (Bilgili, 2010, s. 22-23).

Türk eğitim sisteminde Sosyal Bilgiler öğretiminin genel amaçları şöyle belirlenmiştir;

1. Özgür bir birey olarak fiziksel, duyuşsal özelliklerinin; ilgi istek ve yeteneklerinin farkına varır.
2. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetişir.

3. Atatürk ilke ve inkılaplarının, Türkiye Cumhuriyetinin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrar; laik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşamaya istekli olur.
4. Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilir.
5. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak, milli bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder.
6. Yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyarak, insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklar.
7. Bilgiyi uygun ve çeşitli biçimlerde (harita, grafik, tablo, küre, diyagram, zaman şeridi vb.) kullanır, düzenler ve geliştirir.
8. Ekonominin temel kavramlarını anlayarak, kalkınmada ve uluslar arası ekonomik ilişkilerde ulusal ekonominin yerini kavrar.
9. Meslekleri tanıyıp çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemine ve her mesleğin gerekli olduğuna inanır.
10. Farklı dönem ve mekanlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesnelere, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar.
11. Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır.
12. Bilimsel düşünceyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlakı gözetir.
13. Birey, toplum ve devlet arasındaki ilişkileri açıklarken, sosyal bilimlerin temel kavramlarından yararlanır.
14. Katılımın önemine inanır, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşler ileri sürer.
15. İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, laiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçleri ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenler.

16. Farklı dönem ve mekanlardaki toplumlararası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder.

17. İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir (MEB, 2005, s.6).

2.2. Barış Eğitimi

Barış, çok sık kullandığımız bir kavram. Bununla birlikte, anlamını ayrıntısıyla düşündüğümüz, tartıştığımız ya da kolayca uzlaşabildiğimiz bir kavram olduğu söylenemez (Can, Gök, & Şimşek, 2013, s. 11). Barış olgusu insanlık tarihiyle beraber oluşmuş ve her dönem önemini korumuştur. İnsanların olduğu yerde çatışma potansiyel olarak her zaman var olmuş fakat bununla birlikte barış kavramı da devreye girmiş ve böylece birbirine zıt iki kavram birlikte anlam bulmuştur. İstenilen barışın sürekli ve yaygın olmasıdır. Bunu sağlamak için teknolojik atılımlar, kanunlar çıkarılması gibi bir çok alanda çalışmalar yapılmaktadır. Barış kavramının ortaya çıkışı ve önemsenmesi de bu temel hedefe ulaşmayla ilgilidir (İmamoğlu & Bayraktar, 2014, s. 1). Günümüz postmodern toplumları bütün teknolojik ve bilimsel gelişmelere rağmen savaş, şiddet, çatışma, yoksulluk gibi olguları geride bırakamamıştır. Dünyada bu gibi olgular yüzünden birçok insan yaşama hakkını kaybetmektedir. Şiddet kendini dünyanın farklı yerlerinde değişik şekillerde göstermektedir. Kimi zaman ülkeler arası savaş, kimi zaman kadına ya da çocuğa yönelik şiddet, kimi zaman tribün fanatizmi, kimi zaman terör faaliyetleri olarak karşımıza çıkar. Örneğin geçtiğimiz yüzyılda yaşadığımız iki dünya savaşında hayatını kaybeden insan sayısı yetmiş milyon civarındadır. Bununla birlikte şiddet ve yıldırma eylemlerinin kadınlar ve çocuklar üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir (Memişoğlu, 2015, s. 152).

Barış kavramı çok eski zamanlardan beri geliştirilmiş bir kavramdır. Latince pax teriminden gelen barış kavramını iki şekilde yorumlayabiliriz. Bunlardan birincisi, “Negatif Barış” yani savaş gibi herhangi bir doğrudan şiddetin olmadığı durumdur. Dolaylı şiddet türlerini yok saydığından dolayı negatif barış tanımı eksiktir. Bu noktada karşımıza “Pozitif Barış” kavramı çıkar. Pozitif barış doğrudan, kültürel ve yapısal şekillerde dahil olmak üzere herhangi bir şiddetin olmaması durumudur. Bu tanımlardan sonra barış için, toplumda hiçbir türden şiddetin olmadığı, insan haklarını korumayı barışın referans noktası olarak gören fikre dayalı bir kavramdır diyebiliriz. Ayrıca şiddetten uzak kalarak uyumsuzlukları çözmek de bu barış düşüncesinin bir diğer amacıdır (Habitat Kalkınma ve Yönetişim Derneği, 2014, s.14-37). Barış sadece fiziksel şiddetin veya savaşın olmaması değildir. Barış her türlü

adaletsizliğin sona ermesi anlamına gelir. Olumlu ve gerçek bir barış dünya genelinde herkes ve hatta gelecek nesiller için sosyal, ekonomik ve siyasi adaleti içerir (Yılmaz, 2011, s. 20). Barış kavramı önceleri savaşın olmaması, çatışmanın başka bir coğrafyada olması ya da ateşkes gibi çok daha dar çerçevede değerlendirilmiştir. Fakat günümüzde şiddetin olmaması, adalet, eşitlik, refah, kendi kendini yönetmek, tanınma, dil, din özgürlüğü gibi pek çok konu barış kavramının içerisinde değerlendirilmektedir. Barış artık statik siyasi bir durum değil, sürekli değişen ve yaşayan dinamik bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Bayraktar, 2012, s. 254).

İnsanlığın ilk var olduğu zamandan günümüze kadar savaşlar hep devam etmiştir. Savaş hali devam ederken diğer yandan da insanlar barışı sağlamak için mücadele etmişlerdir. İşte bu sebepten savaşın tarihiyle barışın tarihi aynı dönemi kapsar. Barışın bir çok tanımı olmakla birlikte günümüzdeki barış teorisyenleri iki tür barış olduğunu dile getirir. Birincisi savaşın ve çatışmaların olmadığı “Negatif Barış”, diğeri barışın yanı sıra adalet sistemi iyi işleyen, ayrımcılık ve ötekileştirmelerin olmadığı, seçimlerin adaletli yürütüldüğü, söz ve basın hürriyeti olan, insan dışındaki diğer canlıların yaşam haklarına da saygı gösterilen “Pozitif Barış”tır (Aktaş & Safran, 2013, s. 145). İnsanoğlunun ilk savaşlarından bu yana dünyamız çok çeşitli savaşlar görmüştür. Büyük cihangirlerin istila savaşları, hanedan savaşları, sömürge savaşları, din savaşları, kurtuluş savaşları, devrim savaşları, siyaset bilimi açısından ilginç bir savaş tipolojisi oluşturmaktadır. Ayrıca modern savaş literatüründe psikolojik savaş, soğuk savaş, sıcak savaş, haklı savaş, dolaylı savaş, sınırlı savaş, az gerilimli savaş örtülü savaş, gerilla savaşı gibi savaş türlerinden de bahsedilmektedir (Daver, 1992, s. 183,184). Sonu gelmeyen savaşlarla dolu olan insanlık tarihinin en büyük özlemlerinden olmasına rağmen “barış” kelimesinin uluslararası ilişkiler alanında kavramlaşmaya başlaması çok yenidir. Siyaset bilimciler, filozoflar, tarihçiler, siyasetçiler, askerler asırlardır barışın ne olduğuna ve nasıl ulaşılabileceğine dair teoriler geliştirmeye çalışmışlardır. Özellikle İkinci Dünya Savaşı’nda yaşanan büyük felaketten sonra bu alandaki çalışmalar daha sistemli bir hal almıştır. Fakat barış çalışmaları henüz emekleme aşamasındadır. Bu alandaki çalışmalar gelişmekte, genişlemekte ve derinleşmektedir. Kavramlar ve yaklaşımlar şekillenmekle birlikte tam olarak oluşmuş bir barış teorisinden bahsetmek günümüz için mümkün değildir (Bayraktar, 2012, s. 249).

Mitscherlich’e göre; barışı bilinçli olarak istemekteyiz ancak evrensel bir düzen olarak barıştan çekinmekteyiz. Çünkü her şeye rağmen yaşama hakkına bağlı ve saldırganlıktan uzaklaşmış bir insan türü henüz ortaya çıkmadığı gibi, insanoğlunun devamı olan çocukların

da bu tür bir düşünce yapısına ulaşmasını sağlayacak bir toplumsal yapı da görülmedi. Bunların sonucu olarak da kendimiz dışındaki öteki ile hiç ilgilenmiyoruz, onlar için kaygılanmıyoruz. Bu da demek oluyor ki ötekine karşı en ilkel bir duygu bile beslemiyoruz. Toplumsal istekler konusunda çok büyük beklentileri olan insan, kendisinden bir beklenti olduğunda ise daha başlangıçta memnuniyetsizliğini en yüksek seviyede gösteren tepkilerle karşı çıkmaktan geri durmamaktadır. İşte insanlar arasındaki bu hak elde etme durumu sürekli kavgalara, iktidar mücadelelerine ve savaflara sebep olmaktadır. Gerçek hayatta insan çıkarları ne zaman tehlikeye girerse o anda eşitlik duyguları hemen bozulmaktadır. Yani hiç kimse kendisine hizmet eden bir harekette, bir saldırganlık düşüncesi görmez (Mitscherlich, 2000, s.92-95).

Barış insanların problemlerini çözmeleri, adalete saygılı olmaları, insan haklarına saygılı, her türlü ayrımcılık ve önyargıdan uzak olmaları ve insan onuruna saygı göstermeleri için var olan bir kavramdır. Barış barışa inanan ve barış için mücadele edecek insanlara ihtiyaç duyar. Bunu sağlayabilmek için de barış eğitime ihtiyaç vardır (İmamoğlu & Bayraktar, 2014, s. 21). Barış eğitimini anlamak için öncelikle barış kavramını anlamamız gerekir. Barış kavramını da insan hakları, pasif direniş ve katılım kavramlarını anlayarak çok daha iyi açıklayabiliriz. Barışı anlamamızın kilit noktası şiddet ve uyuşmazlık arasındaki bağlantıya bakmaktır. Uyuşmazlık, ihtiyaç ve eylemlerinin birbiriyle uyumsuz olduğunu düşünen iki ya da daha fazla birey veya grup arasındaki anlaşmazlık olarak tanımlanır. Bu şekilde tanımladığımız uyuşmazlık hayatın doğal bir parçası iken şiddet öyle değildir. Aradaki fark uyuşmazlığı çözmek isterken şiddetin kullanılıp kullanılmadığıdır. Şiddetin başlıca özelliği, kişileri temel insan haklarından ve yapacaklarının en iyisini yapmalarından mahrum etmesidir. Uyuşmazlığa karşı verilecek tepkilerden biri olan şiddet, kaçınılmaz değildir ve aynı zamanda uyuşmazlıkla aynı şey kesinlikle değildir (Habitat Kalkınma ve Yönetişim Derneği, 2014, s.32-34).

Barış çalışmalarındaki çeşitlilik, derinlik dikkate alındığında uluslararası ilişkiler teorilerinde barış yaklaşımlarının daha genel esaslara dayandığı görülür. Bu yaklaşımları sınıflandırdığımızda İdealizm, Liberalizm ve bunlara yakın olan kuramların uluslararası barışın sağlanması için belirli norm ve kuralların devlet özelinde ve devletlerarası düzeyde yerleşmesi ile sağlanacağını savunduklarını görmekteyiz. Realizm ise güç, menfaat kavramlarıyla ancak sınırlı ve izafi bir uluslar arası barışın sağlanabileceğini savunur. Marksist yaklaşımı temel alan yapısalcı bakış açıları barışın sağlanmasını mevcut kapitalist dünya ekonomik sisteminin yeniden yapılandırılmasını temel koşul olarak görür.

Postyapısalcı yaklaşım ve eleştirel kuram pozitivist barış anlayışını sorgulamakla birlikte bunun yerine uygulanabilir bir barış modeli oluşturmayı başaramamıştır (Sandıklı & Kaya, 2013, s. 60).

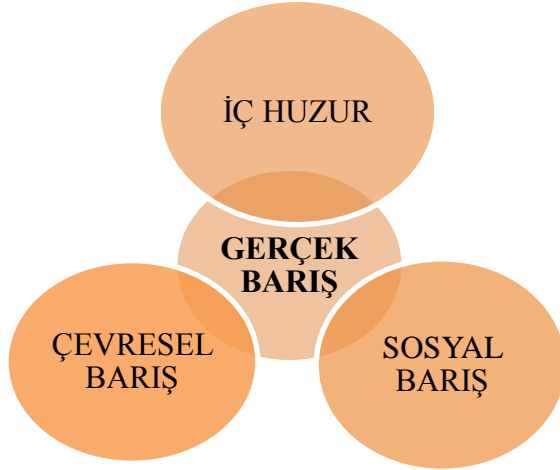
Savaş antik Yunan site devletlerinde de, 21. yüzyılın ulus-devletlerinde de sık karşılaşılan bir durumdur. Devletler arasındaki savaş olgusu önce azaltılmaya çalışılmış daha sonra tamamen ortadan kaldırılması için değişik projeler ortaya atılmıştır. Bunlardan biri de Alman filozof Immanuel Kant tarafından kaleme alınan, “Ebedi Barış Üzerine Felsefi Bir Deneme” isimli eserdir (Bozkurt, 2007, s. 501). Demokratik Barış Teorisi (DBT) 1980lerden bu yana uluslar arası disiplini içerisinde en çok tartışılmış ve çalışılmış teorilerden biridir. 1980’lerde ortaya çıkmış olmasına rağmen demokratik barış düşüncesinin kökleri birkaç yüzyıl öncesine kadar gider. Immanuel Kant (1724-1804) DBT çalışmalarında en çok atıf yapılan düşünürdür. Kant , cumhuriyet rejimlerinde halkın onayının esas olduğunu ve halkın çoğunluğunun ülkelerini korumak dışında savaşa onay vermeyeceğini ve bu ülkelerde savaş kararı almanın zorlaşacağını savunmuştur. Cumhuriyet rejimiyle yönetilmeyen ülkelerde ise halkı dikkate almadan küçük meseleler için bile kolayca savaş kararı verebilmektedirler. Kant’ın bu önemli teorisinden dolayı “Kantçı Barış” olarak isimlendirenler de az değildir. Günümüzde geldiğimiz noktada DBT denildiğinde anlaşılan düşünce demokrasi ülkelerin barışçıl politikalar izlemelerine yardım eder şeklindedir. Ayrıca ekonomik olarak gelişmiş olan ülkeler dünya siyaset sisteminin kazananları olarak statükodan fazlaca memnun oldukları için sistemin ve sistem içindeki ayrıcalıklı konumlarının korunması için kendi aralarındaki ihtilafların barışçıl çözümü noktasında özel bir özen göstermişlerdir. Günümüzde gelinen noktada gelişmiş demokratik ülkeler arasındaki görece barış göz ardı edilemeyecek bir gerçektir. Fakat bu barışın kaynağının siyasal rejim (Demokrasi) olduğu hayli şüphelidir. Çünkü gelişmiş batı ülkeleri dışında bir demokratik barış yoktur. Halbuki eğer demokrasi ile barış arasında doğrudan bir ilişki olsaydı söz konusu durumun sadece batı demokrasileri arasında değil tüm demokratik ülkeler arasında gerçekleşmesi beklenirdi. Ayrıca batılı demokratik devletler diğer ülkelerle olan ilişkilerinde demokrat olmayan ülkeler kadar savaşkandırlar. Yani demokrasinin barışçıl mekanizmaları batı dışındaki ülkelere karşı çalışmamaktadır. Bundan çıkarılacak sonuç da batı ülkeleri arasındaki görece barışın kaynağının demokrasi değil çıkar, hegemonya veya ekonomik gelişme olma ihtimalinin yüksek olmasıdır. Bu bulgular DBT literatüründeki demokrasiyi barış için yeterli gören görüşler çok naif ve yanıltıcıdır. İnsanın egoist doğası ve sistemin anarşik-adaletsiz yapısı

değişmedikçe güvenlik ve çıkar eksenli düşünceler uluslar arası siyasette normlardan ve siyasal rejimlerden daha belirleyici olacaktır (Ekmekçi, 2011, s. 109-119).

Savaş ve barış kavramlarıyla ilgili ve daimi barışa nasıl ulaşılabileceğiyle ilgili J. J. Rousseau'nun da düşünce, tespit ve önerileri mevcuttur. Toplum Sözleşmesi eserinde bu konuları tüm yönleriyle anlatmıştır. Rousseau'ya göre savaş durumu insanın o ilk günahının sonucu, Tanrı'nın arzusu ya da Hobbes'da olduğu gibi insan kötü olduğu için değil, toplum insanın doğasını bozduğu için ortaya çıkar; kötülüklerin sorumlusu insan değil, toplumdur. İnsan ahlaklı yaşamı istemekte ancak toplum bu potansiyelin önüne engeller koymaktadır. Uluslar arası sistem insanları güvenliklerini kendi toplumlarında aramaya yöneltir, ahlaki ufuklarını da kendi toplumlarına hapseder. Rousseau toplumu insanın düşüşü için bir neden olarak görürken, Kant için (Montesquieu'da olduğu gibi) ahlaki ilerlemesinin bir şartı olarak ifade eder. Kant uluslar arası barışı koşulsuz bir buyruk ve elde edilmesini de ahlaki bir görev olarak görür. Kant ve Rousseau toplum sözleşmesi ile kurulan devletin bütün sorunları çözemediğini, uluslar arası savaşların çıkmasına sebep olduklarını savunurlar. Bu sebeple Kant uluslar arası barışın sağlanması için ahlaklı yaşamın gerektirdiği bütünlüğün önkoşul olduğunu savunur. Rousseau devletlerin kurulmasıyla özel savaşlardan bin kat daha korkunç olan genel savaşların çıktığını, bunun sebebinin de bütün devletlerin kendi çıkarları peşinde olmaları olduğunu söyler. Bu durumun çözümünün de devletleri bir araya getirecek konfederal yönetim biçimleri olduğunu söyler. Rousseau'ya göre konfederasyonlar güç dengesi mekanizması ile hem küçük devletleri büyük devletlere karşı koruyacak hem de devletlerin başka bir devletin hegemonyası altına girmeden özgürlük ve bağımsızlıklarını korumalarını sağlayacak, ortak çıkarların gerçekleşmesi için gereken zorlayıcı gücü oluşturacaktır (Yalvaç, 2007, s. 128-145).

Barış eğitimi içerisinde dayanışma, yardımseverlik, sevgi, saygı, hoşgörü, farklılıkları takdir etme gibi bir çok değeri bulunduran bir kavramdır. Bu kadar geniş bir alanı kapsamasından dolayı da eğitim literatüründe ki yerini almıştır (Coşkun Keskin & Keskin, 2009, s. 71). Barış eğitimi, şiddeti önlemek, anlaşmazlıkları barışçıl yollarla çözmek, her düzey ve platformda barışa yardımcı koşulları oluşturmak amacıyla, bireylerde bilgi, beceri, tutum ve değerlerin geliştirilmesi süreci olarak tanımlanmaktadır (İmamoğlu & Bayraktar, 2014, s. 21). Her türlü şiddeti engellemeyi hedefleyen, insan haklarına saygılı, insan etkileşimini karşılıklı saygıyla sürdürmeyi hedefleyen gerçek bir barışa ulaşabilmek için şu üç boyutun gerçekleştirilmesi gerekir (Habitat Kalkınma ve Yönetişim Derneği, 2014, s.38);

- Bireyin iç huzuru
- Toplumdaki sosyal barış
- Çevredeki çevresel barış

Şekil 2: Gerçek Barışın Üç Boyutu (Habitat Kalkınma ve Yönetişim Derneği, 2014, s. 39).

Bu kapsamda barış eğitimi de, küçük yaşlarda ailede başlamalı ve sonrasında eğitim kurumlarında gelişen bir süreci kapsmalıdır (İmamoğlu & Bayraktar, 2014, s. 3). Okullarda ve toplumda yaşanan şiddetin önlenmesinde son yıllarda barış eğitimine verilen önemin gittikçe arttığı gözlenmektedir. Barış eğitimi her düzeyde yaşanan anlaşmazlıkların barışçıl çözümü için bireylere bilgi, beceri ve tutumların kazandırıldığı bir süreç olarak tanımlanabilir. Mikro ve makro düzeyde sürdürülebilir barış kültürünün yaratılmasında barış eğitimi önemlidir. Ayrıca demokratik, çağdaş ve sağlıklı bir toplumsal yapının oluşturulmasında, nitelikli vatandaş yetişmesinde barış eğitimine gereken önemin gösterilmesi büyük önem taşımaktadır (Memişoğlu, 2015, s. 151). Günümüz modern dünyasında sosyal, politik ve ekonomik alanda meydana gelen değişimler bireylerin istenmeyen davranışlarını engelleyememektedir. Bu durumdan dolayı toplumda eşitlik, adalet, demokrasi, insan hakları, hoşgörü ve dayanışmaya dayanan barış kültürünün oluşturulması gerekir (Demir, 2011, s. 1727). Barışı yaygınlaştırma ve barış eğitimi yaygınlaştırma süreçleri birbirini tamamlayan ve birbiriyle örtüşen değerleri açıklamaktadır (Habitat Kalkınma ve Yönetişim Derneği, 2014, s. 55):

- Barış'ı yaygınlaştırma, bireylerin barış ve barışın üç boyutu olan iç huzur, sosyal barış ve çevresel barışı bütünsel olarak anlamalarını ve hayatlarında, içinde buldukları toplumda ve çevrede buna göre hareket etmelerini sağlayan bir süreçtir.
- Barış Eğitimi'ni yaygınlaştırma, bireysel, toplumsal ve çevresel düzeyde barış aşılacak üzere eğitimde barış eğitimini yaygın, normal ve geniş çapta kabul edilebilir hale getirme aracıdır.

Barış eğitiminin gelişmesindeki temel zorlukların başında, kavramsal belirginliğin ve barış eğitiminin nelerden oluştuğuna dair ortak bir anlayışın olmaması gelir. Barış eğitimi sadece ne düşünüleceğini öğretmez; nasıl eleştirel düşünüleceğini öğretir. Barış eğitimi sadece uyuşmazlığın ne olduğunu bilmekle ilgili değil, uyuşmazlığı çözmek ve dönüştürmek için gerekli becerilere sahip olmakla da ilgilidir. Barış eğitimi sadece insan haklarının ne olduğunu anlamakla ilgili değil, bunun dışında söz konusu hakları savunmakla da ilgilidir. Barış eğitimi öğrenmenin karmaşık ve birleşik alanında yeterlilikleri geliştirmeyi hedefler. Gerçek barışa ulaşmak için tüm boyutların bu sürece dahil edilmesi gerekir. Bu yönüyle barış eğitimi bütünsel ve çok disiplinli bir süreçtir. Barış eğitimi bu amaçla kullanılan farklı paradigmaları birleştirerek şiddet paradigmasına yanıt vermeyi amaçlar. Barış eğitiminin amacı her türlü şiddeti engelleyen ve insan haklarına ve insanlar arası etkileşimi artırmayı sağlayan gerçek bir barış kavramını oluşturmaktır. Bu nedenlerle barış eğitimi, şiddet içermeyen uyuşmazlık dönüşümü, insan haklarına saygı ve aktif katılıma katkıda bulunan yeterlilikleri geliştirmeyi hedefleyen bütünsel, çok disiplinli ve dönüştürücü bir süreçtir (Habitat Kalkınma ve Yönetişim Derneği, 2017, s.39-43).

Savaşın kökeni insanların ruhlarındadır; barışı korumak için de insanların ruhlarına hitap edilmeli ve barış düşüncesi ruhlarına yerleştirilmelidir. İnsanlar arasındaki kavgaların sebepleri birbirlerini anlamamalarından ya da yanlış anlamalarından, birbirlerine güvenmemelerinden kaynaklanır. Milletler ve ülkeler arasındaki savaşlar da fikir ayrılıklarından dolayı çıkmaktadır. Bunların sona ermesi için herkes arasında tam bir eşitliğin olduğunun ve birbirlerine karşılıklı saygı duymaları gerektiğinin insanlara öğretilmesi gerekir. II. Dünya Savaşı'ndan sonraki dönemde uygulanan eğitim ve kültür faaliyetleri içerisinde özgürlük, adil davranma, adaleti arama ve barışseverlik erdem olarak tüm insanlara kazandırılmalıdır (Coşkun Keskin & Keskin, 2009, s. 71).

Dünyanın her yerinde çok kültürlü bir yapı bulunuyor. Bu çok kültürlü yaşamı barış eğitimcilerinin kabul etmesi ve bunu farklılıkları bir kenara bırakarak herkesin onur ve hak eşitliğini desteklemesi; farklılıkları barış ve adalet için yaratıcı çıkarımlarda bulunmak için kazanç olarak görmeli ve bu farklı tecrübeleri değerlendirmesi gerekir. Çok kültürlü toplumları farklı üç modelde düşünebiliriz; erime kazanı, mozaik, ve ebru. Erime kazanı modelinde toplumu oluşturan farklı kültürler kaybolur; egemen kültür her zaman öteki grubu bastırmaya ya da asimile etmeye bunları yapamıyorsa toplumdan dışlamaya çalışır. Bizden biri olmak istiyorsan, bizim gibi olmak zorundasın dayatması vardır. Mozaik modelde, farklı kültürler birlikte yaşar fakat gerçekten kaynaşmazlar. Her an bölünmeye ya da iç savaş çıkarmaya meyillidirler. Ebru modelinde farklı kültürler bir arada ve uyum içinde yaşarlar. Hiçbir kültür diğerine baskı ya da üstünlük kurmaz, hükmetmeye çalışmaz. Tüm kültürlerin tüm bireyleri bütün bireysel özelliklerini koruyarak birlikte yaşar. İşte gerçek bir barış ortamı yaratılabilmek için barış eğitimi ebru modelini teşvik etmelidir. Barış eğitimi sadece hoşgörüyü değil, bir arada yaşayan kültürlerin barışçıl etkileşimini, işbirliğini teşvik etmelidir (Yılmaz, 2011, s. 25-27).

Toplumsal değişimin başlangıç noktası okullardır. Okullar ve öğretmenler, barış eğitimi aracılığıyla bu değişimi mümkün kılabilirler (Demir, 2011, s. 1727). Hayat boyu öğrenme sayesinde birey sahip olduğu potansiyellerin tamamını aktif şekilde kullanabilir ve bu sayede şiddet paradigmasının yerine barışı koyabileceği bir çevre oluşturulur (Habitat Kalkınma ve Yönetişim Derneği, 2014, s.30-31). Barış korunabilir olmasının yanında öğretilebilir bir değerdir de. Buradan hareketle eğitime barış değerinin de eklenmesi haklı bir görüş olarak ortaya çıkmıştır. 19. yüzyılın ikinci çeyreğinde başlayan barış eğitimi düşüncesi 20. yüzyılın ikinci yarısında bağımsız bir disiplin olarak kendini kabul ettirmiştir. Barış eğitimi uygulandığı bölgeye göre farklılıklar göstermektedir. Toplumdaki farklı şiddet türleri ve tüm ayrımcılıklarla mücadele programları da barış eğitimi programları içerisinde yer almaktadır. Bu amaçlar doğrultusunda tarih eğitimine de önemli rol yüklenmiştir. Daha barışçı bir dünya oluşturabilmek için doğru tarih eğitimi çok büyük bir paya sahiptir (Aktaş & Safran, 2013, s. 146). Barış eğitimini yaygınlaştırmak üzere henüz barış eğitiminde aktif olmayan, ancak katkıda bulunabilecek aktörlerle bağlantıya geçmek de önemlidir. Bu tür aktörlerle çalışırken barış eğitimini bir çerçeveye yerleştirmeye ve işbirliğinin olası faydalarını açıklamaya zaman ayırmak önemlidir. Bu süreçte güven ve karşılıklı anlayış oluşturmak kilit öneme sahiptir. Çığ etkisi yaratmak için barış eğitiminde çalışan aktörlerin sayısını arttırmak önemlidir. Eğitimler ve ağ kurma etkinlikleri gibi eğitim fırsatları sunmak,

değişim aktörleri yaratmanın temel yoludur (Habitat Kalkınma ve Yönetişim Derneği, 2014, s. 59-60). Barış eğitiminin önemini tüm dünyada vurgulamak isteyen Birleşmiş Milletler, 2000 – 2010 yılları arasını “Barış Eğitimi 10 Yılı” ilan etmiştir (Demir, 2011, s. 1728).

Barış ve barış eğitimi kavramı dinamiktir ve doğrudan tarihsel bağlarla ilişkilidir. Siyasal ve ekonomik sistemler ortaya çıkıp yıkıldıkça, Avrupa ulus devletleri arasındaki fiziki sınırlar ortadan kalktıkça barış ve barış eğitimi kavramı sürekli değişmektedir (Habitat Kalkınma ve Yönetişim Derneği, 2014, s.28). Rönesans’tan sonra “tüm insanlık için barış” kavramı ortaya çıkmıştır. Rönesans insan yaşam biçimini barış içinde hayat olarak belirlemeye çalışmıştır. Bu dönemde barış kavramının içeriği zenginleşmiş, artık sadece savaşın olmaması hali değil, eğitimin yaygınlaşması, insanların birbirlerini daha yakından anlaması için ortam sağlanması olarak algılanmaya başlamıştır. Bu dönemde barış çalışması olarak yapılan şey, savaşın sebeplerini ortaya koyup barışa nasıl ulaşılabilir sorusuna yanıt aramak şeklindedir. Varılan sonuç ise barışı sağlamanın en iyi yolunun siyasi birleşmeler olduğudur (Bayraktar, 2012, s. 250).

Soğuk savaşın 1989 yılı sonbaharında bitmesiyle dünya siyasetinde ve politikacılarında büyük bir rahatlama ve iyimser düşünme havası hakim olmasına rağmen aynı durum barış araştırmacılarında meydana gelmemiştir. Bunlardan belki de en bilineni Fukuyama’nın öne sürdüğü tarihin ve/veya modern çağın sonunun geldiğini iddia ettiği tezidir. Bu ve bunun gibi bir çok araştırmacının fikirleri çatışmaların değişen karakteri ve artan güvensizlik nedenleri ile haklı çıkmıştır (Aydın, 2001, s.5-6). II. Dünya Savaşı’nın sona ermesinden sonraki dönemde merkezi gruplara dahil ülkeler tüm dünyada olmasa da, kendi aralarında barışı ve statükoyu korumayı başarmışlardır. Fakat bu süreci tam bir barış dönemi olarak isimlendirmek mümkün değildir. Bu dönem için kullanılan kavramlar soğuk savaş, yumuşama, birlikte var olma gibi doğu ile batı arasında klasik barış anlayışımıza uymayan ilişkiyi ifade eden terimler olmuştur. Bunlar aslında dönemin oldurulabilmiş barışını karşılamaktadır (Taşhan, 1985, s.45).

Barış eğitimi çok disiplinli, kapsayıcı ve bütünleştirici bir eğitim sistemi olmasından dolayı bireylerin ve kuruluşların toplumla ilgili yaptıkları ortak çalışmalarını ilişkilendirmelerini de kolaylaştırır (Habitat Kalkınma ve Yönetişim Derneği, 2014, s.31). Barış eğitimi bilgiyi ve eleştirel yaklaşımı olduğu kadar, algılarla öğrenmeyi, kişisel deneyimlerin önemini ve paylaşımını öne çıkaran bir öğrenme yaklaşımını destekler. Bu anlayışa göre şekillendirilmiş sanat veya eğitim ortamlarında gerçekleşen öğrenme ve

paylaşma deneyimleri barış kültürünün ileriye dönük yeşermesinde önemli roller oynarlar. Öğrenci veya katılımcılar bu alanlarda ortaya koydukları sanatsal dışavurumlarından kazandıkları içgörü ile hayata karşı nasıl durabileceklerine ilişkin ilham alırlar. Barış eğitimine dair yaklaşım doğal olarak barış kavramına yönelik bakış açısının etkisi altındadır. Başta birçoğumuza ters gelse de çatışmalar bizi insan yapan ve hayata tutunmamızı sağlayan deneyimlerdir. Barışı çatışmalara rağmen ve hatta onlarla birlikte, yıkıcı olmadan yaşamı sürdürme durumu olarak algılamak barış eğitiminin önemli noktalarından biridir. Her türlü sanatsal yaratım barış kültürünü oluşturan değerleri yerleştirmede büyük katkı sağlar. Sınav sistemlerinin çokluğuyla rekabete dayanan, ötekileştirmeyi kimlik oluşturmanın olmazsa olmazı olarak kabul eden, ezbere bilgiyi deneyimleyerek ve duyumsayarak öğrenmeye tercih eden, ceza sistemiyle kontrolü sağlayan, doğaya ve doğada var olanlara sadece insana faydası olabilecek şekilde bakan bir eğitim yaklaşımı çatışmaları tetikler, besler ve insanı insan olmaktan uzaklaştırıp mekanikleştirir. Sanatsal yaratıcılık sürecini ve bu sürecin sonunda karşımıza çıkan sanat eserini dikkate almak ve benimsemek bizi daha insani bir var oluşa davet eder çünkü bu aşamalarda “Ben” neredeyse yok olur; bencillik ve kişinin sınırlar çizip ötekileştirme yoluyla kendinden ve doğadan kopması söz konusu değildir. Her türlü estetik deneyim bir özü arayıp bulma deneyimidir; kişi öğrenilmiş sıradan paradigmaları duygu ve hayal gücüne bağlı öğrenme ile sorgular. Sanat yapma süreci ve sonucunu deneyimleyen kişi görünmeyeni görebilir, yapıcıdır, katılımcıdır, duyarlıdır ve değer bilir (Vartanyan, 2012, s. 87-97).

Kişisel çatışmaların ve şiddetin yaşandığı okullarda barışçıl bir ortamın sağlanması ve çatışma çözme becerilerinin kazandırılması öğretmenlerin ve okulların temel görevidir. Burada okul psikolojik danışmanlarına çok önemli görevler düşmektedir. Başkalarını daha iyi anlamak, çatışmaları etkili yollarla çözmek, okul ortamında okul temelli barış programlarının yerleştirilmesi ve okullarda öğrencilere barış ile ilgili yeni fırsatların sunulmasının yanı sıra yaşanabilecek problemler ile ilgili gereken becerilerin mevcut okul ortamında öğrencilere kazandırılması gerekmektedir. Kalıcı ve etkili barışa ulaşmak amacıyla çeşitli yolları başarılı biçimde öğrencilere sunabilmek noktasında yeni araştırmalar umut vericidir. Bunun için öğretmenlerin eğitilmesi başlangıç noktasıdır. Öğretmen eğitim programlarının içeriği sadece barış kuramları, çatışma çözme ve barış eğitimi gibi konularla sınırlı olmamalıdır. Yeni çalışmalarda öğretmen eğitim programlarının mevcut gereksinimler doğrultusunda çeşitli bilgi ve becerileri içermesi tartışılmaktadır. Bu durumda sadece öğretmenlere değil öğrencilere de çatışmaları etkili bir biçimde çözmek ve barışçıl ortamın yaratılması için barış

becerilerinin kazandırılması önemlidir (Damirchi & Belge, 2014, s. 309-318). Barış eğitiminin belirlenen hedeflerine ulaşabilmesi için kendine güvenen, toplumsal olaylara duyarlı, sorunları barışçı yollarla çözmeyi ilke edinmiş ve bu doğrultuda kendini geliştirmiş öğretmenlere ihtiyaç vardır. Toplumda önemli bir yere sahip olan öğretmenler demokrasi ve özgürlük kavramları hakkındaki fikirleri ve bunları hayatlarına uygulamaları öğrenciler için önemli bir örnek olacak ve onları etkileyecektir (Demir, 2011, s. 1729).

Eleştirel Pedagoji ve Barış Eğitimi'nin başlıca amacı tam da budur: Bütünsel düşünebilen insanlar yetiştirmek. Ne yazık ki dünyayı bir anda değiştiremiyoruz ama kendimizi değiştirmeye çalışabiliriz; çünkü barış sadece savaşın yokluğu değildir ve barış bireyde başlar. Barış Kültürü'ne kişinin kendisi ile barışık olması ile başlayıp tüm çevresi ile olumlu ilişkiler kurma sanatı diyebiliriz. Şiddet Kültürü yerine Barış Kültürü'nün tohumlarının ekilmesi olan Barış Eğitimi ise bu sanatı öğretme yöntemidir. Barış Eğitimi, yaparak ve yaşayarak öğretme yaklaşımını benimser. Barış Eğitimi, çocukların yeni değerler, bilgiler ve davranışlar öğrenmeye daha açık oldukları erken yaşta başlamalı ve okul atmosferinin ayrılmaz bir parçası olmalıdır ki saldırganlıktan uzak durma, ara buluculuk, çatışmaları yaratıcı yollarla çözme becerileri, empati, eleştirel düşünce gibi gerekli yetenekleri geliştirebilsin. Barış eğitiminin başarısı ağırlıklı olarak öğretmenlere bağlıdır, bu nedenle onlar da bu sorumluluğu taşıyacak şekilde donanımlı eğitilip hazırlanmalıdır (Mardin, 2015, s. 54-57).

Öğretmenlerin, demokrasi, özgürlük ve barış kavramları hakkındaki düşünceleri onların sınıf içerisindeki davranış ve öğretim uygulamalarını şekillendirir. Bu sebepten öğretmenlerin öğrencilere örnek olmaları ve söz konusu alanla ilgili eğitim almaları gerekir. Barış eğitimi konusu, Türk eğitim sisteminde ayrı bir ders olarak yer almamasına rağmen bu konuda ihtiyaç ve talep olduğu bir gerçektir. Ayrıca eğitimle ilgili tüm tarafların katılacağı barış eğitimi etkinliklerinin okullarda düzenlenmesi, barış eğitimine anaokulundan itibaren başlaması gibi faaliyetlerin okul atmosferine olumlu katkılar sağlayacağı muhakkaktır (Demir, 2011, s. 1738). Barış eğitimi, sosyal bilgiler dersinin içeriğini oluşturan temel konulardan biridir. Sosyal bilgiler dersinde öğrencilere barış içinde yaşama bilincinin aşılması hedef olarak belirlendiğinde buna ulaşabilmek için barışın bir değer olarak kazandırılması yoluna gidilmektedir. Barış kavramının içeriğinde dayanışma, yardımseverlik, sevgi, saygı, hoşgörü, farklılıkları takdir etme gibi değerler birbirine geçmiş şekilde bulunur. Yani barış tek bir değer değil bir değerler yumağıdır (Coşkun Keskin & Keskin, 2009, s. 72).

Barış Kültürü kişiliklerin, tutumların, değerlerin, inançların bir mozaği olarak tarif edilebilir. Ayrıca insanların birbirleri ile ve doğa ile uyumu, farklılıklarla yaratıcı şekillerde baş etme ve kaynakların adil paylaşımını içerir. İnsanlarda hem barışçıl hem saldırgan eğilimler mevcuttur. Çocuklar ve tabii ki giderek yetişkinlerin ve kurumların problemlere nedenli barışçıl veya saldırgan yaklaştıkları toplumun çocukları toplumsallaştırma süreçlerinde yatar. Barış Kültürü bizleri istediğimiz yerlere götürecek olan süreçleri içerir. Barış Kültürü kendiliğinden gelişmez, açık ve amaç odaklı gayretlerle üretilen yol haritaları, planlama ve uygulama sonucu gelişip yerleşebilir. Ve işte burada barış eğitimi devreye girmekte çünkü her büyük sosyal değişim eğitim kurumlarının önemli rol oynamasını gerektirir. Bu kurumlar toplumsallaşmanın en önemli araçlarıdır. Barış eğitiminin amaçlarına ulaşmak için ise eğitim sisteminde temel bazı değişiklikler yapılması gerekmektedir. Sadece barışı destekleyici söylemler üretmek yeterli değildir. Barış kültürüne uygun müfredat geliştirme, okul kitaplarının uygun şekilde yazılması, özel programların geliştirilip uygulanması, bu eğitimi verebilecek nitelikte öğretmen eğitimi, destekleyici okul ortamlarının geliştirilmesi gibi aktif uygulamalara geçilmesi gerekir (Erkman, 11 Mayıs 2012, s. 22-26).

2.3. Barış Eğitimi ve Sosyal Bilgiler

Barış ortamına ulaşmanın temellerini atmak için başta ailede olmak üzere okullarda ve hayatın her alanında oluşturulması gereken hoşgörülü yaklaşım davranışının öğretilmesi için sosyal bilgiler dersinin çok önemli olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Sosyal bilgiler dersinde iyi vatandaş yetiştirme amacının yanında aslında ulaşılmak istenen temel hedef iyi insan yetiştirmektir. Hoşgörülü, insani hassasiyetlere sahip ve iyi vatandaş olan kişilerin oluşturduğu toplumlarda barış ortamının faza çaba gerektirmeden hatta kendiliğinden oluştuğunu görmek çok da şaşırtıcı olmayacaktır.

Özelliklerle okullarda barış kavramının ve öneminin öğrencilere küçük yaşlardan itibaren öğretilip içselleştirmelerinin sağlanması, gerçek hayatta uygulanabilir olmasını sağlayacak en gerçekçi uygulama olacaktır. Bu düşünce ve davranış şeklinin aile tarafından da desteklenmesi, toplumsal barış ortamı hedefine ulaşmak açısından vazgeçilmez bir koşuldur.

Türk milli eğitim sisteminde, sosyal bilgiler dersi içerisinde de barış kavramına yer verilmektedir. Ancak bu yeterli seviyede değildir. Daha fazla ve daha somut örneklerle barış kavramına yer verilmesi, bu kavramın öğrencilere kavratılması ve onlar tarafından

içselleştirilmesi için çok önemli bir adım olacaktır. Kitap müfredatları incelendiğinde aşağıdaki gibi barış kavramına yer verildiği görülmektedir.

➤ **SOSYAL BİLGİLER 6-7. SINIF ÖĞRETİM PROGRAMINDA BARIŞ KONUSUNA YER VERİLEN KISIMLAR:**

- Değerler
- Doğrudan verilecek değerler
- Etkinlik örneği
- Kavramlar listesi (Barış Kavramı)
- Atatürkçülükle ilgili konu ve kazanımlar

Sosyal Bilgiler Programında verilen değerler aşağıdaki gibidir;

- Aile birliğine önem verme
- Adil olma
- Bağımsızlık
- **Barış**
- Özgürlük
- Bilimsellik
- Çalışkanlık
- Dayanışma
- Duyarlılık
- Dürüstlük
- Estetik
- Hoşgörü
- Misafirperverlik
- Sağlıklı olmaya önem verme
- Saygı
- Sevgi
- Sorumluluk
- Temizlik
- Vatanseverlik
- Yardımseverlik

Doğrudan verilecek değerler;

7. SINIF	
ÜNİTELER	DOĞRUDAN VERİLECEK DEĞER
1. İLETİŞİM VE İNSAN İLİŞKİLERİ	Farklılıklara saygı
2. ÜLKEMİZDE NÜFUS	Vatanseverlik
3. TÜRK TARİHİ'NDE YOLCULUK	Estetik
4. EKONOMİ VE SOSYAL HAYAT	Dürüstlük
5. ZAMAN İÇİNDE BİLİM	Bilimsellik
6. YAŞAYAN DEMOKRASİ	Adil olma
7. ÜLKELER ARASI KÖPRÜLER	Barış

Etkinlik Örneği:

“**Barış** İçin Çalışanlar”

(Dünya barışına, çalışmaları ve uygulamaları ile katkıda bulunmuş kişiler ile ilgili araştırma yapılır.)

Kavramlar Listesi

	Kavramlar	6.	7.
1.	Afet	⊙	
2.	Aile	⊙	
3.	Akrabalık	⊙	
4.	Anayasa	⊙	⊙
5.	Bağımsızlık	⊙	⊙
6.	Barış	⊙	⊙
7.	Beşeri ortam	⊙	⊙
8.	.....		

Atatürkçülükle ilgili konu ve kazanımlar

SINIF	ATATÜRKÇÜLÜKLE İLGİLİ KONULAR VE AÇIKLAMALAR	ÖĞRENME ALANI/ ÜNİTE	DERS KAZANIMLARI
6.sınıf	<p>4. Atatürk'ün barışçı bir devlet adamı olduğu Açıklama: Atatürk'ün yurttan ve dünyada barışa önem verdiği vurgulanarak Atatürk'ün barışçı bir devlet adamı olduğu belirtilir.</p>	Küresel Bağlantılar / Ülkemiz ve Dünya	3. Türk Cumhuriyetleri, komşu ve diğer ülkelerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerimizi Atatürk'ün millî dış politika anlayışı açısından değerlendirir.
	<p>6. Atatürk'ün millî dış politika hakkındaki düşünceleri Açıklama: Atatürk'ün millî dış politikasının temelini oluşturan tam bağımsızlık, karşılıklılık (mütekabiliyet) ve devletlerin eşitliği vurgulanarak Türkiye'nin komşu devletlerle barış içinde yaşamamızı ilke edindiği belirtilir. Atatürk'ün yurttan ve dünyada barış prensibi üzerinde durulur.</p>	Küresel Bağlantılar/ Ülkemiz ve Dünya	3. Türk Cumhuriyetleri, komşu ve diğer ülkelerle olan kültürel, sosyal, siyasi ve ekonomik ilişkilerimizi Atatürk'ün millî dış politika anlayışı açısından değerlendirir.
	<p>8. Eğitimin önemi Açıklama: Eğitimin bir ülkenin gelişmesindeki yeri vurgulanarak eğitim sayesinde bireylerin ülke kalkınmasına bilinçli olarak katkıda bulunduğu, Türk milletinin daha mutlu ve güçlü olmasının, eğitimde elde edilecek başarılarla bağlı olduğu, eğitimin dünya barışına her zaman katkıda bulunduğu açıklanır. Atatürk'ün eğitime verdiği önem örneklerle açıklanır.</p>	Üretim, Dağıtım ve Tüketim/ Ülkemizin Kaynakları	5. Nitelikli insan gücünün Türkiye ekonomisinin gelişmesindeki rolünü değerlendirir.

2.4. Eskiçağ Siyasal Antlaşmalarından Örnekler

Eskiçağ siyasal antlaşmalarının yazılmış olduğu malzemeler çoğunlukla kil tablet olmasından dolayı günümüze pek çoğu ulaşmıştır. Elimize ulaşan antlaşma metinlerininse neredeyse tamamı hasarlı ve bazı kısımları okunamaz durumdadır. Bu sebeple elimizde eskiçağa ait sınırlı sayıda kaynak bulunmaktadır. Bunun bir başka sebebi de geçen süre içerisinde bir çok farklı sebeple bu belgelerin yok olmuş olmasıdır. Tüm olumsuzluklara rağmen günümüze ulaşan ve yaşayan dillere çevrilerek çözülmüş olan metinler eskiçağ medeniyetleri hakkında fazlaca bilgi elde etmemiz için yeterlidir.

Eskiçağ Anadolu medeniyetlerinin en önemlilerinden biri olan Hititler hüküm sürdükleri dönemde bir çok farklı devletle siyasal antlaşmalar imzalamışlardır. Bu metinler sayesinde hem Hititler hem de o dönemde yaşamış diğer medeniyetler hakkında bir çok bilgiye ulaşmaktayız.

Hititlerin Eski Yakınoğu tarih sahnesine çıkışları sistemli ve kalıcı olmuştur. Bu kalıcılığın altındaki neden Hititlerin politik araçları etkin bir biçimde kullanmalarındadır (Peker, 2013, s. 64).

Diplomasi, müzakere ve görüşmeler vasıtasıyla devletler arasındaki ilişkileri düzenleme sanatıdır ve bu sanat Hititlerin en büyük beceriyle kullandıkları konulardan biridir. Hititlerde kral bu işi tek başına üstlenmişti. Ama genellikle karısı da dış ilişkiler konusunda krala yardımcı olmuştur. Tek başına dış politik olaylara hakim olması söz konusu değildi ve dolayısıyla onun da mutlaka danışmanları vardı ama bunların kimlerden oluştuğu metinlerde geçmemiştir. Elimizde diplomasiye kaynaklık edecek birçok metin türü vardır. Bunlar da antlaşmalar, mektuplar, tarihi metinler, fal metinleri ve diğer başkaca metinlere yayılmış olan haberlerdir. Hititlerin dünyaya bakış tarzları ve onların kendi dar oikumene'leri dışında kalan insanlar veya yaratıklarla ilgili neler bildikleri ve düşündükleri hakkında hemen hiçbir kayıt yoktur. Onlara göre dünya birbirinden farklı çeşitli milletlerden insanlarla doluydu ve bunların pek çoğu Hititlere dost gözüyle bakmıyorlardı. Hitit idaresini gönüllü kabul eden hiç kavim yoktu. Ayrıca kendi idareleri altındaki halk bile fırsat bulduklarında ayaklanmaktan geri kalmıyorlardı. Bunların dışında düşmanca davranan insanları itaat altına almak veya yağma yapmak için savaşa başvuruluyordu. Fakat düşman bir devletten bir dost ülke yapılıırken diplomasiye düşen görev çok ağır ve önemliydi. Ulaşım araçlarının yokluğu ve mesafelerin uzaklığından dolayı bu müzakereler aylar hatta yıllar sürebiliyordu. Düşman devletler dışında birde müttefikler vardı. Bu ittifakların amacı cihan devleti kurmak gibi ütöpik hedeflere ulaşmak değil tamamen ekonomik sebeplerden dolayıdır. Ekonomik işbirliği yapmaya uygun tüm devletlerle eşit veya vasal ilişkiler çerçevesinde diplomatik ilişki kurulabilirdi. Dost devletlerle diplomatik ilişkiler çok hassastı ve güç dengesini korumak adına sürekli olarak elçiler, hediyeler gönderiliyor karşılıklı evlilikler ilişkileri iyileştirmek için faydalı oluyordu. Dost devletlerle ilişkiler belirli kurallara göre işliyordu. Gezgin elçiler diplomatik ilişkilerde, haber getirip götürmede ve müzakerelerde hep krallarını temsil ediyorlardı. Sahtelik ve yanlış anlamayı engellemek adına diplomatik haberleşmeler hep yazılı olarak yapılıyordu. Devlet antlaşmaları, Hititlerin kendilerine özgü, kendi gereksinimleri için yarattıkları ve tipik Hitit denilebilecek verilerden bir tanesidir. Devlet antlaşmaları kral,

katipler, elçiler, diplomatlar, bilginler ve diğer insanların oturup birlikte geliştirdikleri, mantiki bir şeması ve içeriği olan bir eserdir. Devlet antlaşmalarının en eski örnekleri Kizzuwatna(Kilikya) bağımsız devletiyle yapılanlardır ve aslında Hitit devlet antlaşmaları, sanki Hitit-Kizzuwatna ilişkilerinin yarattığı bir olgu olarak ortaya çıkmış gibidir (Ünal, 2005b, s. 96-98). Bu antlaşmalardan günümüze ulaşabilenlerin isimlerini şöyle sıralayabiliriz (Karauğuz, 2002, s. 7-8);

- Paddatişsu ve bir Hitit kralı arasındaki antlaşma.
- Şunnaşşura ve II. Tuthaliia arasındaki antlaşma.
- Işmerik halkı ve I. Arnuwanda arasındaki antlaşma.
- Telipinu ve I. Şuppiluliuma, Henti, Arnuwanda Zida arasındaki antlaşma.
- Ulmi-Teşup ve III. Hattuşili arasındaki antlaşma.
- Kurunta ve IV. Tuthaliia arasındaki antlaşma.
- Hapalla kralı Targaşnalli ve II. Murşili arasındaki antlaşma.
- Mira Kuwaliia kralı Kupanta-Kurunta ve II. Murşili arasındaki antlaşma.
- Şeha nehri ülkesi Manapa-Tarhunta ve II. Murşili arasındaki antlaşma.
- Wulişa kralı Alakşanduş ve II. Muwattalli arasındaki antlaşma.
- Huqqana ve I. Şuppiluliuma arasındaki antlaşma.
- II. Nigmaddu ve I. Şuppiluliuma arasındaki antlaşma.
- Niqmepa ve II. Murşili arasındaki antlaşma.
- Aziru ve I. Şuppiluliuma arasındaki antlaşma.
- Tuppi-Teşup ve II. Murşili arasındaki antlaşma.
- Benteşina ve III. Hattuşili arasındaki antlaşma.
- Şauşga-muwa ve IV. Tuthaliia arasındaki antlaşma.
- Şattiwaza ve I. Şuppiluliuma arasındaki antlaşma.
- Talmi-Şarruma ve II. Mawattalli arasındaki antlaşma.
- Tette ve I. Şuppiluliuma arasındaki antlaşma.
- II. Ramses ve III. Hattuşili arasındaki antlaşma. (Kadeş Antlaşması)
- Huhalzalma ve bir Hitit kralı arasındaki antlaşma.
- Kaşkalar ve bir Hitit kralı arasındaki antlaşma.

Bu antlaşma metinlerinden de anlaşılacağı üzere Hititlerde diğer tebaası olduğu devletlerle barış antlaşmaları yaptığı görülmektedir. Bu antlaşma metinlerinden bir kısmının MÖ. XVI. yüzyıllarda yapıldığı aşikardır. Dolayısıyla Kadeş antlaşması MÖ. 1270 yani XIII. yüzyılda

imzalandığından aslında yapılmış ilk antlaşma değildir. Durum böyle olunca Kadeş antlaşması için belki eskiçağın iki süper gücü arasında yapılmış -zorlama da olsa- “uluslar arası ilk antlaşma” belki denilebilir. Ancak bu konuyu aslında zorlamaya gerek yoktur.

2.5. MÖ. 2. Binde Anadolu ve Mısır

MÖ. 2. binde Anadolu ve Mısır coğrafyalarına baktığımızda önemli devletlerin buralarda hakim olduklarını görüyoruz. Bu bölgelerdeki hakim güçleri şu şekilde sıralayabiliriz;

Anadolu: MÖ. 2. binde Anadolu’da aralarında henüz siyasi bir birlik oluşmamış Hattili, Hurrili, Luwili veya diğer yerli beyler ve krallar tarafından yönetilen şehir devletçikleri vardı. Bunlara ek olarak , Kanesh, Hattusa, Zalpa ve Kussara da sayılabilir (Karağuz, 2005, s. 21).

Mısır: MÖ. 2. binde Mısır’da hakim olan devlet Mısır medeniyetinin 11-14. Sülaleler, 15-17. Sülaleler, 18-20. Sülaleler, 21-24. Sülaleler dönemleridir (Özçelik, 2002, s. 178-182).

2.5.1. MÖ. 2. Binde Anadolu’da Siyasi Durum

Mezopotamya; tarihe yavaş yavaş ve belli zamanlarda sahne olmuştur. Bölge tarihinin ana dönemlerini farklı tarihlerde farklı kavimler belirlemişlerdir. MÖ. 2. binde bunu gerçekleştiren kavim Babilliler (Batı Samileri) olmuştur. Aynı dönemde Hititler, Kaslar, Gutiler Mezopotamya’da etkili olan ve öne çıkan diğer kavimler olmuşlardır (Özçelik, 2002, s. 46-47).

Her yönden zengin ve verimli Anadolu toprakları, farklı bölgelerde yaşayan insan toplulukları için bir çekim merkezi olmuştur. Bundan dolayı sürekli göçler, akınlar ve savaşlara sahne olmuş ve çok sayıda milletin bir arada yaşamasına olanak sağlamıştır. Her dönem askeri, siyasi ve ekonomik gücü ele geçiren ya da birliği sağlayan topluluklar kendilerine ait bir uygarlık kurmuşlardır. Uygarlıklar, bölgenin gerçeklerini de göz önüne alarak kendi özelliklerini yansıtan bir devlet anlayışı hayata geçirmeye çalışmışlardır. Bundan dolayı, Anadolu uygarlıklarında devlet şeklinin uygarlıklara göre farklılıklar gösterdiği tespit edilmiştir. Anadolu’nun batısında kurulan uygarlıklar, kent devletlerinin konfederasyon, federasyon ya da bölgesel tarzında örgütlenmesi sonucu ortaya çıkmış, meclisleri bulunan demokratik ya da oligarşik yapıda devletler oluşmuştur. Anadolu’da ilk siyasi birliği kuran Hititler meşruiyetin kaynağını genellikle dine ve tanrıya dayandırmışlardır. Krallar mutlak otoritesini sürdürebilmek için, tanrı kral, tanrının gözdesi, tanrının yeryüzündeki temsilcisi

gibi sıfatlarla anılmışlardır. Sonraki dönemlerde de bu yapının kısmi olarak sürdürüldüğü görülmüştür (Metin & Lamba, 2016, s. 169-170).

Anadolu tarihini aydınlatacak ilk yazılı belgeler üzerinde yapılan incelemelerde bu belgeler MÖ. 2. bine tarihlenmiş ve bunların Anadolu'ya Asurlu tüccarlarca getirildiği anlaşılmıştır (Özçelik, 2002, s. 79). MÖ. 1900 yılında yerli Anadolu halkı ile takas esasına dayanan ticaret ilişkileri geliştiren Asurlu tüccarlar, Orta Anadolu'nun güney ve güneydoğusunda geniş kapsamlı ticari koloni merkezleri kurmuşlardır. Bilindiği üzere bu dönemde Anadolu'da, aralarında henüz siyasi birlik oluşmamış Hattili, Hurrili, Luwili veya diğer yerli beyler ve küçük krallar tarafından yönetilen şehir devletçikleri vardı. Bunlar arasında Kanes, Hatuşa, Zalpa ve Kuşşara'yı sayabiliriz (Karağuz, 2005, s. 21).

Asur ticaret kolonilerine ait olan sözleşme benzeri ticari ve ekonomik belgelerden ulaşılan bilgilerde, o dönem için Orta Anadolu'da Kaniş, Hattuş, Zalpa, Mama, Hahhum, Tamnia, Urşu, Ulama gibi kent ve kral isimlerinden bahsedilmektedir. Bu durum Anadolu'da küçük krallıklar biçimli siyasal yapılanmanın sürmekte olduğunu göstermektedir. Asur Ticaret Kolonileri Çağında Anadolu'nun bilinen halkları Hattiler, Luwiler, Hurriler ve Anadolu'ya ticaret amacıyla gelen Asurlulardır. İşte bu dönemde saydığımız kavimlere Anadolu'ya yeni gelen ve Anadolu'da tarih devirlerini başlatacak olan Hititler de katılır (Özçelik, 2002, s. 79-80). Hititler, MÖ. 2000 yıllarında Ön Asya topraklarına yerleşmeye başlamışlardır. Anadolu'da yerleşen Hititler, bu bölgeyi bir tarım merkezi haline getirmişlerdir. Bu sayede kendi dönemleri içinde büyük bir imparatorluk haline gelmişlerdir. Ekonomisinin büyük bir bölümü tarıma dayanan Hititlerde, ikinci sırada hayvancılık yer almıştır. Anadolu'yu bir tahıl ambarı haline getiren Hitit devleti, iktisadi istikrarın bozulmaması için birçok önlem almışlardır. Alınan bu önlemler kanunlar şeklinde madde haline getirilmiş ve bu yasalardan taviz vermemişlerdir (Deniz, 2015, s. 237-238).

MÖ. II. binyılın önemli bir kısmı boyunca Anadolu ve tüm Ön Asya'da güçlü bir devlet sistemine sahip olarak iz bırakabilmiş Hititlerin gücü büyük ölçüde gelişmiş bir toprak sistemine sahip olmalarından kaynaklanıyordu. Ayrıca iyi organize olmuş toprak sistemi vergi sisteminin de düzenlenmesini sağlıyordu (Demirel & Sevim, 2012, s. 209). Hitit döneminde ticaret, Asur Ticaret Kolonileri Çağı'na göre çok zayıftı (Özkan, 1995b, s. 217). Sonuç olarak, Hititlerin ekonomik ve sosyal sistemlerini, merkezi yönetimin gereklerini yerine getirecek biçimde kurduklarını söyleyebiliriz. Ailenin yaşadığı ev dahil olmak üzere, büyük küçük her

türlü ekonomik ve sosyal kurum doğrudan devlete bağlanmış ve devlet, görevlileri vasıtasıyla sürekli bu kurumları denetlemiş, onlara sorumluluklar yüklemiştir (Sevinç, 2008a, s. 30).

MÖ. 2. binin ortalarında yakın doğunun Mısır'dan sonra en büyük siyasal gücü Hurri-Mitanni devleti idi. Ancak kısa bir süre sonra onun yerini Büyük Hitit Krallığı aldı (Akurgal, 1995, s. 67). Hitit Devleti başlangıçta bir şehir devleti idi. Erken Hitit çağında Pithana ve oğlu Anitta'nın eylemleri sonucu devlete diğer kentlerin katılması ile ve daha sonra devlet merkezinin Kussar'dan Hattuşa'ya taşınması ile Hatti bölgesinde yönetsel bir bütünlüğe ulaşıldı (Alp, 2001, s. 147). Hattuşa, Büyükkale'deki sarayları ve yönetime ait diğer yapıları, 30'a ulaşan tapınakları, çağının çok güçlü savunma surları, şehir kapıları ve şehir dışındaki muhteşem Yazılıkaya tapınağı ile MÖ 2. binde bir süper güce layık gerçek bir metropoldür (Ünal, 2002a, s. 48-49). Ancak aynı dönemde Anadolu'ya yaban sürülerinin girmeleri ve bölgeyi talan etmeleri, yakıp yıkmaları sonucu o sırada Anadolu'daki Hitit uygarlığı ağır zararlara uğradığı, bir duraklama hatta gerileme döneminin başlayıp birkaç yüzyıl sürdüğü kesin olarak bilinmektedir (Umar, 1999, s. 31).

MÖ. II. binden sonra Orta Anadolu'da ortaya çıkmış olan Hatti Devleti, zamanla güneye doğru hakimiyet sınırlarını genişletmiştir. MÖ. 1380 yıllarına doğru ise, Hatti imparatorluğu Şubbiliuma idaresinde en kudretli devrine ulaşmış ve dış ülkelere karşı olan mücadelesinde de muvaffakiyetler elde etmiştir (İnan, 1956, s. 135). 1500-1400 yılları arasında, devlet düzeninde ve Hitit kralının konumunda büyük değişiklikler oldu. İmparatorluk dönemine gelindiğinde kral mutlak egemenliğe sahip, erişilmesi zor bir yönetici olmuş, panku feshedilmiş ve feodal düzen güçlendirilmişti (Macqueen, 2001, s. 85). MÖ. II. binyıl Anadolu'sunda varlıklarını hissettiren en önemli halk hiç şüphesiz Hititlerdir. Anadolu'ya merkezi devlet geleneğini kazandırmış olan bu halk sadece siyasi değil aynı zamanda kültürel açıdan da yaşadığı topraklara değer katmıştır. Yazı, bu değerler içerisinde elbette ki en kıymetli olanıdır. Anadolu'da çivi yazısının kullanımını yaygınlaştıran Hititler, bu sayede sadece kendileri hakkında değil aynı coğrafyayı paylaşmış olduğu diğer halklar hakkında da önemli ve hatta yegane bilgileri vermektedir (Demirel, 2013, s. 193).

Anadolu'daki yerel prensliklerin hepsini tek çatı altında birleştiren Hititlerin din politikası da bu durumla paralellik arz eder. Hitit kralları, Anadolu'daki yerel kültürleri kabul edip, himaye altına almanın yanı sıra, fethettikleri topraklarda tanıştıkları tanrı ve tanrıçaları da başkentte özenle oluşturulan panteona tereddüt etmeksizin ilave etmişlerdir. Tamamen egemenlikleri altına almadıkları halde Eski Mezopotamya'nın tanrı ve tanrıçaları da Hititlerin

dininde önemli bir yere sahip olmuştur. Bu konuda Hurri halkının taşıyıcı rolü inkar edilemez. Hititler teolojik anlamda, yerel ya da yabancı bütün tanrı ve tanrıçaları başkentte onurlandırarak, onların lanetinden korunmayı ve izledikleri politikada onlardan destek görmeyi beklemişlerdir (Sevinç, 2008b, s. 176).

Hüküm sürdükleri süre boyunca tarihe derin izler bırakan Hitit Devleti'nin kral listesi şöyledir.

ESKİ KRALLIK

I. Hattuşili M.Ö. 1660-1630

I. Murşili M.Ö. 1630-1600

I. Hantili M.Ö. 1600-1570

I. Zidanta M.Ö. 1570-1560

Ammuna M.Ö. 1560-1540

I. Huzziya M.Ö. 1540-1535

Telipinu M.Ö. 1535-1510

Alluvamna M.Ö. 1510-1500

II. Hantili M.Ö. 1500-1490

II. Zidanta M.Ö. 1490-1480

II. Huzzia M.Ö. 1480-1460

BÜYÜK KRALLIK

II. Tuthaliya M.Ö. 1460-1440

I. Arnuvanda M.Ö. 1440-1420

II. Hattuşili M.Ö. 1420-1400

III. Tuthaliya M.Ö. 1400-1380

Şuppiluliuma M.Ö. 1380-1345

II. Arnuvanda M.Ö. 1346-1345

II. Murşili M.Ö. 1345-1315

Muvatalli M.Ö. 1315-1282

III. Murşili M.Ö. 1282-1275

Urhi-Teşup

III. Hattuşili M.Ö. 1275-1250

IV. Tuthaliya M.Ö. 1250-1220

III. Arnuvanda M.Ö. 1220-1200

II. Şuppiluliuma M.Ö. 1200-1190 (Akurgal, 1995, s. 67).

Hitit devletinde krallar kadar onların eşleri olan kraliçeler de değerliydi ve belli konularda yetkileri bulunuyordu. Hititlerin kraliçelik müessesesi, çağının kraliçelerinden ayrılan bir statükoya sahiptir. Hititlerin kraliçelik müessesesinin başında “Büyük Kraliçe”, tavananna, egemen kraliçe unvanı ile Hitit Kralına eşit, memleketinde hükmetme yetkisi olan, dış politikaya bizzat karışan, devletlerarası hukukta söz sahibi, krallığın bağımsız bir temsilcisi olan kralın eşi bulunur. Büyük kraliçe egemen kralın meşru eşidir. O, bütün resmi ve dini törenlerde, kralın yanında yer alırdı (Darga, 1984, s. 29). Hitit kraliçeleri eski şark devletlerindeki durumun aksine olarak, protokolda mühim bir mevki işgal etmekte idiler. Kadına sosyal hayatta verilen önem Yeni Devlet zamanında gittikçe artarak kraliçelerin saraydaki resmi kabullerde, mabetlerdeki ayinlerde kralla beraber yer aldıkları görülmektedir. Hatta devletin resmi evrakı, muahedeleri üzerine krallar beraber kraliçe de mührünü basmakta idi (Kınal, 1962, s. 138).

Hitit toplumunda kraliçenin rolü çok önemliydi. Hitit özgür kadın tipi ancak kraliçelerle temsil edilebilmekteydi. Hititlerde kraliçelik müessesesinin, bilhassa İmparatorluk Devri’nde, çağın diğer memleketleri olan Mısır ve Mezopotamya olan devletlerinin kraliçeleriyle karşılaştırıldığında, farklı bir konuma sahip olduğu görülmektedir (Karasu, 2006, s. 50). Bu dönemin Hitit kadınının iç ve dış siyasette oynadığı rolü Hitit devletinin komşu kavim ve devletlerle yapmış olduğu antlaşma metinlerinde görmek mümkündür. Bu bağlamda, Hitit kadını devletin konumunu sağlamlaştırmak maksadıyla siyasi bir unsur, canlı bir güvence olarak farklı bir statüde karşımıza çıkmaktadır (Kılıç & Duymuş, 2007, s. 86).

MÖ. 2. binyılda Anadolu'da büyük bir uygarlık geliştiren Hitit ulusu, oluşumunu burada olgunlaştırmıştır, istisnasız bütün uluslar gibi soy açısından karma kökenlidir. Ön Hititlerin, Anadolu'nun yerlisi olup olmadıkları, değilse hangi ülkeden gelip hangi yandan Anadolu'ya girdiği saptanabilmiş değildir (Umar, 1999, s. 31-32).

Her devlette olduğu gibi Hitit Devleti'nin yıkılışını da hazırlayan bir takım sebepler vardır. Bilim adamları, aşağıda sıralanan maddelerden bir ya da birkaçını, Hitit Devleti'nin yıkılmasının sebepleri olarak öne sürmektedirler (Özkan, 1998a, s.71);

- 1-Kuraklık ve kuraklığın sebep olduğu kıtlık,
- 2-Ekonomik durumun kötüleşmesi,
- 3-Düşman ülkelerin sürekli saldırıları,
- 4-Ülkede yaşayan halkların çeşitli ırklara mensup olması,
- 5-Hitit devletinin deniz gücünün olmaması,
- 6-Güvenliğin feodal sisteme dayanması,

Hititlerin yıkılmasından sonra yazılı kaynakların sustuğu karanlık bir devir olarak karşımızda durur.bu devirle ilgili bilgileri arkeolojik verilerden ve Assur kaynaklarından öğrenebiliyoruz (Üngör, 2011, s. 139).

2.5.2. MÖ. 2. Binde Mısır'da Siyasi Durum

Mısır Ön Asya'da en eski kültür merkezlerinden biridir. Bunun iki temel sebebi bulunur. Birincisi, Mısır'ın ikliminin müsait olması ve Nil nehrinin taşmalarıyla ziraat hayatının verimli olması. İkincisi ise Ön Asya kültür merkezine yakın olması ve buralardan batıya olan akınlarda Mısır'ın bu yol üzerinde bulunmasıdır (İnan, 1956, s. 1-2).

Mısır Devleti'nin kuruluşundan B. İskender'e kadar geçen süre 31 sülaleye ayrılmıştır. Bu sülaleler arasındaki geçişler egemenlik alanı ve merkezlerine göre düzenlenmiştir. Mısır tarihi ayrıca Erken devir, Eski, Orta ve Yeni Devlet ile Geç Devir olarak da dönemlere ayrılmıştır. MÖ 2. binde Mısır'da hakim olan güçler şöyle sıralanabilir (İplikçioğlu, 1994, s. 108-112);

- Orta Devlet (11-14. Sülaleler; MÖ. 2040-1650)
- Yeni Devlet (18-20. Sülaleler; MÖ. 1551-1070)

- 3. Ara Devir (21-24. Sülaleler; MÖ. 1070-711)

Mısır krallıkla yönetilirdi. Firavun yer üstünde insanlar tarafından görülen, bir tanrı olduğu için elinde sonsuz bir kuvvet vardı. Devlet teşkilatında çok geniş bir memur kadrosu vardı. Mısır yönetim bakımından da eyaletlere (Nom'lara) ayrılmıştı. Nomlar valiler tarafından idare edilir ve bunlara da Nomark denilirdi. Nomarklar genellikle firavunlar tarafından atanırlardı. Mısır da çok düzenli bir adli teşkilat vardı (Gökoğlu, 1964, s. 177-190,199-203).

Yeni İmparatorluk denilen devir Mısır tarihinin beş yüz yılını kaplar. En şöhretli hükümdarları bu XVIII, XIX ve XX. Sülaleler arasında yaşamıştır. Milattan önce II. binin ikinci yarısında Mısır devletinin dış siyaseti şark memleketlerinin durumu ile yakından ilgilidir. Mısır kralları memleket birliğine daha çok önem vermişler ve fütihat siyaseti bu devrin karakteristik özelliği olmuştur. Asya kısmı genişleme siyasetinin belkemiğini oluştururken Mısır'ın güneyinin istilası da ihmal edilmemiştir. Bu dönemde alınan parlak zaferlere rağmen Mısır vesikalarına göre isyanların ardı arkası kesilmemiştir. Bunun üzerine Mısır kralları yerli prenslerin oğullarını Mısır devlet merkezine getirerek kendi kültürlerine göre yetiştirmişler ve tekrar yaşadıkları yerlere göndererek, onların orada Mısır devletine müzahir bir idare adamı olarak hizmet etmelerini ve düzeni sağlamalarını beklemişlerdir. Mısır devleti, Yeni imparatorluk devrinde Ön Asya kavimleri ve devletleriyle her bakımdan ilgilenmiş ve bu ülkeler en çok uğraştığı saha olmuştur. Mısır devleti bu beş yüz senelik devrede sırasıyla üç büyük düşmanla karşılaşmıştır: Mitanniler, Hattiler ve Deniz Kavimleri. MÖ. II. binin ikinci yarısının ilk yüzyılları Mısır için parlak bir devre olmuştur. Fakat sonraları iç idarenin bozulması ve Mısır'ı tehdit eden istilalar yüzünden, Mısır devletinin eski savveti kalmamıştır (İnan, 1956, s. 122-127).

Tıpkı Mezopotamya'daki krallıklarda olduğu gibi Mısır'da da kraliçe, memleketin mutlak hakimi kralın eşi, karısıdır. Birtakım dini görevleri dışında, resmen politik yetkisi, memleketi hakkında ve uyrukları üzerinde hükmetme nüfuzu olmayan, kralın meşru birinci kadını rolündedir. Bütün Ön Asya kraliçeleri, hükümdarlık, saltanat yetkisine sahip olmadıkları gibi eşleri krallara da hiçbir zaman eşit tutulmamışlardır (Darga, 1984, s. 29).

BÖLÜM 3

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılacaktır. Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir (Yıldırım & Şimşek, 2011, s. 39).

Bu araştırmanın deseni fenomenoloji (olgu bilim) olarak planlanmıştır. Fenomenoloji yaklaşımının temelini bireysel tecrübeler oluşturmaktadır (Baş & Akturan, 2013, s. 84). Bu yaklaşımla araştırmada katılımcıların deneyimleri ile ilgilenilmiş, bireylerin algılamaları ve durumlara yükledikleri anlamlar incelenmiştir.

3.1. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, 2015-2016 eğitim öğretim yılında Konya ili Kulu ilçesinde bulunan Kırkpınar Ortaokulu'nda 6. sınıfta öğrenim görmekte olan 17 öğrenciden oluşmaktadır. Sınıf aslında 24 kişi olmasına rağmen, çalışmanın uygulanması sürecinde okula gelmeyen 3 öğrenci, uygulamaya katılmak istemeyen 2 öğrenci ve uygulamayı yapma becerisine ve yeterliliğine sahip olmayan 2 öğrenci dahil edilmediği için toplam da 17 öğrenciyle bu çalışma gerçekleştirilmiştir. Aşağıdaki tabloda çalışma grubunun cinsiyete göre dağılımı yer almaktadır.

Tablo 3.1. Çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin cinsiyete göre dağılımı

Cinsiyet	f
Erkek	9
Kız	8
Toplam	17

3.2. Verilerin Toplanması

Araştırmada açık uçlu sorulardan oluşan görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formunda aşağıdaki sorulara yer verilmiştir:

- ✓ Kadeş antlaşması hakkında görüşleriniz nelerdir? Açıklayınız.
- ✓ Hititler konusu işlenirken Kadeş barış antlaşmasına da yer verilmesini nasıl buldunuz? Değerlendiriniz.
- ✓ Barış kavramı size ne ifade ediyor? Açıklayınız.

- ✓ Hititler 'in yapmış olduğu Kadeş antlaşması sayesinde bu devlet hakkında neler öğrendiniz? Açıklayınız.
- ✓ Kadeş barış anlaşmasının maddeleri hakkında neler düşünüyorsunuz? Örneklerle açıklayınız.
- ✓ Hititler dönemi ile günümüzdeki barış anlayışını karşılaştırınız. Sizce benzer ve farklılıklar nelerdir?

Araştırmanın öğrencilere uygulanması başka bir deyişle görüşme öncesi süreç 5 ders saati yani toplam 200 dakika olarak planlanmıştır. 1 ders saati (40 dakika) Hititler konusu anlatılmıştır. 2 ders saatinde (80 dakika) barış ve önemi hakkında bilgi verilmiştir. 1 ders saati (40 dakika) Kadeş Antlaşması işlenmiştir. 1 ders saati Mısır medeniyeti ele alınmıştır. Son olarak öğrencilerle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler sırasında araştırmacı tarafından notlar alınmıştır. Her öğrenci ile yaklaşık 15 dakika süren görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Ders kitabındaki çalışma planına göre konunun işleniş planı ve hedefleri şu şekildedir (Komisyon, 2015, s. 84);

Ünite: Yeryüzünde Yaşam Ünitesi

Konu: Uygarlıkların Beşiğı

Süre: 5 ders saati

Yöntem ve Teknikler: Anlatım, soru-cevap, örnek olay.

Araç ve Gereçler: Tarih atlası, Anadolu ve Mezopotamya Uygarlıklarıyla ilgili haritalar ve bu uygarlıklarla ilgili buluntu ve kalıntı görselleri.

Kazanım

7. Anadolu ve Mezopotamya'da yaşamış ilk uygarlıkların yerleşme ve ekonomik faaliyetleri ile sosyal yapıları arasındaki etkileşimi fark eder.

Kavramlar: Çağ, Kronoloji, Milat, Ortak Miras, Uygarlık, Yüzyıl.

Uyarılar: Tarihsel süreç işlenirken tarih şeridi kullanılarak çağ, yüzyıl, ve milat kavramları vurgulanacaktır. (6 ve 7. kazanım)

Hitit, Frig, Lidya, İyon, Urartu, Sümer, Asur ve Babil uygarlıklarına değinilecektir. (7. kazanım)

Atatürkçülükle İlgili Konular (7-9)

9. Türkiye'nin dünya üzerindeki yerinin önemi

Açıklama: Türkiye'nin uygarlıkların kesiştiği bir yerde bulunduğu ve bu uygarlıkların hangileri olduğu belirtilir.

Müze ile Eğitim

Arkeoloji müzelerine, arkeolojik buluntuların sergilendiği il müzelerine ve Çatalhöyük, Kültepe, Alishar, Truva gibi açık hava müzelerine sanal ya da gerçek ortamda gezi düzenlenebilir. (6 ve 7. kazanımlar)

Yukarıdaki esas çerçeveye bağlı kalınarak Kadeş antlaşmasının da yer aldığı konu aşağıdaki şekilde öğrencilere anlatılmıştır. Konuların ders içerisindeki uygulama aşamaları aşağıdaki gibidir:

Hititler konusunun 1 ders saatinde işlenmesi;

Ön hazırlık aşamasında öğrencilere bu derste işlenecek konu ana hatlarıyla anlatıldıktan sonra, ders sonunda öğrenecekleri bilgiler belirtilir. Sonrasında da öğrencilere Hititlerle ilgili neler bildikleri sorulur ve öğrencilerin ön bilgileri öğrenilir.

Derste öğrenme öğretme aşamasında, kitaptaki okuma parçası içerisinde Hititlerle ilgili olan bölüm öğrencilere okutulur. Daha sonra sınıfa önceden getirilmiş olan Anadolu'da eskiden yaşamış medeniyetleri gösteren harita üzerinde Hititlerin kuruldukları ve hakim oldukları bölgeler gösterilir ve onlar haricinde aynı dönemde Anadolu'da ve yakın coğrafyada kurulmuş diğer medeniyetler de gösterilerek aralarındaki ilişkiler kısaca anlatılır. Komşu devletler arasındaki siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkiler Hitit Devleti merkeze alınarak, öğrenci soruları cevaplanarak ve konular arasında bağlantı kurularak ifade edilir. Anlatım tamamlandıktan sonra sınıfa konuyu özetlemek isteyen var mı? Sorusu yöneltilir ve gönüllü öğrencilerden cevaplar alınır. Böylece konunun anlaşılma oranı ölçülmüş olur. Son olarak da aşağıdaki açık uçlu sorular sınıfa sorulup gönüllü öğrenciler tarafından cevaplandıktan sonra ders sonlandırılır.

- 1) Hitit Devleti nerede kurulmuştur ?
- 2) Hitit Devleti'nin genel özellikleri nelerdir ?
- 3) Hitit Devleti'nin komşularıyla ilişkileri nasıldır ?
- 4) Hitit Devleti'yle ilgili öğrendiğiniz bilgilerden sonra bu devletle ilgili fikirleriniz nelerdir ?

Barış kavramı ve öneminin 2 ders saatinde işlenmesi;

Ön hazırlık aşamasında öğrencilere bu derste işlenecek konu ana hatlarıyla anlatıldıktan sonra, ders sonunda öğrenecekleri bilgiler belirtilir. Sonrasında da öğrencilere barış kavramı ve önemiyle ilgili neler düşündükleri sorulur ve öğrencilerin ön bilgileri öğrenilir.

Öğretme öğrenme aşamasında öğrencilere barış kavramının tarihsel gelişiminden, insanların ve toplumun hafızasında hangi düşüncelere karşılık geldiğinden bahsedilir. Günlük olaylarda barış ya da devletler arası ilişkilerde barış kavramının karşılığının ne olduğu belirtilir. Özellikle devletler arası barış ortamının oluşturulmasında yapılan antlaşmaların öneminden bahsedilir ve bu aşamada Hitit Devleti'nin yapmış olduğu Kadeş Antlaşması'yla bağlantı kurulur. Kadeş Antlaşması'nın birçok maddesinde geçen “barış tesis etmek, barış kurdum, iyi bir barış kurmak için, Hitit ve Mısır barışı eskiden daha iyi olacak, Mısır ülkesi, Hatti ülkesi ile barış içinde olsun, Mısır ülkesi, Hatti ülkesi ile sonsuza kadar barış halinde ve kardeşçe olsun, O benim kardeşimdir ve ben onun bir kardeşiyim.<O benimle barış içindedir>. Ve ben [sonsuz kadar] onunla barış içindeyim. [Ve] biz kardeşliği ve [barışı] tesis edeceğiz. Ve Hatti ülkesi [ile Mısır ülkesinin] kardeşliği ve barışı eskiden daha iyi olacak” sözleri hatırlatılarak, geçmiş dönemlerde de barış kavramına çok önem verildiği öğrencilere gösterilir. Barış kavramının önemine vurgu yapılarak, barıştan uzak olan dönemlerde dünyada yaşanan acılara örnekler verilir. (1. Dünya Savaşı, Kurtuluş Savaşı, 2. Dünya Savaşı, Suriye’de yaşanan iç savaş vb.) Anlatım tamamlandıktan sonra sınıfa konuyu özetlemek isteyen var mı, sorusu yöneltilir ve gönüllü öğrencilerden cevaplar alınır. Böylece konunun anlaşılma oranı ölçülmüş olur. Sonrasında öğrencilere anlamadıkları bir yer ya da sormak istedikleri bir soru olup olmadığı sorulur ve varsa cevaplanır. Son olarak da aşağıdaki açık uçlu sorular sınıfa sorulup gönüllü öğrenciler tarafından cevaplandıktan sonra ders sonlandırılır.

- 1) Barış kavramı ne anlama gelir ?

- 2) Barışın sizin için ifade ettiği düşünceler nelerdir?
- 3) Barışın olmadığı bir dünya da yaşanacak sorunlar nelerdir?
- 4) Hitit Devleti sizce dünyada barışın gelişmesine katkı sağlamış mıdır ? Neden ?

Barış kavramıyla ilgili ders kitabında herhangi bir bölüm yer almamaktadır. Hititlerin barış ortamını tesis etmek için yaptıklarından ya da barışla ilgili politikalarından söz edilmemektedir. Bu sebeple barışla ilgili konular ve Hitit devletinin barışla ilgili politikaları ve bölge barışına olan katkıları öğretmen tarafından öğrencilere anlatılmış ve onların fikirleri sorularak konuyu daha iyi anlamaları sağlanmıştır. Kitabın genelinde çok az ve ayrıca Hititler konusu özelinde barış kavramına hiç yer verilmemiş olması çok büyük bir eksikliklerdir. Barış kültürünün kazandırılmasında küçük yaşta verilen eğitimin ve okulun önemi göz önüne alındığında biran önce bu eksiğin telafi edilmesi çok önemlidir.

Kadeş Barış Antlaşması'nın 1 ders saatinde işlenmesi;

Ön hazırlık aşamasında öğrencilere bu derste işlenecek konu ana hatlarıyla anlatıldıktan sonra, ders sonunda öğrenecekleri bilgiler belirtilir. Sonrasında da öğrencilere Kadeş Antlaşması ile ilgili neler bildikleri sorulur ve böylece konuyla ilgili öğrencilerin ön bilgileri öğrenilmiş olur.

Öğretme öğrenme aşamasında öğrencilere Kadeş Barış Antlaşması hakkında genel bilgiler verilir. Hangi devletler arasında yapıldığı, öncesinde neler yaşandığı ve antlaşmanın imzalanmasından sonra ne gibi sonuçlar elde edildiği anlatılır. Antlaşmayı imzalayan devletlerin krallarının, ülkelerini nasıl idare ettikleri ve hangi güçlere sahip oldukları belirtilir. Öğrencilerin Kadeş Barış Antlaşması'nın içeriğini daha iyi anlayabilmeleri için antlaşmanın orijinal metninin (Ek 1) sadeleştirilmiş hali (Ek 2) sınıfta okunur ve maddelerin neyi sağlamak için antlaşmaya koyulduğu tek tek açıklanır ve öğrencilerin görüşleri de alınır. Antlaşmanın bir çok maddesinde devletler arasındaki eşitlik ve yardımlaşmaya vurgu yapan ifadeler yer verildiği söylenir. Farklı maddelerde geçen “kahraman Büyük Kral Amon'un [sevgilisi] Ramses (Riamaşeşa mai-amana), kardeşi Hatti ülkesi kralı, [Büyük Kral] Hattuşili ile sonsuza kadar aralarında büyük bir [kardeşlik] ve [büyük] bir barış tesis etmek için, Ve [Mısır ülkesi] kralı, Büyük Kral Amon'un sevgilisi Ramses, kardeşi Hatti ülkesi kralı, Büyük Kral [Hattuşili] ile” sözlerinin iki ülkenin eşit kabul edildiğinin kanıtı olduğu söylenir. Kadeş Antlaşması'nın maddelerinde de geçtiği gibi iki ülkenin ihtiyaç duyduklarında birbirlerine

yardım etmelerinin vaat edildiği ve bu durumun ülkeler arası yardımlaşmayı gösteren bir durum olduğu vurgulanır. Ayrıca antlaşma tabletinin resmi akıllı tahtadan açılarak öğrencilere gösterilir. Anlatım tamamlandıktan sonra sınıfa konuyu özetlemek isteyen var mı, sorusu yöneltilir ve gönüllü öğrencilerden cevaplar alınır. Böylece konunun anlaşılma oranı ölçülmüş olur. Sonrasında öğrencilere anlamadıkları bir yer ya da sormak istedikleri bir soru olup olmadığı sorulur ve varsa cevaplanır. Son olarak da aşağıdaki açık uçlu sorular sınıfa sorulup gönüllü öğrenciler tarafından cevaplandıktan sonra ders sonlandırılır.

- 1) Kadeş Antlaşması hangi devletler arasında, neden imzalanmıştır ?
- 2) Kadeş Antlaşması'nın önemi sizce nedir?
- 3) Kadeş Antlaşması'nın maddelerini düşündüğünüzde genel fikriniz nedir?
- 4) Kadeş Antlaşması'nı günümüzdeki barış antlaşmalarıyla karşılaştırdığınızda benzer ve farklı yönleri nelerdir?
- 5) Geçmiş ve günümüz barış antlaşmalarını düşündüğünüzde barış kavramının gelişimi hakkında neler söylersiniz ?

6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında Kadeş Barış antlaşmasına sadece “Mısırlılarla tarihte bilinen ilk yazılı antlaşma olan Kadeş’i imzaladık.” cümlesiyle yer verilmektedir. Bu cümle önemli bir antlaşma olan Kadeş’i öğrencilere öğretmek için hem çok yetersiz hem de ilk yazılı antlaşma olduğunu ifade etmesinden dolayı da yanlış bilgi içeren bir ifadedir. Daha önce de ifade ettiğim gibi Hititler Kadeş antlaşmasından önce başka siyasi antlaşmalar yapmışlardır. Bu sebeple Kadeş antlaşması tarihte yapılmış olan ilk yazılı antlaşma olarak isimlendirilemez. Bununla birlikte döneminin iki süper gücü olan Hititler ve Mısırlılar arasında yapılmış olan Kadeş Antlaşması önemi itibarıyla ders kitabında daha ayrıntılı bir şekilde anlatılmalıdır. Antlaşma hakkında bir cümleden ibaret olan bilgi öğrencilere faydalı olmanın yerine onlarda kafa karışıklığına yol açmaktadır. Altı doldurulmayan bu cümle öğrenciler için havada kalmakta ve bir anlam ifade etmemektedir. Kadeş Antlaşması'nın neden ve kaç tarihinde yapıldığı, ne gibi sonuçlar ortaya çıkardığı gibi temel bilgilerin de kısa bir şekilde kitapta yer alması gerekmektedir. Ayrıca Kadeş Antlaşması'nın tarihteki ilk yazılı antlaşma olduğuna dair yanlış bilgi de düzeltilmeli, bu ifade kitaptan çıkarılmalıdır.

Mısır Medeniyeti'nin 1 ders saatinde işlenişi;

Ön hazırlık aşamasında öğrencilere bu derste işlenecek konu ana hatlarıyla anlatıldıktan sonra, ders sonunda öğrenecekleri bilgiler belirtilir. Sonrasında da öğrencilere Mısır medeniyeti ve Mısırlılar ile ilgili neler bildikleri sorulur ve böylece konuyla ilgili öğrencilerin ön bilgileri öğrenilmiş olur.

Öğretme öğrenme aşamasında öğrencilere Mısır medeniyeti hakkında genel bilgiler verilir. Daha sonra sınıfa önceden getirilmiş olan harita üzerinde Mısır medeniyetinin kuruldukları ve hakim oldukları bölgeler gösterilir ve onlar haricinde aynı dönemde bu bölge ve yakın coğrafyada kurulmuş diğer medeniyetler de gösterilerek aralarındaki ilişkiler kısaca anlatılır. Komşu devletler arasındaki siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkiler Mısır Devleti merkeze alınarak, öğrenci soruları cevaplanarak ve konular arasında bağlantı kurularak ifade edilir. Kadeş antlaşması hatırlatılarak, bu antlaşmanın Mısırlıların komşu devletlerle olan ilişkilerini anlamak için çok güzel bir örnek olduğu söylenir. Anlatım tamamlandıktan sonra sınıfa konuyu özetlemek isteyen var mı? sorusu yöneltilir ve gönüllü öğrencilerden cevaplar alınır. Böylece konunun anlaşılma oranı ölçülmüş olur. Son olarak da aşağıdaki açık uçlu sorular sınıfa sorulup gönüllü öğrenciler tarafından cevaplandıktan sonra ders sonlandırılır.

- 1) Mısır Devleti nerede kurulmuştur ?
- 2) Mısır Devleti'nin genel özellikleri nelerdir ?
- 3) Mısır Devleti'nin komşularıyla ilişkileri nasıldır ?
- 4) Mısır Devleti'yle ilgili öğrendiğiniz bilgilerden sonra bu devletle ilgili fikirleriniz nelerdir ?

6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında Mısır devletine ait hiçbir bilgi yer almamaktadır. Sadece Kadeş Antlaşması'ndan bahsedilen cümlede “Mısırlılarla tarihte bilinen ilk yazılı antlaşma olan Kadeş'i imzaladık.” şeklinde ismi geçmektedir. Kadeş Antlaşması'ndan bahsedilecekse bu antlaşmanın taraflarından biri olan Mısırlılar hakkında da kitapta bilgi verilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde konunun bir bütünlük içerisinde öğrenciler tarafından anlaşılması mümkün olmayacaktır. Tıpkı Kadeş Antlaşması'nda olduğu gibi Mısırlıların anlatımında da büyük bir eksiklik mevcuttur. Bunun giderilmesi dönemin ve aynı zamanda Kadeş Antlaşması'nın doğru ve önemi çerçevesinde öğretilmesi konusunda çok önemlidir.

3.3. Verilerin Analizi

Açık uçlu sorulardan oluşan görüşme formu öğrencilere araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Verilerin analizinde “içerik analizi” yöntemi kullanılmıştır.

Görüşme formu ile toplanan veriler, içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırmada verilerin analizi dört aşamada yapılmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2013, s. 215): (1) araştırmada elde edilen veriler anlamlı bir bütün oluşturacak şekilde kodlanmıştır. (2) Kodlanan verileri genel düzeyde açıklayan ve kodları belirgin kategoriler altında toplayan temalar bulunmuştur. (3) Veriler elde edilen kodlara ve temalara göre düzenlemiş ve tanımlanmıştır. (4) Son aşamada ise ayrıntılı biçimde tanımlanan bulgular araştırmacılar tarafından yorumlanmış ve bazı sonuçlar çıkarılmıştır. Öncelikle her öğrencinin görüşme formu incelenmiş ve kodlamalar yapılmıştır. Öğrenciler erkek (E), kız (K) olarak tanımlanmışlardır. Ayrıca öğrenciler cinsiyetlerine göre numaralandırılmıştır (K1,K2,K3...,E1,E2,E3...). İçerik analizi yapılarak kategori ve temalar oluşturulmuştur.

3.4 Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenilirliği

Toplanan verilerin ayrıntılı olarak rapor edilmesi ve araştırmacının sonuçlara nasıl ulaştığını açıklaması nitel bir araştırmada geçerliğin önemli ölçütleri arasındadır (Yıldırım & Şimşek, 2013, s. 287). Bu araştırmada, sonuçlarının geçerliğini sağlamak için; veriler ayrıntılı bir şekilde rapor edilmeye ve sonuçlara nasıl ulaşıldığı açıklanmaya çalışılmıştır. Glesne ve Peshkin (1992) nitel araştırmalarda elde edilen çalışmaların nitel araştırmalar konusunda uzman olan kişilerle paylaşılmasının ve onlardan dönüt alınmasının araştırmanın güvenilirliğini artıracaklarını belirtmişlerdir (Yıldırım, 2010, s. 82). Bu araştırmada yapılan çalışmalar Eğitim Bilimleri alanında uzman bir öğretim üyesi ile paylaşılmış, onun dönütleri ile desteklenmiştir.

BÖLÜM 4

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, içerik analizi sonucunda elde edilen temalar ve bu temalarla ilgili açık uçlu sorulardan oluşan görüşme formlarından yapılan alıntılara yer verilmiştir

4.1. Yardımlaşma ve Eşitlik Getiren; Savaşı Sonlandıran, Önemli ve Adil Bir Anlaşma: Kadeş Barış Antlaşması

Öğrencilere Kadeş barış antlaşmasına dair görüşleri sorulmuştur. Öğrenciler antlaşmanın daha çok yardımlaşma ve eşitlik yönüne değinmişlerdir. Ayrıca önemli bulduklarını ve adil olduğunu vurgulamışlardır.

(K4): *“Karşılıklı şartlar belirlenen adil bir antlaşma olduğunu düşünüyorum. Yardımlaşma temeline dayanıyor. Barışı sağlamak için yapılmış ve eşitlik temel alınmış.”*

(K5): *“Eski dönemde yapılan oldukça geniş içerikli bir antlaşma olduğu için önemli olduğunu düşünüyorum.”*

(E5): *“Antlaşmanın dönemine barış getirdiğini, iki ülke halkının özgürlük içinde yaşadığını düşünüyorum. Ülkelerin zor durumda kaldığında birbirlerine yardımcı olmalarını sağlayan bir antlaşma.”*

(E6): *“Birlikte kararlar alınarak ülkelerin daha güvenli olması sağlanmış Adil bir antlaşma olduğunu düşünüyorum.”*

(E8): *“Savaşı sonlandıran, eski dönemlerde yapılmış bir anlaşma olduğu için beğendim”*

4.2. Kadeş Barış Antlaşmasıyla Birlikte Hititlere İlginin Artması; Daha Zevkli, Somut ve İlgi Çekici Bir Sosyal Bilgiler Dersi

Hitit devletinin Kadeş barış antlaşmasıyla birlikte anlatılması ve dersin bu şekilde işlenmesi konusunda öğrencilerin görüşleri alınmıştır. İki öğrenci dışında diğer öğrencilerin hepsi dersi daha zevkli bulduklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilere göre ders daha somut ve ilgi çekici hale gelmiştir. Hititlere karşı ilgilerinin arttığı ve Hititler ile ilgili bazı konuları merak ettikleri görülmüştür.

(K1): *“Barış antlaşmasının bu ders anlatılırken eklenmiş olması faydalı oldu. Böylece o*

zamanlarda barış antlaşması yapıldığını öğrendim. Ders daha zevkli oldu. Onların eskiden nasıl yaşadıklarını somut olarak öğrendim”

(E1): “Barış antlaşmasına yer verilmesi Hititler için önemli olduğunu gösteriyor. Antlaşmanın anlatılması dersi zevkli hale getirdi. Hititlere olan merakım arttı. Çünkü oradaki ülkeler arasındaki siyasi ve ekonomik dengeyi anlamamı sağladı.”

(E2): “Hititler konusu işlenirken bu antlaşmayla o dönemde barış kavramının olduğunu öğrendim. Böylece ders daha zevkli hale geldi. Sıkıcılıktan kurtuldu. Hititleri daha çok merak ettim. Günümüzde var olan başka kavramların da onlarda bulunup bulunmadığını merak ediyorum”

(K3): “Barış kavramının olması iyi oldu çünkü bakış açımızı geliştirdi. Gerçek örnekleri görmemizi sağladığı için ders zevkli hale geldi.”

(K4): “Barış kavramına yer verilmesini sağladığı için önemli olduğunu düşünüyorum. Ders daha zevkli geçti çünkü yararlı bilgiler öğrendik. Aynı topraklarda yaşadığımız için onların nasıl bir devlet olduğunu öğrenmek istiyorum.”

(K5): “Hititlerle ilgili antlaşmaya yer verilmesi önemli çünkü onların sorunlarını nasıl çözdükleri hakkında bilgi verdi ders daha zevkli oldu. Çünkü ilgi çekici bir konuydu.”

(K8): “ Antlaşmanın da eklenmesi olumlu oldu. Çünkü bu devletle ilgili farklı özellikler de öğrenmiş olduk.”

(K9): “Antlaşmanın burada bahsedilmesi güzel ve gerekli çünkü böylece o devletin hukuk sistemini ve diğer devletlerle olan ilişkilerini nasıl yürüttüklerini öğreniyoruz.”

(E7): “Antlaşmanın olması iyi çünkü böylece devletlerin sorunlarını savaş dışında nasıl çözdüklerini öğrendim.”

(E8): “İyi çünkü başka devletlerle olan ilişkilerini öğrendik. Daha zevkli oldu çünkü antlaşmayı ayrıntılarıyla öğrendik. Hititlere karşı merak duymaya başladım. Eski zamanlarda ne yaptıklarını, nasıl yaşadıklarını öğrenmek istedim.”

4.3. Barış Kavramına Yüklenen Anlamlar: Birlik, Beraberlik, Adalet, Özgürlük, Eşitlik, Doğruluk, İyilik, Dürüstlük, Dostluk, Savaşın Olmaması, Küs Olmama, Demokrasi, Huzur, Kardeşçe Yaşamak, Mutlu ve Huzurlu Bir Yaşam

Öğrenciler barış kavramına ilişkin düşüncelerini dile getirmişlerdir. Önemli bir kavram olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerin çoğu barışın özgürlük, eşitlik vb. anlamlar taşıdığını ifade etmişlerdir.

(E1): *“Barış kavramı iki tarafın küs olmaması devletler arasında olumlu ilişkilerin olmasını hatırlatıyor. Barış olmasaydı ülkeler gelişmezdi, ekonomileri geri kalırdı.”*

(E3): *“Barış insanların bir arda dostluk içinde yaşamasını ve savaş olmamasını ifade ediyor. Barış sayesinde insanlar birbirini kötülemeden ve küslük olmadan yaşayabiliyor.”*

(K8): *“Barış mutlu ve huzurlu bir yaşam demektir çünkü barış olmazsa savaşlar olur”*

(E2): *“Barış doğruluk, iyilik ve dürüstlüğü ifade ediyor.”*

(E4): *“ Barış iki ülke arasında savaşın sona ermesidir barış olmasaydı insanlar özgürlükten uzak olurdu ve savaşlar devam ederdi.”*

(K5): *“Barış özgürlük eşitlik demektir. Atatürk’ün dediği gibi Yurtta Barış Dünyada Barış tüm ülkelerin huzuru için barış önemli bir kavram.”*

(E5): *“Barış özgürlük hür yaşamak istediğini yapmak demek. Demokrasinin varlığı için gerekli bir kavram. Barış olursa ülkeler birbirine düşman olmaz. Savaşlar yaşanmaz.”*

(E8): *“Barış birlik olmak, diğer gruplarla iyi anlaşmak demektir. Çok eski zamanlardan beri olan bir kavrammış.”*

4.4. Adil, Barışçı, Çok Tanrılı ve Çivi Yazısını Kullanan Gelişmiş Bir Devlet: HİTİT DEVLETİ

Kadeş barış antlaşması işlenirken Hitit devleti hakkında neler öğrendikleri öğrencilere sorulmuştur. Öğrenciler Hititlere ilişkin birçok ögeyi öğrendiklerini belirtmişlerdir. Özellikle çok tanrılı bir devlet olduğunu öğrenmiş ve vurgulamışlardır.

(E1): *“Hititlerin Mezopotamya için savaştığını ve üstünlük sağlayamayınca antlaşma yaptığını, iki devlet arasında eşitlik sağlandığını öğrendim. Ayrıca iki devletinde bu antlaşmayla kazançlı çıktığını öğrendim.”*

(E3): *“ Hititlerin çok tanrılı dine inandıklarını, tanrılarına çok önem verdiklerini,*

Mısırluların da gelişmiş bir devlet olduklarını öğrendim.”

(K4): “Mısırlularla Hititler arasında bundan önce de antlaşma yapıldığını fakat yanlış bir şekilde Kadeş’in ilk antlaşma olarak söylendiğini öğrendim. Çivi yazısını kullandıklarını ve çok tanrılı dine inandıklarını da öğrenmiş oldum.”

(E5): “Hititlerin Mısırlularla bir dönem savaştıklarını, Hititlerin askeri ve siyasi yönden gelişmiş bir devlet olduklarını öğrendim.”

(E2): “Kadeş Antlaşmasının kimler arasında yapıldığını öğrendim. Hititlerin adil ve dürüst olduğunu öğrendim.”

(E4): “Hititlerin barışçı bir ülke olduklarını öğrendim.”

(E7): “Bölgesinin en güçlü devleti olduğunu ve zamanla Anadolu’ya hakim olduğunu öğrendim.”

4.5. Barışın Gereği Katı Kurallar

Öğrenciler antlaşmanın maddeleri hakkında yorumlar yapmışlar ve düşüncelerini dile getirmişlerdir. Katı kurallar olduğunu ancak barışın gereği bu kuralların antlaşmada yer aldığını düşünmektedirler.

(K2): “Katı kuralları olduğunu düşünüyorum. Çünkü adil bir ülkede katı kurallar bulunabilir.”

(E3): “Katı kuralları olduğunu düşünüyorum. Çünkü bunlar dönemin koşullarına göre alınması gereken önlemlerdi.”

(E5): “Antlaşmada yer alan bazı kurallar var. Çünkü barışı isteyen bir devlet söz konusu ve bunu sağlamak için gerekli önlemleri almış. Alınan önlemlerin de gerekli olduğunu düşünüyorum.”

(E6): “Antlaşmada yer alan maddeler barış antlaşmasının bir gereği olarak yer almış.”

4.6. Barış Anlayışının Evrimi

Öğrenciler, Hititler dönemi ile günümüzdeki barış anlayışını karşılaştırmışlar ve eskiden daha farklı bir anlayışın var olduğunu ifade etmişlerdir. Öğrencilere göre, günümüzde barış daha farklı bir anlam ve yere sahiptir. Bazı benzer özellikler söz konusu olsa da barışın bir değişim geçirdiği vurgulanmaktadır.

(E4): *“Barış kavramı eskiden bir ülkeyle sorun çıkınca yardım etmekle sınırlıymış. Günümüzde benzer yanı sorunları çözme amaçlı olması. Farklılığı ise eskiden ülkeler arası dayanışma biraz daha fazla ama günümüzde bu fazla görülüyor.”*

(K4): *“Günümüzde barış toplumun huzurlu yaşaması ve savaşların olmaması için yapılırken, eskiden kralın isteklerinin gerçekleşmesi barışın olması için yeterli görülüyor.”*

(K5): *“Eski dönemde uzun savaş süreci sonrasında birbirlerine üstünlük sağlayamayınca devletler mecburen barışa karar veriyorlardı. Eski çağda barış kavramı daha değersizken günümüzde barışın daha değerli olduğunu düşünüyorum.”*

(K6): *“ Eski barış anlayışında daha katı kuralların olduğunu günümüzde ise böyle olmadığını düşünüyorum.”*

(K8): *“Eskiden barış oluşturulmaya çalışılan bir kavrammış. Zorunlu kalınca kullanılıyormuş. Günümüzde barış çok daha geniş bir kavram. Eskiden ise sınırlıymış.”*

(E5): *“O zaman ki barış kavramı günümüzdeki gibi eşitliğe dayanmıyordu. Halk hür ve köleler olarak ikiye ayrılıyordu. Yetki hep kralda ve onun rahatı için önlemler alınıyor ve barışta onun için sağlanıyordu. Günümüzde ise barış insanlar için sağlanmaya çalışılıyor sadece devletler için değil.”*

(E6): *“Hititler döneminde barış birlikte hareket ederek diğer ülkelere karşı mücadele etmek demekmiş. Günümüzde ise çok daha geniş kapsamlı bir kavram.”*

BÖLÜM 5

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde öncelikle bu araştırmada elde edilen bulgulara dayalı olarak bazı genel bilgiler ve sonuçlara yer verilmiştir. Ardından araştırmacılara ve uygulamacılara yönelik öneriler sunulmuştur.

Öğrencilerle yapılan yüz yüze görüşmede, onlara Kadeş barış antlaşmasına dair görüşleri sorulmuştur. Öğrenciler verdikleri cevaplarda antlaşmanın yardımlaşma ve eşitlik yönüne değinmişlerdir. Bunun yanı sıra antlaşmayı önemli bulduklarını ve adil olduğunu düşündüklerini söylemişlerdir. Ayrıca yardımlaşma temeline dayandığını, geniş içerikli olduğunu öğrendiklerini genel olarak dile getirmişlerdir.

Hitit devleti konusunun Kadeş barış antlaşması yoluyla anlatılmasının derse karşı olan ilgi ve meraklarını artırıp artırmadığı sorulduğunda genel olarak öğrencilerin bu soruya olumlu cevap verdikleri görülmüştür. Sadece iki öğrenci bu durumun derse karşı olumlu tutum geliştirmelerine yol açmadığını dile getirmişlerdir. Bu soruya olumlu yanıt veren öğrenciler bu şekilde işlenen ders sonucunda kafalarında o döneme ve devlete ait daha somut bilgiler oluştuğunu da belirtmişlerdir. Barışın öneminin geçmişte ya da günümüzde yaşanan savaşlar sonrasında yapılan barış antlaşmalarıyla anlatılmasının, barış eğitiminin hayata geçirilmesi anlamında olumlu katkıları olacaktır. Bu düşünce Safran ve Aktaş (Aktaş & Safran, 2013, s. 146) tarafından da eğitimin barışa hizmet edebileceği ve bu alanda tarih eğitimine de önemli bir rol düştüğü şeklinde belirtilmiştir. Okulda verilen barış eğitiminin öğrencilerin hayatında daha kalıcı ve etkili olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Coşkun Keskin ve Keskin'in çalışmalarında (Coşkun Keskin & Keskin, 2009, s. 89) belirttikleri gibi barış eğitimi, tüm insanların karşılıklı ilişkilerini düzenleme, anlamlandırma; bilgi, beceri ve tavırlarını yapılandırmayı sağlamak amacıyla yapılmaktadır. Bireyler, toplum içerisinde doğru olan davranışı diğerine tercih etme sırasında karar verme gücünü geliştirmeye yönelik eğitime ihtiyaç duymaktadırlar. Böyle bir eğitim hem ailede hem de okullarda verilebilir. Bu eğitimin okullarda verilmesi için onu standart hale getirecek programlar yapılmalıdır. İlköğretim için düzenlenen programlarda insan ve onun eğitime ihtiyaç duyulan toplumsal yönünü geliştirmeye en uygun ders Sosyal Bilgilerdir. Cumhuriyet döneminde Sosyal Bilgiler ve onun kapsamında değerlendirilebilecek farklı derslere (Tarih, Coğrafya, Yurt/Yurttaşlık Bilgisi) ait

programlar uygulanmıştır. Bu programların tümünde yoğunlukları farklı olacak şekilde barış eğitimine yönelik olabilecek hedef, kazanım, konu veya amaçlara rastlanılmıştır.

Öğrencilere barış kavramıyla ilgili fikirleri sorulmuş ve hepsinden olumlu yanıtlar alınmıştır. Genel olarak barış kavramına yükledikleri anlamların özgürlük ve eşitlik olduğu görülmüştür. Bunların yanında birlik, beraberlik, adalet, doğruluk, iyilik, dürüstlük, dostluk, savaş olmama hali, küs olmama, demokrasi, huzur, kardeşçe yaşamak, mutlu ve huzurlu bir yaşam kavramlarının da barışla birlikte düşünüldüğü görülmüştür. Barış kavramı öğrencilerin kafasında olumlu ve özellikle insanların eşit olması kavramıyla eşdeğer tutulmuştur. Benzer şekilde İmamoğlu ve Bayraktar'ın Türk ve Macar öğrencilerle yaptıkları çalışmalarında da (İmamoğlu & Bayraktar, 2014, s. 41-42) barışın bozulma nedenleri olarak öğrenciler bencillik, çıkarlar, ayrımcılık, cahillik, suçsuz ve nedensiz ölümler, devletin eşitlik laiklik gibi kavramları küçük yaşta öğretmemesi gibi sorunları sıralamışlardır. Bunlara bakıldığında eşitliği bozan her türlü tutum ve politikanın barışı yok ettiği ya da bozduğu fikri öğrencilerin genel düşüncesini oluşturmaktadır.

Kadeş barış antlaşmasının işlenmesi sırasında, antlaşmayı yapan Hitit devleti hakkında neler öğrendikleri öğrencilere sorulmuş ve öğrenciler genel olarak daha önce bilmedikleri bir çok bilgi öğrendikleri özellikle de çok tanrılı dine inandıklarını öğrendiklerini belirtmişlerdir.

Öğrencilere Kadeş barış antlaşmasının maddeleri hakkında neler düşündükleri sorusu yöneltilmiş ve bunun karşılığında maddelerin oldukça katı olduğu fakat bu durumun dönemin koşullarından dolayı ortaya çıktığını düşündüklerini belirtmişlerdir.

Öğrencilere Hitit döneminde yapılan barış antlaşmalarıyla günümüzde yapılan barış antlaşmaları karşılaştırıldığında ne gibi benzerlikler ve farklılıklar gördükleri sorulmuş, buna öğrencilerin büyük çoğunluğunun eski barış antlaşmalarının günümüzden çok farklı bir yapıya sahip olduklarını düşündükleri görülmüştür. Küçük benzerlikler olsa da geçmiş ve günümüz barış antlaşmalarının farklı bir anlam ve yere sahip oldukları, barış kavramının geçen süre içerisinde büyük bir değişim geçirdiğini düşündükleri görülmüştür.

Öneriler:

- ✓ Ders kitabında sadece bir cümle ile anlatılan Kadeş antlaşmasının öğrencilerin ilgisini çekecek şekilde daha ayrıntılı olarak anlatılması hem döneme olan ilgiyi artıracak hem de o dönemde var olan barış kavramının çok daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

- ✓ Öğrencilerin barış kavramını içselleştirebilmeleri adına Kadeş antlaşmasına benzer geçmiş ve günümüzden birçok sözleşme, antlaşma değerlendirilerek sosyal bilgiler derslerinde ele alınmalıdır.
- ✓ Hititler konusundan genel olarak kitapta bahsedilirken onların yapmış oldukları Kadeş Antlaşması'nın diğer tarafı olan Mısırlılardan hiç bahsedilmemesi önemli bir eksikliklerdir. Bunun konu bütünlüğü içerisinde, öğrencilerin öğrendikleri yeni bilgiyi tamamlayacak şekilde verilmesi gerekmektedir.
- ✓ Hititler'in yapmış oldukları Kadeş Antlaşması'nın kitapta sadece bir cümle ile geçirilmesi önemli bir eksik iken, bunun üstüne üstlük "tarihte bilinen ilk yazılı antlaşma" şeklinde yanlış bir bilgi halinde verilmesi büyük bir hatadır. Kadeş Antlaşmasından önce Hitit Devleti'nin yapmış oldukları başka antlaşmaların da bilgilerine ulaşılmıştır. Hal böyleyken Kadeş için ilk yazılı antlaşma demek öğrencilere yanlış bilgi vermekten öte bir durum değildir. Bu durumun yeni eğitim öğretim yılında basılacak olan sosyal bilgiler kitaplarında düzeltilmesi gerekir.
- ✓ Öğrencilere uygulanan açık uçlu sorulardan oluşan görüşme formunda Kadeş Antlaşması ve bu antlaşmayı yapan taraflar hakkında bilgi verilmesinin derse ve döneme olan ilgilerini artırıp artırmadığı sorulmuş ve bu soruya olumlu yanıt alınmıştır. Bu sonuca göre derse sıkıcılıktan ve soyutluktan kurtarmak adına konuların günümüz dünyasıyla bağlantı kurularak anlatılmasının gerekli ve faydalı olacağı söylenebilir. Böylece derste başarı da artacaktır.
- ✓ Barış kavramının öğrencilere tam olarak kavratılması ve sadece öğrendikleri bir bilgi olarak kalmasının engellenip, içselleştirilmiş olarak hayatlarında uygulamalarının sağlanması için öncelikle sosyal bilgiler dersi olmak üzere tüm derslerin müfredatlarında daha fazla yer alması gerekmektedir. Günümüz müfredatına bakıldığında barış kavramının çok az işlendiği, barış eğitimininse hiç bulunmadığı görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akdağ, H. (2009). Sosyal Bilgilerin Tanımı, Amacı, Önemi ve Türkiye'deki Yeri. A. M. Refik Turan içinde, *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar 1* (s. 1-23). Ankara: A Pegem Akademi.
- Aktaş, Ö., & Safran, M. (2013). Evrensel Bir Değer Olarak Barış ve Barış Eğitiminin Tarihçesi. *TSA(2)*, 131-150.
- Akurgal, E. (1995). *Anadolu Uygarlıkları*. İstanbul: Net Turistik.
- Alp, S. (2001). *Hitit Çağında Anadolu Çiviyazılı ve Hiyeroglif Kaynaklar*. Ankara: Asır Matbaacılık.
- Aydın, M. (2001). *Barış Çalışmaları ve Çatışmaların Çözümü*. Ankara: ASAM.
- Baş. T., Akturan, U. (2013). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Bayraktar, B. (2012). Barış Çalışmaları Perspektifinden İsrail-Filistin Sorunu. A. Sandıklı içinde, *Teoriler Işığında Güvenlik, Savaş, Barış ve Çatışma Çözümleri* (s. 249-273). İstanbul: Bilgesam.
- Bilgili, A. S. (2006). Geçmişten Günümüze Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler. İ. H. Demircioğlu içinde, *Sosyal Bilgilerin Temelleri*. Ankara: Hegem.
- Bilgili, A. S. (2010). Geçmişten Günümüze Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler . A. S. Bilgili içinde, *Sosyal Bilgilerin Temelleri* (s. 1-34). Ankara: A Pegem Akademi.
- Bozkurt, E. (2007). *Kant'ın Ebedi Barış Üzerine Denemesinin Günümüze Yansıması* (Cilt 24).
- Can, B., Gök, F., & Şimşek, S. (2013). *Toplumsal Barışın İnşasında Öğretmenlerin Rolü Kürt Meselesi Okula Nasıl Yansıyor? Barış Sürecinde Bir Aktör Olarak Öğretmenlerin Desteklenmesi Projesi Alan Araştırması Raporu ve Politika Önerileri*. İstanbul: Mart Matbaacılık.
- Coşkun Keskin, S., & Keskin, Y. (2009, Haziran). Cumhuriyet Dönemi İlkokul (İlköğretim 1. Kademe)Sosyal Bilgiler ve Onun Kapsamına Giren Ders Programlarında Bir Değer Olarak “Barış”ın Yeri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17), 69-92.

- Damirchi, E. S., & Belge, F. (2014). Barış Eğitimi Programının Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Çatışma Çözme ve İletişim Becerilerine Etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 39(175), 309-318.
- Darga, M. (1984). *Eski Anadoluda Kadın*. İstanbul: Acar Matbaacılık Tesisleri.
- Daver, B. (1992). Savaş ve Barış Üzerine. *Atatürk Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 3(10), 181-186.
- Demir, S. (2011). Türkiye'de Barış Eğitimine Bakış: Tanımlar, Zorluklar, Öneriler: Nitel İnceleme. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 1727-1745.
- Demirel, S. (2013). Hitit Kaska İlişkilerinde Yanıtı Aranılan Bazı Sorular. *Akademik Bakış*, 193-203.
- Demirel, S., Sevim, U. (2012). Hitit Tarımı Hakkında Bir İnceleme. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi*, 200-211.
- Deniz, A. (2015). Anadolu Tarihinde Hititlerin Sosyo-Ekonomik Yaşantısı. *Turkish Studies*, 235-248.
- Doğanay, A. (2003). Sosyal Bilgiler Öğretimi. D. D. Cemil Öztürk içinde, *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* (s. 15-46). Ankara: Pegem A.
- Ekmekçi, F. (2011). Demokratik Barış Teorisi: Bir Değerlendirme. *Uluslararası Hukuk ve Politika*, 7(26), 107-124.
- Erkman, F. (11 Mayıs 2012). Barış Kültürü. *Barış Kültürü ve Eğitimi Çalıştayı* (s. 22-26). İstanbul: HTS .
- Gökoğlu, C. (1964). *İlkçağ Tarihi*. İzmir: Karınca Matbaacılık.
- Güngördü, E. (2002). *İlköğretimde Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Nobel .
- İmamoğlu, H. V., & Bayraktar, G. (2014). Türk ve Macar Üniversite Öğrencilerinin Barış Kavramına İlişkin Algılarının Karşılaştırılması. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 1-25.
- İnan, A. (1956). *Eski Mısır Tarih ve Medeniyeti*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- İplikçioğlu, B. (1994). *Eskiçağ Tarihinin Ana Hatları*. İstanbul.

- Karagözoğlu, A. G. (1966). *İlkokullarda Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Ayyıldız Matbaası.
- Karasu, C. (2006). Çivi Yazılı Belgelere Göre Eski Anadolu Kadını Hakkında Bazı Gözlemler. *ÇÜ Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi*, 45-66.
- Karauğuz, G. (2002). *Boğazköy ve Ugarit Çivi Yazılı Belgelerine Göre Hitit Devletinin Siyasi Antlaşma Metinleri*. Konya: Çizgi.
- Karauğuz, G. (2005). *Arkeolojik ve Filolojik Belgeler Işığında M.Ö. II. Binde Orta Anadolu'nun Güney Kesimi*. Konya: Çizgi.
- Karauğuz, G. (2015). *Hitit Mitolojisi*. Konya: Çizgi.
- Kılıç, Y., Duymuş, H. (2007). Hititlerde Kadın ve Siyaset. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*.1-15.
- Kınal, F. (1962). *Eski Anadolu Tarihi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Komisyon. (2015). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmen Klavuz Kitabı 6*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Köstüklü, N. (2006). *Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi*. Konya: Sebat Ofset Matbaacılık.
- Macqueen, J. G. (2001). *Hititler ve Hitit Çağında Anadolu*. Ankara: Arkadaş.
- Mardin, N. B. (2015, Ocak). Barış Eğitimi Nedir. *Türkiye Özel Okullar Birliği Dergisi*(31), 54-57.
- MEB, (2005), İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Programı ve Kılavuzu Taslak Basım, Ankara: MEB. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları.
- Memişoğlu, H. (2015). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Barış ve Barış Eğitime İlişkin Görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 151-175.
- Metin, H., Lamba, M.(2016). Hititlerden Roma İmparatorluğu'na Kadar Anadolu Uygarlıklarında Yönetim Yapısı. *Uluslar arası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 155-174.
- Mitscherlich, A.(2000). *Barış Düşüncesine Saldırganlık*. İstanbul: Cem.
- Moffatt, M. P. (1957). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. İstanbul: Maarif .
- Özçelik, N. (2002). *İlkçağ Tarihi ve Uygarlığı*. Ankara: Nobel.

- Özkan, S. (1998a). Hitit İmparatorluğu'nun Yıkılışında Küçük Krallıkların Rolü. *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 71-81.
- Özkan, S. (1995b). *Önasya'da Geç Tunç Çağı Ticaret Hayatında Hitit Devletinin Yeri. Tarih İncelemeleri Dergisi*, 211-217.
- Öztürk, C., Deveci, H. (2011). Farklı Ülkelerin Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi. C. Öztürk içinde, *Farklı Ülkelerin Sosyal Bilgiler Öğretim Programları* (s. 1-41). Ankara: A Pegem Akademi.
- Öztürk, C., Otluoğlu, R. (2002). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler ve Yazılı Materyaller*. Ankara: Pegem A.
- Öztürk, C., Coşkun Keskin, S., Otluoğlu, R. (2012). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler ve Yazılı Materyaller*. Ankara: Pegem Akademi.
- Peker, H. (2013). Hitit Devleti'nin Uluslararası İlişkileri ve Politik Enstrümanları: Savaş ve Diplomasi. M. A. Meltem Doğan Alparslan içinde, *Hititler Bir Anadolu İmparatorluğu* (s. 64-78). İstanbul: YKY.
- Safran, M. (2008). Sosyal Bilgiler Öğretimine Bakış. A. Ö. Bayram Tay içinde, *Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi* (s. 1-19). Ankara: A Pegem Akademi.
- Sandıklı, A., & Kaya, E. (2013, Bahar). Barış Kavramına Teorik Yaklaşımlar ve Küresel Yönetişim. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimleri Dergisi*(23), 59-79.
- Sevinç, F. (2008a). Hititlerin Kurdukları Ekonomik ve Sosyal Sistem. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11-32.
- Sevinç, F. (2008b). Hitit Dininde Arinna'nın Güneş Tanrıçası ve Onunla Özdeş Tutulan Diğer Tanrıçalar. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 175-195.
- Sönmez, V. (1994). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem.
- Taşhan, S. (1985). Barış ve Silahsızlanma - Barış, Savunma ve Silahsızlanma Hakkında Bazı Avrupa Fikirleri . *Silahsızlanma ve Barış Semineri* (s. 45 - 52). İstanbul: SİSAV.
- Tay, B. (2010). Sosyal Bilgiler Öğretiminin Dünü Bugünü ve Yarını. K. U. Refik Turan içinde, *Sosyal Bilgilerin Temelleri* (s. 3-22). Ankara: Maya Akademi.
- Umar, B. (1999). *İlkçağda Türkiye Halkı*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Ünal, A. (2002a). *Hititler Devrinde Anadolu Kitap 2*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

- Ünal, A. (2005b). *Hititler Devrinde Anadolu III*. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Üngör, İ. (2011). İslahiye ve Çevresinde Geç Hitit Merkezleri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 137-163.
- Vartanyan, A. (2012). Anestezi'den Estetik Uyanışa: Eğitim Ortamlarında Barış Kültürünü Oluşturmada Sanat Eğitimi'nin Önemi. *Barış Kültürü ve Eğitimi Çalıştayı* (s. 87-97). İstanbul: İstanbul Boğaziçi Üniversitesi.
- Yalvaç, F. (2007). Rousseau'nun Savaş ve Barış Kuramı: Adalet Olarak Barış. *Uluslararası İlişkiler Akademik Dergi*, 4(14), 121-160.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Sözkese Matbaacılık.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yıldırım, K. (2010). *Nitel Araştırmalarda Niteliği Artırma*. İlköğretim Online.
- Yılmaz, Ö. (2011). *Kapsayıcı, Önyargısız Eğitim İçin Liderler öğretmen ve Gençlik Çalışanları İçin Barış Eğitimi Rehberi*. Lefkoşa, Kıbrıs: Ateş Matbaası.

İnternet Temelli Kaynaklar

- 1- www.tdk.gov.tr
- 2- www.tarihbilimi.gen.tr/makale/hititler/
- 3- www.tarhibilgilerim.blogspot.com.tr
- 4- www.arkeolojidunyasi.com
- 5- www.tarihbilimi.gen.tr/makale/misir-uygarligi/
- 6- www.tarhipedia.com/images/Misir/firavuns/ramses2.jpg
- 7- www.eba.gov.tr/arama?q=Kadeş%20antlaşması
- 8- https://www.turkcebilgi.com/kades_antlasmasi
- 9- www.corumkulturturizm.gov.tr/TR,58685/kades-savasi-ve-baris-antlasmasi.html
- 10- dunyaharptarihi.blogspot.com.tr/2010/09/kades-savasi-mo-1274.html?m=1

EKLER

Ek-1:**KADEŞ ANTLAŞMASI ORJİNAL METNİ****II. Ramses ve III. Hattuşili Arasındaki Antlaşma (Kadeş antlaşması)**

§1 (A Öy. 1-3)

[Mısır ülkesi] kralı, kahraman Büyük Kral Amon'un [sevgilisi] Ramses (Riamašeša mai-amana), kardeşi Hatti ülkesi kralı, [Büyük Kral] Hattuşili ile sonsuza kadar aralarında büyük bir [kardeşlik] ve [büyük] bir barış tesis etmek için, [gümüş bir tablet] üzerine antlaşma akdetti.

§2 (A Öy. 3-7)

Böylece Mısır ülkesinin kralı, kahraman Büyük Kral Minpahtaria (I. Ramses)'in torunu; Mısır ülkesinin kralı, kahraman Büyük Kral Minmuarea'nın (I. Seti) oğlu; tüm ülkelerin kahramanı, Mısır ülkesinin kralı Büyük Kral Amon'un sevgilisi Ramses; Hatti ülkesi Kralı, kahraman Büyük Kral Şuppiluliuma'nın torunu; Hatti ülkesi kralı, kahraman Büyük Kral Murşili'nin oğlu; Hatti ülkesi kralı, kahraman Büyük Kral Hattuşili'ye şöyle (söyler):

§3 (A Öy. 7-13)

Şimdi ben sonsuza kadar bizim aramızda iyi bir kardeşlik ve iyi bir barış kurdum. Sonsuza kadar Hatti ülkesi ile Mısır ülkesi [ilişkilerinde], iyi bir barış ve kardeşlik kurmak için (şunu söylüyorum). Mısır ülkesi Büyük Kral'ı ve Hatti ülkesi Büyük Kral'ı arasındaki ilişkilerden (bilindiği kadarıyla), tanrı(lar) sonsuza kadar, bir antlaşma(nın yardımı) ile, onlar arasında savaş çıkmasına izin vermez. Mısır ülkesinin kralı, Büyük Kral Amon'un sevgilisi Ramses, Güneş Tanrısı ile Fırtına Tanrısı'nın, Mısır ülkesi ile Hatti ülkesi arasında ezelden beri kurdukları ilişkiyi, aralarında hiçbir zaman düşmanlık çıkmaması için (yeniden) kurdu.

§4 (A Öy. 13-18)

Ve [Mısır ülkesi] kralı, Büyük Kral Amon'un sevgilisi Ramses, kardeşi Hatti ülkesi kralı, Büyük Kral [Hattuşili] ile sonsuza kadar, [onlar arasında] iyi bir kardeşlik ve iyi bir barış kurmak için, gümüş bir tablet üzerinde bir antlaşma yardımıyla, bu günlerde (ilgi) meydana getirdi. O benim kardeşimdir ve ben onun bir kardeşiyim.<O benimle barış içindedir>. Ve ben [sonsuza kadar] onunla barış içindeyim. [Ve] biz kardeşliği ve [barışı] tesis edeceğiz. Ve Hatti ülkesi [ile Mısır ülkesinin] kardeşliği ve barışı eskiden daha iyi olacak.

§5 (A Öy. 19-21)

Mısır ülkesinin kralı, Büyük Kral Ramses, Hatti ülkesinin Büyük Kral'ı [Hattuşili] ile kardeşlik ve iyi bir barış içindedir. Mısır ülkesinin kralı <Büyük Kral> Amon'un sevgilisi Ramses'in oğulları, Hatti ülkesi kralı, Büyük Kral Hattuşili'nin oğulları ile sonsuza kadar barış içinde (ve) [kardeş] olsun. Ve onlar bizim barış ve kardeşlik içinde olduğumuz gibi kalsın. Mısır ülkesi, Hatti ülkesi ile barış içinde olsun. Ve onlar sonsuza kadar bizim gibi kardeşler olsun.

§6 (A Öy. 22-27)

Ve Mısır ülkesinin kralı, Büyük Kral Amon'un sevgilisi Ramses, ondan herhangi bir şey almak için, Hatti ülkesine karşı hiçbir zaman saldırmasın. Ve Hatti ülkesi kralı, Büyük Kral Hattuşili ondan [herhangi bir şey] almak için, Mısır ülkesine karşı hiçbir zaman saldırmasın. Güneş Tanrısı ile Fırtına Tanrısı'nın, Hatti ülkesi ile Mısır ülkesi için sonsuza dek saptadıkları düzeni ve aralarında düşmanlığa izin vermeyen barışı ve kardeşliği, işte Mısır ülkesi kralı, Büyük Kral, Amon'un sevgilisi [Ramses], barışı korumak için bugünden itibaren yeniden başlattı. Mısır ülkesi, Hatti ülkesi ile sonsuza kadar barış halinde ve kardeşçe olsun.

§7 (A Öy. 27-30)

Ve eğer herhangi bir düşman, Hatti ülkesine saldırırsa ve [Hatti ülkesi kralı Büyük Kral] Hattuşili bana (haber) gönderirse: "Ona karşı (koymak için bana) yardıma gel." Sonra Mısır ülkesi kralı, Büyük Kral Amon'un [sevgilisi Ramses] yaya ve arabalı savaşçılarını göndersin. Ve onlar [onun düşmanını] yensin. Ve Hatti ülkesi için öç alsınlar.

§8 (A Öy. 31-33)

Ve eğer Hatti ülkesi kralı Büyük Kral Hattuşili [kölelerine kızarsa] ve onlar onu rahatsız ederse ve o, bu yüzden Mısır ülkesi kralı Büyük Kral Ramses'e (haber) gönderirse, sonra Amon'un sevgilisi Ramses yaya ve arabalı savaşçılarını göndersin. [Ve] onlar onun kızdığı herkesi mahvetsin.

§9 (A Öy. 33-36)

[Ve eğer] herhangi bir düşman, Mısır ülkesine saldırırsa ve senin kardeşin Mısır ülkesinin [kralı] Amon'un sevgilisi Ramses, kardeşi Hatti ülkesi kralı Hattuşili'ye (haber) gönderirse: "Ona karşı (koymak için bana) yardıma gel." Sonra Hatti ülkesi [kralı] Hattuşili, yaya ve arabalı savaşçılarını göndersin. Ve onlar onun düşmanını yensin.

§10 (A Öy. 36-39)

Ve eğer Mısır ülkesinin [kralı Amon'un] sevgilisi Ramses, kölelerine kızarsa ve onlar [ona] karşı bir suç işlerse ve o, bu yüzden kardeşi Hatti ülkesi kralı Hattuşili'ye (haber) [gönderirse], sonra kardeşi Hatti ülkesi [kralı] Büyük Kral kardeşi Hattuşili, yaya ve arabalı savaşçıları[nı] göndersin. Ve onlar benim kızdığım herkesi mahvetsinler.

§11 (A Öy. 40-43)

Ve Hatti ülkesi kralı Hattuşili'nin oğlu, Hatti ülkesi kralı Hattuşili'den yıllar sonra, babası Hattuşili'nin (yerine), Hatti ülkesi kralı yapılınsın. Ve eğer Hatti ülkesi [insanları] ona karşı bir suç işlerse, sonra Amon'un sevgilisi [Ramses] yaya ve [arabalı] savaşçıları göndersin. Ve onlardan öç alsınlar.

§12 (A Öy. 43-46)

[Eğer soylu bir kişi], Hatti ülkesinden kaçarsa ya da eğer Hatti ülkesi sınırındaki bir halk, [Mısır ülkesi kralı] Büyük Kral Amon'un sevgili Ramses'e [gelirse], sonra [Amon'un

sevgilisi] Ramses onları yakalasin. Ve onları [Hatti ülkesi kralı Büyük Kral Hattuşili'nin] eline göndersin.

§13 (A Öy. 46-48)

[Ve eğer] (Hatti ülkesinden) tek bir adam gelirse ya da iki [adam Amon'un sevgilisi Ramses'in] hizmetine girmek için gelirse, sonra ben [Amon'un sevgilisi Ramses onları yakalayacağım. Ve onları] Hatti ülkesi kralı Hattuşili'ye [göndereceğim].

§14 (A Öy. 49-51)

Ve eğer [soylu bir adam, Mısır ülkesinden kaçarsa ya da] tek bir halk [Amurru ülkesi kralına gelirse, sonra Amurru kralı Benteşina onları yakalasin]. Ve onları beyi Hatti ülkesi kralına göndersin. [Ve Hatti ülkesi kralı Büyük Kral Hattuşili], Mısır ülkesi kralı Büyük Kral Amon'un [sevgilisi Ramses'e onları göndersin].

§15 (A Öy. 52-54)

Ve [eğer tek bir adam kaçır ya da iki tanınmayan adam] Mısır ülkesi [kralının bölgesinden kaçarsa] ve [onun hizmetine devam etmek istemezlerse, sonra Hatti ülkesi kralı Büyük Kral Hattuşili], kardeşinin eline onları versin. Ve [onların Hatti ülkesinde oturmalarına izin vermesin].

§16 (A Öy. 54-57)

[Ve eğer yüksek rütbeli bir memur ya da iki kişi, Hatti ülkesinden kaçarsa ve Mısır (?) ülkesine], Hatti ülkesi [kralı Büyük Kral Hattuşili'nin hizmetine devam etme]mek için [gelirse, sonra Amon'un sevgilisi Ramses onları yakalasin]. Ve onları kardeşi [Hatti ülkesi kralı Büyük Kral] Hattuşili'ye göndersin.

§17 (A Öy. 57-60)

[Eğer yüksek rütbeli bir memur ya da iki adam, Mısır ülkesinden] kaçarsa ve [Hatti ülkesine] gelirse, sonra [Hatti ülkesi kralı Büyük] Kral Hattuşili [onları yakalasin]. Ve onları [kardeşi Mısır ülkesi kralı Büyük Kral] Amon'un [sevgilisi Ramses'e] göndersin.

§18 (A Öy. 60-64)

[Ve eğer Hatti ülkesin]den [bir], iki [ya da üç adam] kaçarsa ve onlar kardeşi Mısır ülkesi[kralı Büyük Kral Amon'un] sevgilisi Ramses'e [gelirse], sonra [Mısır ülkesi kralı], Büyük Kral Amon'un sevgilisi [Ramses] onları yakalasin. Ve onları kardeşi Hattuşili'ye - kardeş oldukları için- [göndersin]. Fakat [onlar] suçlarından dolayı [onları cezalandırmasınlar]. Onlar [onların gözlerini çıkarmasın. Ya da dillerini] kopartmasın. Ve [onlar onların] ayaklarını kesmesin. Ya da kulaklarını [kopartmasınlar(?)]. Ve [onlar onların evlerini], çocukları ve [karılarıyla birlikte mahvetmesinler(?)].

§19 (A Öy. 65-70)

Ve eğer [bir], iki ya da üç adam [Mısır ülkesinden kaçarsa] ve [onlar] Hatti ülkesi kralı [Büyük Kral Hattuşili'ye gelirse], kardeşim Hatti ülkesi kralı, Büyük Kral Hattuşili onları yakalasın. Ve [onları] Mısır ülkesi [kralı Büyük Kral Amon'un sevgilisi Ramses'e, -Hattuşili ve Mısır ülkesi kralı Ramses kardeş oldukları için- göndersin. Fakat onlar suçlarından dolayı cezalandırılmasın. Onlar onların gözlerini çıkartmasın. Ve [dillerini kopartmasın. Ve [onlar onların kulaklarını kesmesin. Ya da ayaklarını kopartmasın(?). ve onlar onların evlerini], oğulları ve karıları ile birlikte [mahvetmesinler].

Daha sonraki satırlar çevrilemeyecek kadar kırıktır.

[... Amon'un sevgilisi Ramses'in] mührü, [... Güneş Tanrısı'nın(?)] mührü.

(Karauğuz, 2002, s. 242-248)

Ek-2:**KADEŞ ANTLAŞMASI SADELEŞTİRİLMİŞ METNİ****(Araştırmacı Tarafından Sadeleştirilmiştir)**

1- Mısır ülkesi kralı, kahraman büyük kral Amon'un sevgilisi(tanrı) Ramses, kardeşi Hatti ülkesi kralı büyük kral Hattuşili ile sonsuza kadar aralarında büyük bir kardeşlik ve büyük bir barış tesis etmek için gümüş bir tablet üzerine anlaşma akdetti.

2- Böylece Mısır ülkesinin kralı Ramses, Hatti ülkesi kralı Hattuşili'ye şöyle söyler;

3- Şimdi ben sonsuza kadar bizim aramızda iyi bir kardeşlik ve iyi bir barış kurdum. Sonsuza kadar Hatti ülkesi ile Mısır ülkesi ilişkilerinde iyi bir barış ve kardeşlik kurmak için şunu söylüyorum. Mısır ülkesi büyük kralı ve Hatti ülkesi büyük kralı arasında bu antlaşma ile, tanrılar sonsuza kadar savaş çıkmasına izin vermez. Mısır ülkesinin kralı Ramses, Güneş tanrısı ile Fırtına tanrısının, Mısır ülkesi ile Hatti ülkesi arasında eskiden kurduğu ilişkiyi, aralarında hiçbir zaman düşmanlık çıkmaması için yeniden kurdu.

4- Ve Mısır kralı Ramses, kardeşi Hatti ülkesi kralı büyük kral Hattuşili ile sonsuza kadar iyi bir kardeşlik ve barış kurmak için, gümüş bir tablet üzerinde bir antlaşmayla buna ilgi oluşturdu. O benim kardeşimdir ve ben onun bir kardeşiyim. O benimle barış içindedir. Ve ben sonsuza kadar onunla barış içindeyim. Ve biz kardeşliği ve barışı tesis edeceğiz. Ve Hatti ülkesi ile Mısır ülkesinin kardeşliği ve barışı eskisinden daha da iyi olacak.

5- Mısır ülkesinin büyük kralı Ramses, Hatti ülkesinin büyük kralı Hattuşili ile kardeşlik ve iyi bir barış içindedir. Mısır ülkesinin büyük kralı Ramses'in oğulları, Hatti ülkesinin büyük kralı Hattuşili'nin oğulları ile sonsuza kadar barış içinde ve kardeş olsun. Ve onlar bizim barış ve kardeşlik içinde olduğumuz gibi kalsın. Mısır ülkesi Hatti ülkesi ile barış içinde olsun. Ve onlar sonsuza kadar bizim gibi kardeş olsunlar.

6- Ve Mısır ülkesinin büyük kralı Ramses, ondan herhangi bir şey almak için, Hatti ülkesine karşı hiçbir zaman saldırmasın. Ve Hatti ülkesi büyük kralı Hattuşili ondan herhangi bir şey almak için Mısır ülkesine karşı hiçbir zaman saldırmasın. Güneş tanrısı ile Fırtına tanrısının Hatti ve Mısır ülkesi için sonsuza kadar oluşturdukları düzeni ve aralarında düşmanlığa izin vermeyen barışı ve kardeşliği Mısır ülkesinin büyük kralı Ramses korumak için bugünden itibaren yeniden başlattı. Mısır ülkesi Hatti ülkesi ile sonsuza kadar barış halinde ve kardeşçe olsun.

7- Ve eğer herhangi bir düşman, Hatti ülkesine saldırırsa ve Hatti ülkesinin büyük kralı Hattuşili bana haber gönderip, bana yardıma gel derse, Mısır ülkesinin büyük kralı Ramses yaya ve arabalı savaşçılarını göndersin. Ve onlar onun düşmanını yensin. Ve Hatti ülkesi için öç alsınlar.

8- Ve eğer Hatti ülkesinin büyük kralı Hattuşili kölelerine kızarsa ve onlar onu rahatsız ederse ve o bunun için Mısır ülkesinin büyük kralı Ramses'e haber gönderirse, o yaya ve arabalı savaşçılarını göndersin. Ve onlar onun kızdığı herkesi mahvetsin.

9- Ve eğer herhangi bir düşman Mısır ülkesine saldırırsa ve senin kardeşin Mısır ülkesinin büyük kralı Ramses, kardeşi Hatti ülkesi kralı Hattuşili'ye haber gönderip, "ona karşı koymak için bana yardıma gel" derse, Hatti ülkesi kralı Hattuşili yaya ve arabalı savaşçılarını göndersin. Ve onlar onun düşmanını yensin.

10- Ve eğer Mısır ülkesinin kralı Ramses kölelerine kızarsa ve onlar ona karşı bir suç işlerse ve o bu yüzden kardeşi Hatti ülkesi kralı Hattuşili'ye haber gönderirse, büyük kral Hattuşili yaya ve arabalı savaşçılarını göndersin. Ve onlar benim kızdığım herkesi mahvetsinler.

11- Ve Hatti ülkesi kralı Hattuşili'nin oğlu, yıllar sonra babasının yerine kral yapılsın. Ve eğer Hatti ülkesi insanları ona karşı bir suç işlerse, tanrı Amon'un sevgilisi kral Ramses yaya ve arabalı savaşçıları göndersin. Ve onlardan öç alsınlar.

12- Eğer soylu bir kişi, Hatti ülkesinden kaçarsa ya da eğer Hatti ülkesi sınırındaki bir halk Mısır ülkesinin büyük kralı Ramses'e gelirse Ramses onları yakalasın. Ve onları Hatti ülkesinin büyük kralı Hattuşili'ye göndersin.

13- Ve eğer Hatti ülkesinden bir ya da iki adam Ramses'in hizmetine girmek için gelirse ben tanrı Amon'un sevgilisi Ramses onları yakalayacağım ve Hatti ülkesi kralı Hattuşili'ye göndereceğim.

14- Ve eğer soylu bir adam Mısır ülkesinden kaçarsa Hatti ülkesinin büyük kralı Hattuşili onları Mısır ülkesinin büyük kralı Ramses'e göndersin.

15- Ve eğer bir ya da iki adam Mısır ülkesi kralının bölgesinden kaçar ve onun hizmetinde olmaya devam etmek istemezlerse Hatti ülkesinin büyük kralı Hattuşili kardeşine onları versin. Ve onların Hatti ülkesinde oturmalarına izin vermesin.

16- Ya da yüksek rütbeli bir memur ya da iki kişi Hatti ülkesinde Mısır ülkesine büyük kral Hattuşili'ye hizmet etmemek için kaçarlarsa, tanrı Ramses'in sevgilisi Ramses onları yakalasın. Ve onları kardeşi Hatti ülkesinin büyük kralı Hattuşili'ye göndersin.

17- Eğer yüksek rütbeli bir memur ya da iki adam, Mısır ülkesinden kaçarsa ve Hatti ülkesine gelirse, Hatti ülkesinin büyük kralı Hattuşili onları yakalasın. Ve onları kardeşi Mısır ülkesinin büyük kralı Ramses'e göndersin.

18- Ve eğer Hatti ülkesinden bir, iki ya da üç adam kaçarsa ve onlar kardeşi Mısır ülkesinin büyük kralı Ramses'e gelirse, Ramses onları yakalasın. Ve kardeş oldukları için onları Hattuşili'ye göndersin. Fakat onlar suçlarından dolayı onları cezalandırmasınlar. Onların gözlerini çıkarmasınlar. Ya da dillerini koparmasınlar. Ve onların ayaklarını kesmesin ya da kulaklarını koparmasınlar. Ve onların evlerini çocuklarını ve karılarını mahvetmesinler.

19- Ve eğer bir, iki ya da üç adam Mısır ülkesinden kaçarsa ve onlar Hatti ülkesi kralı Hattuşili'ye gelirse kardeşim büyük kral Hattuşili onları yakalasın. Ve onları kardeş oldukları için Mısır ülkesi büyük kralı Ramses'e göndersin. Fakat onlar suçlarından dolayı cezalandırılmasın. Gözlerini çıkarmasın. Dillerini kopartmasın. Kulaklarını kesmesinler. Ya

da ayaklarını koparmasın. Ve onlar onların evlerini, oğulları ve karıları ile birlikte mahvetmesinler.

NOT: Daha sonraki satırlar çevrilemeyecek kadar kırıktır.

Amon'un sevgilisi Ramses'in mührü

Güneş Tanrısının mührü

Ek-3:

**ORTAOKUL 6. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ İLKÇAĞ TARİHİ
KONULARINDAN KADEŞ ANTLAŞMASINA İLİŞKİN GÖRÜŞME FORMU**

Değerli öğrenciler, aşağıdaki sorular Sosyal Bilgiler dersinde ilkçağ tarihi konuları içerisinde yer alan Kadeş Antlaşması ile ilgilidir. Görüşlerinizi almak üzere oluşturulmuştur. Dikkatli bir şekilde okuyunuz. Görüşme formunda isminizi belirtmenize gerek yoktur. Vereceğiniz içten cevaplar için teşekkür ederim.

Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi
Ayten BOZGÖZ

KİŞİSEL BİLGİLER

Cinsiyetiniz

( ) Kız

( ) Erkek

KADEŞ ANTLAŞMASI, BARIŞ KAVRAMI VE HİTİTLER HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİNİZ

1) Kadeş antlaşması hakkında görüşleriniz nelerdir? Beğenip beğenmemenizi sebepleriyle birlikte söyleyiniz.

2) Hititler konusu işlenirken barış antlaşmasına da yer verilmesini nasıl buldunuz? Ders daha zevkli ya da sıkıcı geldi mi size ? Açıklayınız.

3) Barış kavramı size ne ifade ediyor? Sizce önemli bir kavram mı ? Eğer önemli buluyorsanız bazı örnek olaylarla açıklayınız.

4) Hititlerin yapmış olduğu Kadeş Antlaşması sayesinde, bu devlet hakkında neler öğrendiniz?

5) Kadeş Antlaşması derste işlendikten sonra, Hitit Devleti'nin katı kuralları olduğunu düşünüyor musunuz? Eğer düşünüyorsanız bunlara örnekler verebilir misiniz?

6) Hititler ve Mısırlılar arasında yapılan Kadeş Antlaşması ile Eskiçağ dönemindeki barış kavramı hakkında neler öğrendiniz?

7) Barış kavramının bu kadar eski olduğunu biliyor muydunuz? Sizce günümüzdeki barış anlayışıyla benzerlik ya da farklılıklar gösteriyor mu?

8) Kadeş Antlaşması'nı öğrendikten sonra Hititlere karşı ilgi ve merakınız arttı mı?

EK 4:

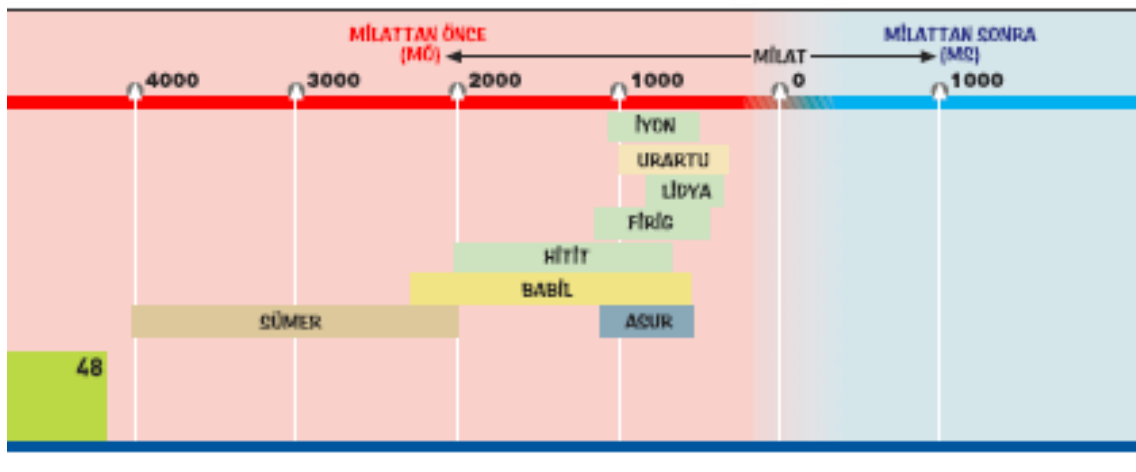
6. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERS KİTABINDA HİTİTLERLE İLGİLİ KONUNUN ANLATILDIĞI BÖLÜM

UYGARLIKLARIN BEŞİĞİ

"Uygarıkların beşığı" sözünden ne anlıyorsunuz?

Türkiye, ugarlıkların keştiğı bir yerde bulunmaktadır. Bu ugarlıklar; tarih öncesi devilerde Anadolu'da yaşayan Hititler, Urartular, Frigler, İyonlar ve Lidyalılar ile Mezopotamya'da yaşayan Sümerler, Babililer ve Asurlulardır. Anadolu ve Mezopotamya ugarlıklarına ilgili aşağıdaki bölümleri okuyarak görselleri, tarih şeridini ve yan sayfadaki haritayı inceleyiniz.

Sümer Yazıyı icat ederek tarih çağlarını başlattık. İlk tekerleğı de biz yaptık.	
 Babil Tarihte bilinen ilk anayasayı yaptık.	
Asur Dünyanın bilinen ilk kütüphanesini açtık.	
 Hitit Mısralarla tarihte bilinen ilk yazılı anlaşma olan Kadeş'i imzaladık.	
Urartu Anadolu'nun bilinen en eski karayollarını ve su kanallarını biz inşa ettik.	
 Frig Maden, ahşap ve seramik işlemede üstümüze yoktur.	
İyon Dönemimizde yetişen bilim insanları sayesinde tarihten edebiyata, tıptan mimarlığa kadar birçok alanın temellerini attık.	
 Lidya Tarihte bilinen ilk madeni parayı biz kullandık.	

Hititler

Hitit taş kabartma

Pişmiş topraktan boğa biçimli kaplar

Merhaba, benim adım Puduhepa. Ben, dünyanın en görkemli şehri, Hititlerin başkenti Hattuşa'da yaşıyorum. Şehrimizin evimiz de çok güzel. İki katlı, dört odalı ve avlulu olan evimizin odalarının birinde ve avlusunda ocağımız bile var. Annemle babam sarayda eğleniyorlar. Onların görevi, bizim için çok önemli olan bahar bayramını, kralımız adına düzenlemek. Bahar bayramında en çok alkış akrobatlar alıyor, ama ben müzisyenleri seviyorum. Antahşum (çiğdem çiçeği) Bayramı'nda ise yeni yıl karşılar, özel kutlamalar yaparız. Bu kutlamalarımızda özel kaplar kullanırız. Tanrılarımıza kurbanlar keseriz. Komşu ülkeler bize "Bin Tanrı Ülkesi" diyor. Çünkü, bizim inandığımız birçok tanrı var. Aynı zamanda Anadolu'daki bütün tanrıları kutsal sayar, onlara inanırız.

Topraklarımız çok verimli olsa da biz, gelecek yıllarda sıkıntı çekmemek için çok sayıda tahıl deposu ve bir baraj yaptık. Bu nedenle kuraklıktan pek etkilenmiyoruz. Hayvancılık, madencilik ve ticaret diğer geçim kaynaklarımız. Artık Mezopotamya uygarlıklarından öğrendiğimiz yazıtı kullanıyoruz. Kil tabletlere çivi yazı ile kendi dilimizde metinler yazıyoruz. Örneğin, yaşadığımız önemli olayları yazdığımız Anah adına verdiğimiz yıllıklar hazırlıyoruz. Mezopotamya'da yazıtı kullanan Sümerler tarih çağlarını başlattı. Biz, Hititler de Anadolu'nun ilk merkezî devletiyiz. Devletimiz, kralımız tarafından yönetiliyor. Bunun yanında Pankuş adına verdiğimiz ülke sorunlarının görüşülüp karara bağlandığı bir meclisimiz var. Babil ve Asur kanunlarını daha da geliştirerek çeşitli yasalar düzenledik. Yasalarımıza göre, hür ve kölelerden oluşan halkımızdan herkes, istediği ile evlenebilir ve mal sahibi olabilir.

Sizi, kralımız Tarhunza ile tanıştırmak istiyorum. Yanı sıra gördüğünüz kralımızın heykeline dikkatle bakın. O; saç buklmaları, sakal, alnındaki tacı, kıyafeti, dolgu topuklu sandaletleri ile Asur modasını yakından takip eder.

Kral Tarhunza Heykeli

**EK 5: DERS İŞLENİŞİ SIRASINDA ÖĞRENCİLERE GÖSTERİLEN GÖRSELLER
(HİTİTLER, MISIRLILAR, KADEŞ ANTLAŞMA METNİNİN TABLETİ)**

Hitit Devleti Haritası ve Komşu Devletler (www.tarihibilimi.gen.tr/makale/hititler/)

Aslanlı Kapı, Boğazköy/Hattuşaş (Karağuz, 2015, s. 211)

Tanrı Šarruma, Büyük Kral Tuthaliya'ya sarılarak ona yol gösteriyor, Yazılıkaya B Odası (Karağuz, 2015, s. 214)

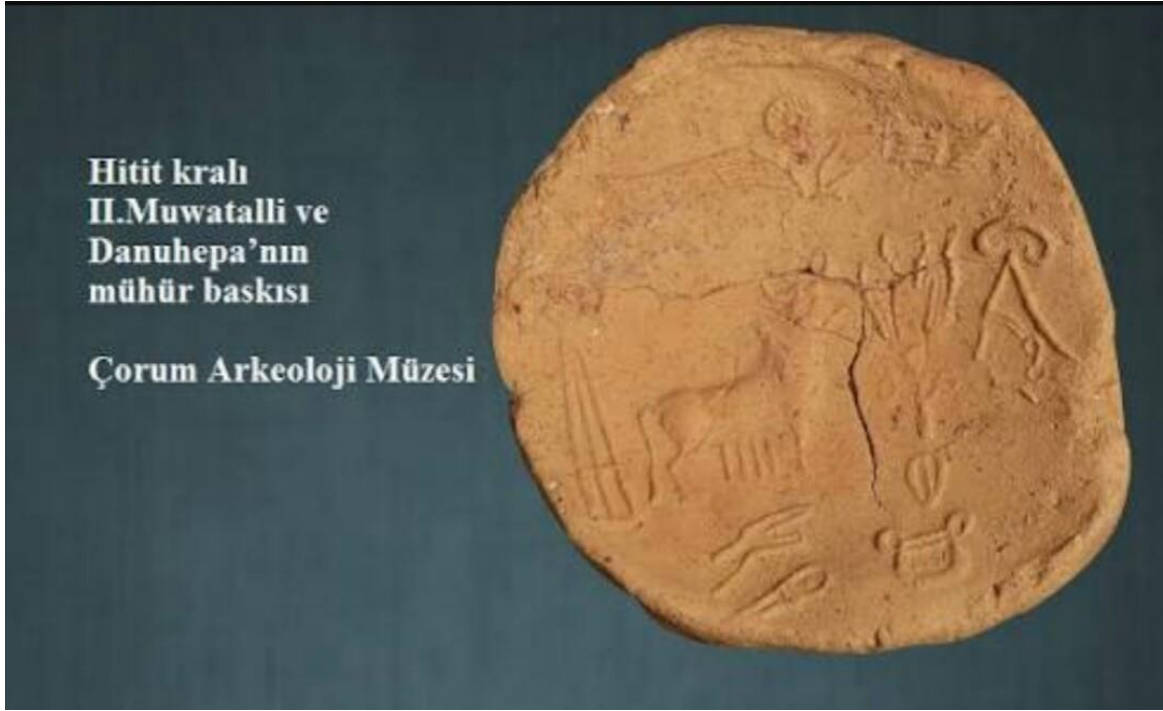
Kral  arpalau aŐ, Firtına Tanrısı/Bereket Tanrısı Huzurunda (İ.Ö. VIII. Yy.)İvriz/ Konya.
(Karağuz, 2015, s. 224)

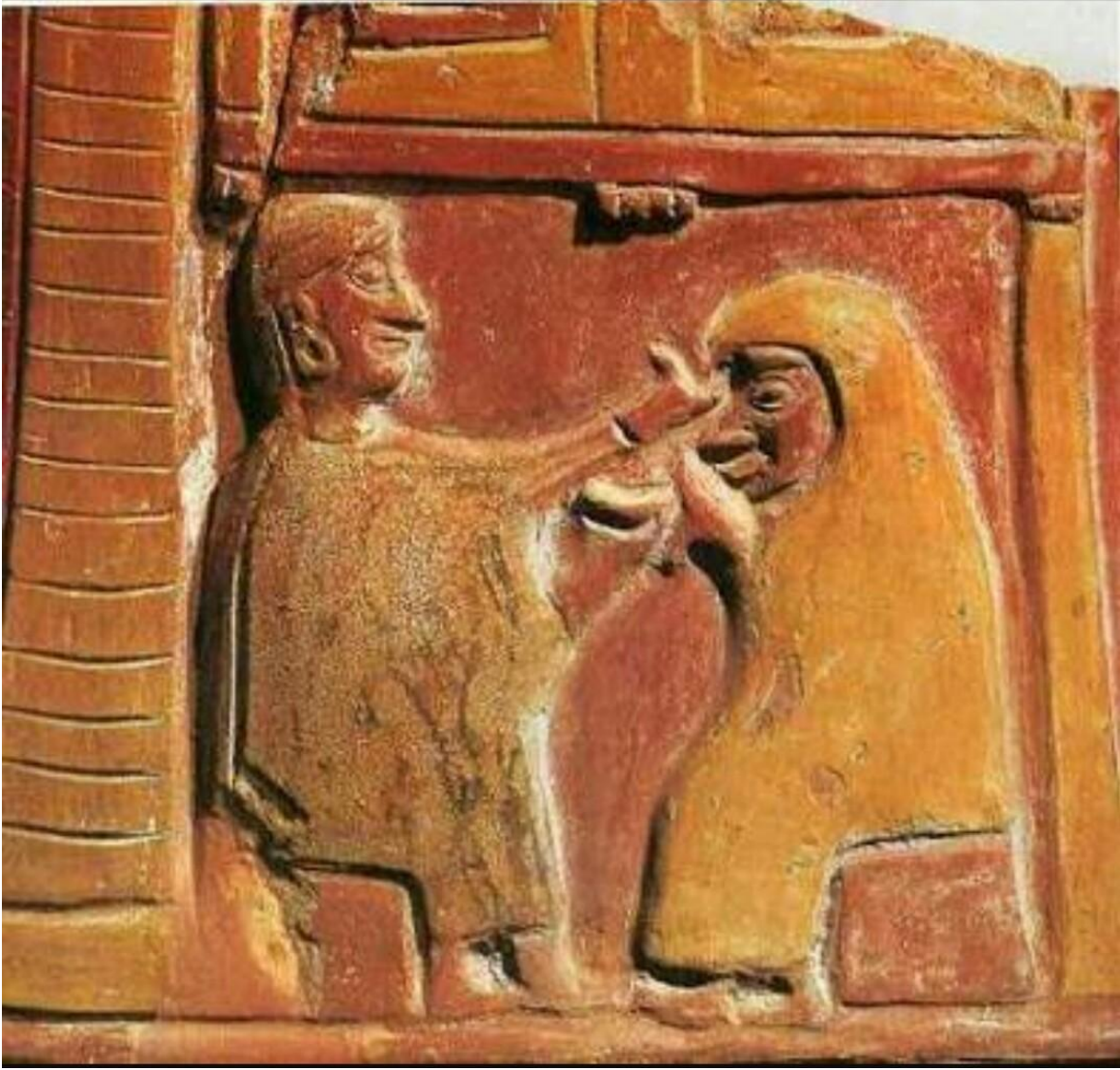
On İki Yer Altı Tanrısı, Yazılıkaya B Odası (Karağuz, 2015, s. 213)

Hititlerde kurban törenini tasvir eden kaya kabartma. (www.tarihbilgilerim.blogspot.com.tr)

Fırtına Tanrısı'nın İki Boğası Huri ve Šeri, Boğazköy/Hattuša. (Karağuz, 2015, s. 222)

Vazo Parçası Üzerinde Kutsal Evlilik Sahnesi, Damat, Gelinin Duvağını Açıyor.

(www.arkeolojidunyasi.com)

Mısır Devleti Haritası (www.tarihbilimi.gen.tr/makale/misir-uygarligi/)

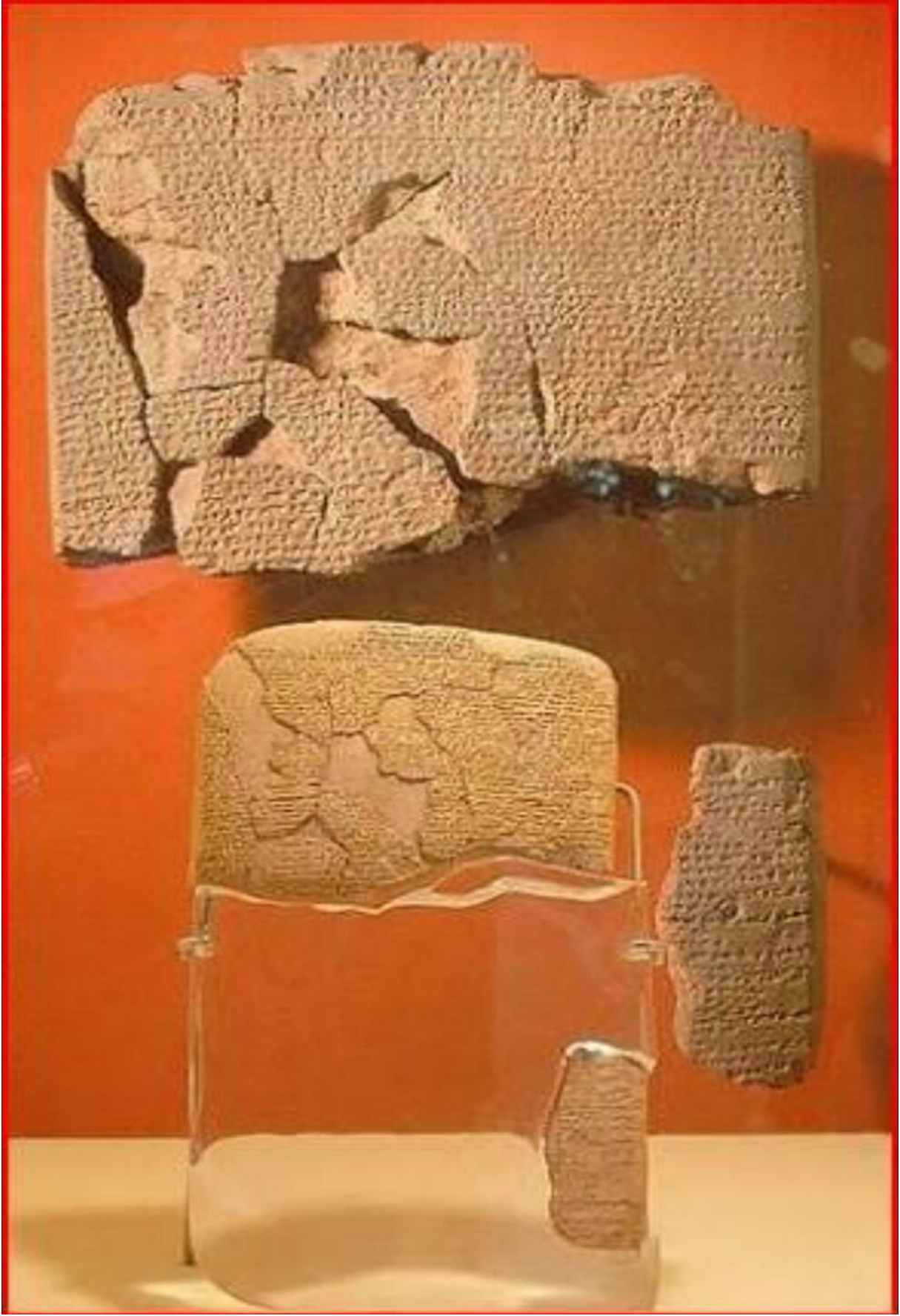

II. Ramses'in Heykeli (www.tarihpedia.com/images/Misir/firavuns/ramses2.jpg)

Kadeş Savaşı'nın yapıldığı bölgeyi gösteren harita.

(www.eba.gov.tr/arama?q=Kadeş%20antlaşması)

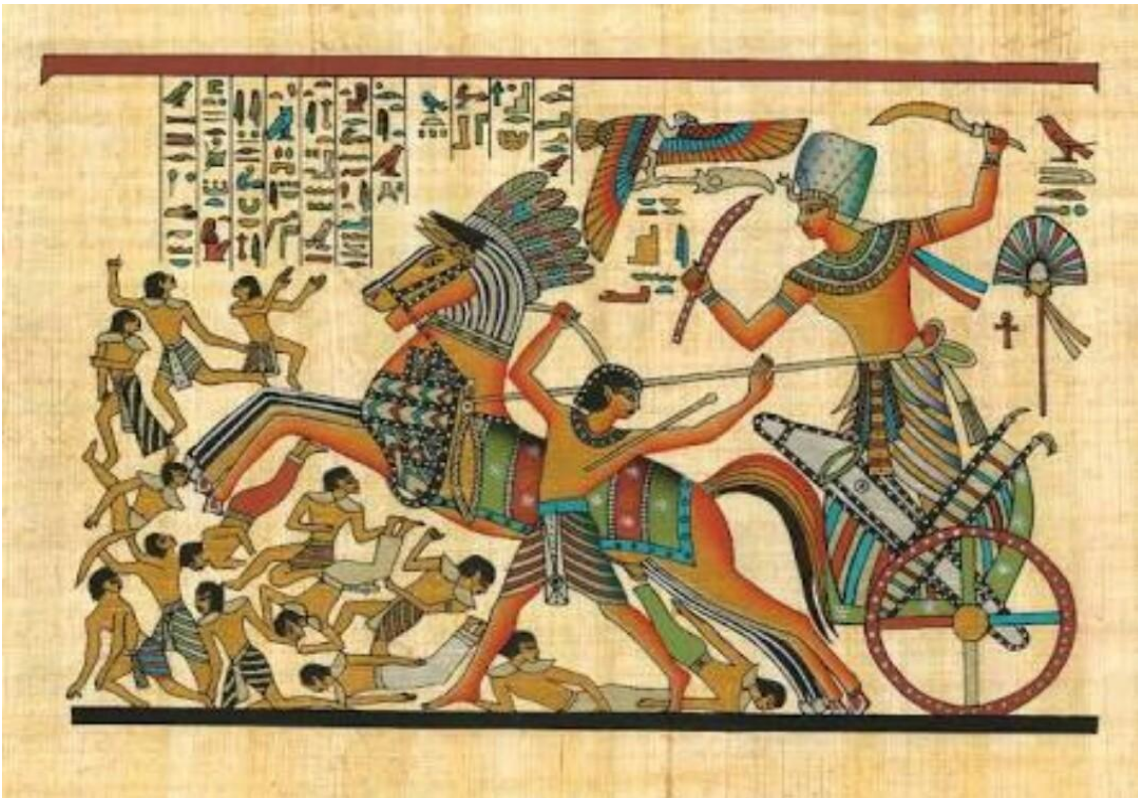
Kadeş Barış Antlaşması (https://www.turkcebilgi.com/kadeş_antlaşması)

Kadeş Savaşı'nı temsil eden bir resim.

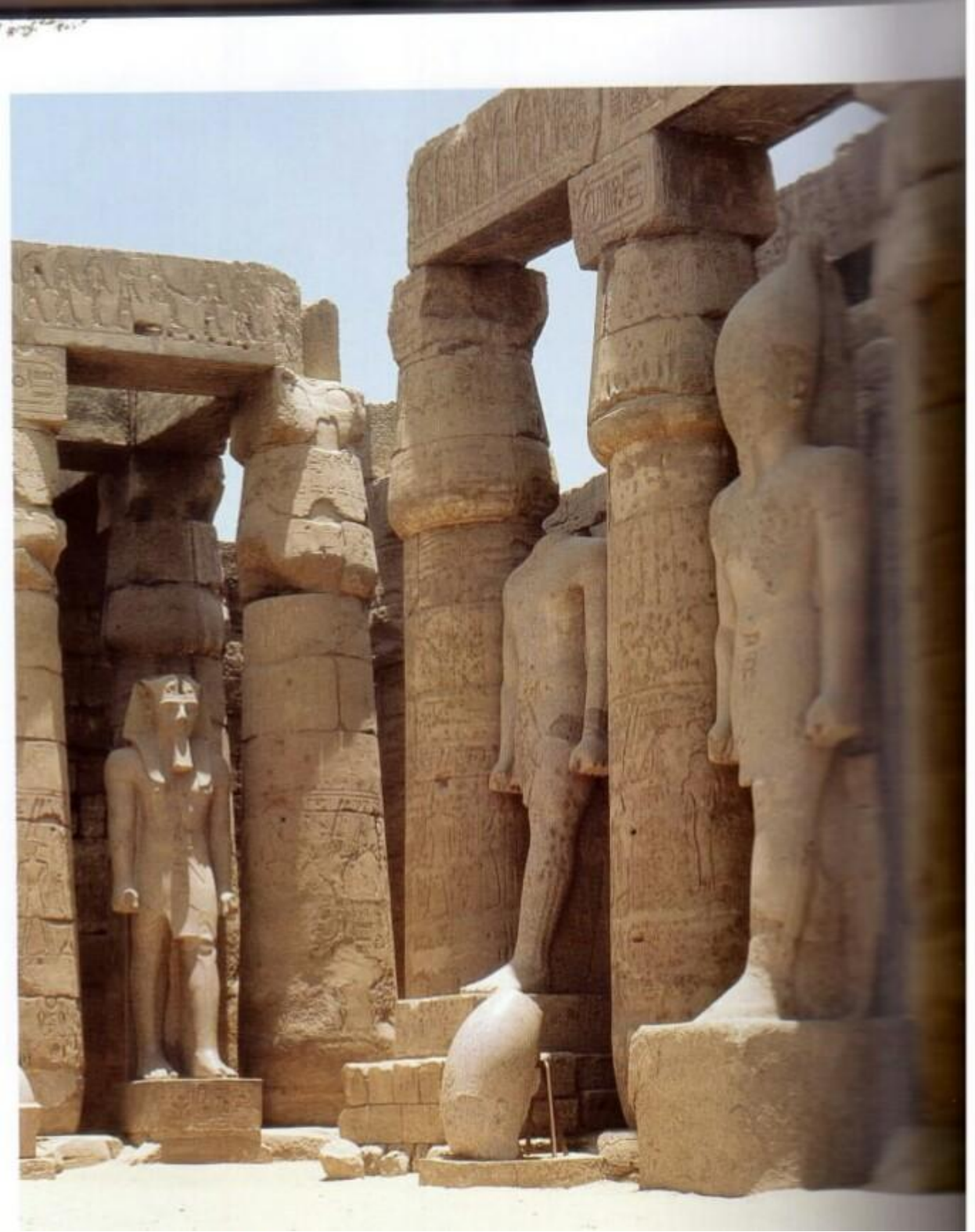
(dunyaharptarihi.blogspot.com.tr/2010/09/kades-savasi-mo-1274.html?m=1)

II. Ramses'i Kadeş Savaşı'nda gösteren Mısırlılara ait bir resim.

Mısır medeniyetini tasvir eden bir resim.

II. Ramses Dönemi Mısır medeniyetinden kalan anıtlardan bir resim.

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öz Geçmiş

Adı Soyadı	Ayten Bozgöz	İmza:
Doğum Yeri	Aksaray	
Doğum Tarihi	03.08.1981	
Medeni Durumu	Bekar	

Öğrenim Durumu

Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlköğretim	Eskil İlkokulu	-----	Aksaray(Eskil)	1988-1992
Ortaokul	Eskil Ortaokulu	-----	Aksaray(Eskil)	1992-1995
Lise	Eskil Çok Programlı Lisesi	Sosyal Bilimler	Aksaray(Eskil)	1995-1998
Lisans	Uludağ Üniversitesi	Kamu Yönetimi	Bursa	1998-2002
Lisans	Selçuk Üniversitesi	Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	Konya	2004-2008
Yüksek Lisans	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Tezli Yüksek Lisans	Konya	2014-2017
Becerileri	Sosyal Bilgiler Eğitimi, Puzzle Yapımı.			
İlgi Alanları	Tarih, Sosyal Bilimler, Siyaset, Spor, Puzzle, Kitap, Gezi.			
İş Deneyimi	2008-2012 yılları arasında, ilk görev yerim olan Kırşehir ili Kaman ilçesinde bulunan Vali Recep Yazıcıoğlu İlkokulunda Sosyal Bilgiler öğretmeni olarak görev yaptım. 2013 yılından bu yana da Konya ili Kulu ilçesinde bulunan Kırkpınar Ortaokulu'nda Sosyal Bilgiler öğretmeni olarak görev yapmaktayım. Bu iki okul dışında öğretmen ihtiyacından dolayı farklı okullarda görevlendirme olarak sosyal bilgiler derslerine girdim. Ayrıca hafta sonu çalıştığım okulda açılan hazırlık kurslarında da branşım ile ilgili kurs verdim.			
Aldığı Ödüller	2007-2008 eğitim öğretim yılı güz yarıyılında, 3,73 ağırlıklı not ortalamasından dolayı Yarıyıl Yüksek Onur Belgesi. 2007-2008 eğitim öğretim yılında 3,04 mezuniyet not ortalamasından dolayı Onur Belgesi.			
Hakkımda Bilgi Almak İçin Önerilebileceğim Şahıslar	<ul style="list-style-type: none"> - Öznur ÖZCAN (Bankacı) - Nuray TERZİ TOSUN (Türkçe Öğretmeni) - Mahmut YILDIZ (Okul Müdürü) 			
Telefon	05073508007			
Adres	Fetih Mahallesi Kardelen Sokak Karatay KONYA			